

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуудал!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабрийн 21-нээ гарана

ДҮХЭРИГ

№ 32(488)

2006
августын
17
Четверг

№ 94
(21334)

Нажарай
хуул
хүхэгшэн
хонин
харын
24
гарагай
5

Буряад үнэн

Аша габьяатай ветерануудта - АВТО-БЭЛЭГҮҮД

Сагаан, ногоон, хүхэ үнгэтэй «Ока» түхэлэй машинанууд Советүүдэй талмай дээрэ августын 16-да жэрылдэжэ тагадаад, юрын зоной хонирхол татаа. Энэ үдэр ажалай, дайнай 21 ветеранууд удаадахи оошороор авто-хүлэгэй эзэд болобо.

Владимир Семенович Федоровой сагаан үнгэтэй машинада дуратай байханаа мэдүүлхэдэнь, дайнай ветеранай хүсэлынь дүүргэжэ, сагаан «Окагай» түлхюур буланһаань түрүүн барюулагдаа.

- «Жигули» машинатай байһан хүм. Мүнөө «Окадаа» хуугаад, аптека, наймаадаашье, зунайнгаа гэртэшье хүрэжэ боломоор, - гэжэ 81 наһатай Владимир Федоров хөөрэнэ.

Буряад Республикын Президент Л.В.Потапов, Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын

орлогшо С.Г.Ефимов болон бусад ветерануудые амаршалжа, авто-хүлэгүүдтэнь дардам харгы хүсэһэн байна.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В.С.Федоров сагаан «Ока» машинада хүртөө.

Авторай фото.

САГААН ДАРА ЭХЫН АДИС

Мүнөөдэр, августын 17-до, болон августын 21, 24-дэ 18 саг 30 минутада хүгжэмэй колледжын танхим соо геше Дампа Тинлэй багша сэдхэлээ номгоруулха тухай ном табина. Мүн лэ эндэ августын 26-да 16 сагта наһа утадхадаг, һанал хүсэлүүдые дүүргэдэг Сагаан Дара Эхын адис хүртөөгдэхэ.

А-Д.СЫМБЛЕЕВ.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОНГРЕСС МОНГОЛОВЕДОВ

Из Улан-Батора вернулась делегация бурятских ученых, принимавшая участие в работе 9-го Международного Конгресса монголоведов, проведенного в рамках празднования 800-летия Монгольской государственности. В составе нашей делегации были сотрудники Института монголоведения, буддологии и тибетологии СО РАН и преподаватели БГУ.

Прибыли на Конгресс более 300 делегатов, представляющих ориенталистов 30 стран Планеты. Среди них были старейшие монголоеды - профессора и доктора Фице, Шаркози (Германия), Шварц (США), Шима (Чехия), Наками, Футики (Япония), Ринчиндорж (Китай), Яскина, Грайворонский (Россия).

На открытии Конгресса перед участниками с приветственной речью выступил Президент Государства Монголии Н.Энхбаяр.

Волнующим событием явилось присвоение звания «Почетный член Международной Ассоциации монголоведов» директору ИМБит, член-корреспонденту РАН Б.В.Базарову и главному научному сотруднику ИМБит, почетному Доктору АН Монголии Ш.Б.Чимитдоржиеву. Грамоты им вручены на Пленарном заседании Конгресса.

Поздравляем Бориса Вандановича и Ширапа Бодиевича с вручением Грамот о присвоении почетных званий.

Соб.инф.

НУРГУУЛИ БОЛОН ХҮҮГЭДЭЙ СААДА - БЭЛДЭЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИНҮҮД

Нуралсалай шэнэ хаһын эхилтэр хахад һара шахуу үлэбэ. Тиймэһээ Улаан-Үдын нургуулинуудта бэлдэлгэ ябуулагдаһаар гээд, хотын нуралсалай Управлениин дарга Марс Гатаулин дуулгана.

Марс Гатаулинай хэлэһээр, нургуулинуудай олонхи байшангуудые һэлбэн шэнэлхээр болонхой. Гэбэшье үүдэ болоод сонхо һэлгэлгэ, дулаагаар хангадаг соргогуудые заһабарилга зарим нургуулинуудта хэгдэжэ байнхай. Эдэ мэтын хүдэлмэринүүдтэ 23 миллион түхэриг һомологдоһон байна.

Улаан-Үдын городской Советэй депутатууд хүүгэдэй саадуудта мебель абажа бэлэглээ.

Саадууд дуталдана гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Юуб гэхэдэ, яслида ошохоор болоһон үхибүүдэй тоо Улаан-Үдэдэ 4,5 мянга хүрэнэ бшуу. 2010 он болотор 15 шэнэ саад барихаар хараалагдана.

ХУУЛИ БУСЫН БАРИЛГАНУУД ТУХАЙ

Улаан-Үдэдэ мүнөө дээрээ хуули бусаар баригдаһан 6,5 мянган гэр тоологдоно. Иимэ гэрнүүд тухай Улаан-Үдын Захиргаанда үнгэрһэн брифинг дээрэ хэлэгдэбэ.

Хүдөөһөө асарагдаһан харахара гэрнүүд Улаан-Үдын захаар тобойн харагдадаг. Эдэ гэрнүүдые хаа-хаанагүй табижа, үйлсэ болгоохоор харгышые үлээдэггүйн харамтай. Энэ ушараар хотын Захиргаан шанга хэмжээнүүдые хэжэ эхилхээр болоо

гээд, социальна талаар хорооной Түрүүлэгшэ М.А. Ян тэмдэглэнэ. Улаан-Үдын дэбисхэр дээрэгэр барихын тула тусхай газар худалдажа абаха гэбэл, аукциондо хабаадаха хэрэгтэй. Тийхэдэ эхин эрилтэ - 42 мянган түхэриг юм. Саг зуурын хэрэглэмжэдэшье газар үгтэдэг байна.

Хуули бусаар баригдаһан гэрнүүдтэ ажаһуудаг зоной тоо 10 мянга хүрэнэ. Тэдэнэр гэрээ хуулита ёһоор өөрын болгохын тула хубиин эд бараа бүридхэлгын Хороон руу тусхай мэдүүлгэ үгэхэ ёһотой. Тийгэжэ тус хорооной зүбшөөл үгэбэл, Сүүдтэ документнүүдэ эльгээхэ болоно. Сүүдэй шийдхэбэриһээ гэр барихын тула газарай эрхэ үгэлгэ дулдыдана гээд, брифинг дээрэ хэлэгдэбэ.

Мэдүүлгэнүүд иимэ хаягаар абтана: Улаан-Үдэ, Бабушкинай гудамжа, 25, 312-дохи кабинет.

С. БУЛАТОВА.

«ДҮХЭРИГТӨӨ» ДҮТЭЛЫТ!

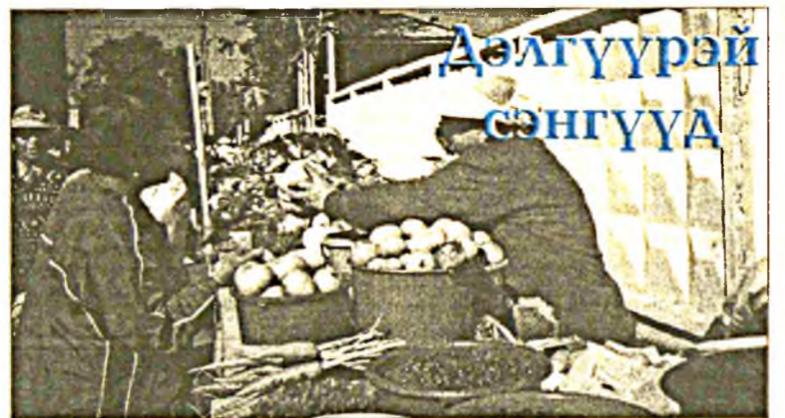
ПОДПИСКА-2006

Уважаемые наши читатели!

Напоминаем вам, что газету «Буряад-үнэн»-«Дүхэриг» можете получать с сентября, подписавшись в августе, в любом отделении связи.

Также можно подписаться в Издательском Доме «Буряад үнэн» по адресу: ул. Каландаришвили, 23. Дом печати, каб. 16.

Тел.: 21-50-52

Улаан-Үдын түбэй дэлгүүртэ алиһа жэмэсэй, газарай эдээнэй үнэ сэнгүүд үдэр бүри шахуу хубилна. Гарбагатайн, Ивалгын, бусад дүтэ ойрын наймаашад үсоон, гол түлэб хотын олзын эрхилэгшэд оптоор хүдөөһөө абажа асараад, худалдана. Байһаа оной августын 16-най үдэр тогтоогдоһон дэлгүүрэй үнэ сэнгүүдые дуулганабди.

Газарай эдээнэй: 1 килограммынь - үгэрсэ - 30-32, морхооб - 20, помидор, перец - 35, арбуз - 18, дыни - 45, гранат - 120, банан - 35, виноград - 75-85, капуста - 10, хартаабха - 10-15 түхэригтэ.

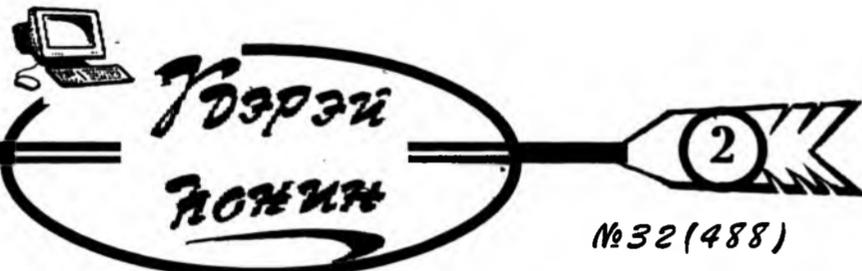
Алиһа жэмэсэй: 1 литрэй нэрһэн - 40, вишня - 40, хара нэрһэн - 80, малина - 60, үхэр нодон - 60, крыжовник - 30 түхэригтэ.

Мяханай сэн: үхэрэй нэгэ килограммай - 130-145, гахайн - 145-150, адуунай - 140 түхэригтэ.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түбэй ногоон дэлгүүр дээрэ.

Авторай фото.

АШАГ ҮРЭТЭЙ УУЛЗАЛГА

Үнгэрэгшэ долоон хоногто Буряадай Президент Леонид Потапов Россин Федерацин Дотоодын хэрэгүүдэй министр Рашид Нургалиевтай Москвада уулзаа.

Энээнхээ урид республикын толгойлогшо Россин Дотоодын хэрэгүүдэй министр бэшэгтэйгээр хандахан байна. Тэрээн соонь Буряадта шэнэ министрэй томилогдохоор, нютагай милициин ажал ябуулга найжаржа эхилээ гэжэ тэмдэглэгдэнхэй. Республикын МВД-гэй хүтэлбэри нилээд шэнжэлжэ, хүдэлмэрийн дугуу дундануудай шалтагануудые элирүүлжэ, тэдэниие усадхаха талаар хэмжээнүүдые дурдахаа.

Буряад Республикын Правительство болон Арадай Хурал үүсхэлыен дэмжэжэ, байгша оной июнь нарада үшөө 519 единицые (ППС, ГИБДД, участково инспекторнүүдые, ПДН-гэй инспекторнүүдые) номолхоор хараалан хубилалтануудые бюджетэе оруулаха тухай шийдхэбэри абтаа. Гадна автотранспорт, хэлхээ холбооной хэрэгсэлнүүдые, видеотехникэ худалдан абаха 21 миллион түхэриг болон хүдэлмэрилэгшэдэй, илангаяа албата уялгаяа дүүргэжэ байнаар наһа бараһан зоной бүлэнүүдэй байра байдалыен найжаруулгада болон гэр байраар хангалгада 9 миллион түхэриг үгтэнхэй. Гэбэшы хуули буса ябадалтай тэмсэлгын талаар шийдхэгдэггүй асуудалнуудые усадхахын, Россин МВД-гэй болон РБ-гэй Правительствын суг хамтын хэмжээнүүдые бэлэдхэхын тула Леонид Потапов Рашид Нургалиевта сэхэ уулзалга дурдахан байна.

Тиин уулзалгын үедэ Рашид Нургалиев Леонид Потаповые анхаралтайгаар шагнажа, Буряадай милициин материально-техническэ бааза найжаруулгын талаар дэмжэлгэ үзүүлхээр шийдхэбэри абаа.

ОНСО ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ ШАГНАЛ

Литература болон искусствын талаар Буряад Республикын гүрэнэй шагналнуудые олголгын гурим хубилгадаба.

Тиигэжэ тус шагнал хоёр жэлэй нэгэ дахин олгогдодог болобо. Гурбан шагнал юм: литературын талаар нэгэ, искусствын - хоёр. Гүрэнэй шангай лауреат хүндэлэлэй тэмдэг, лауреадай үнэмшэлгэ, диплом болон 100 мянган түхэригтэ хүртэхэ.

Энэ шагнал онсо удаха шанартай, литературна зохёол болон зохёохы хүдэлмэри бэшэжэ, республикын уран найханай соёл хүгжөөлгэдэ горитой хубита оруулһанай түлөө олгогдодог.

ЖЭЛЭЙ ТҮГЭСЭТЭР СЭНГҮҮД ХЭР ХУБИЛХАБ?

Буряадта сэнгүүдэй хубилалта байгша ондо республикын эд хэрэглэлгын дэлгүүр дээрэ сэнгүүдэй талаар байдалай бодото хүгжэлтэһөө уламжалан багсаадана.

Тиихэлээрээ нютагуудай хоорондо ябадаг болон хотын автотранспортаар, холын түмэр харгын поезднуудаар пассажирнуудые болон ашаа шэрэлгын гуримшуулагдамал сэнгүүдэй (тарифуудай) багсаамжалагдаһан дээшлэлгэ, һүүлэй үедэ федералына хэмжээндэ абтанан хуули ёноной актнуудһаа уламжалан, парфюмериин-косметическэ эд бараанай болон сотово холбооной хангалгануудай сүлөө сэнгүүд хараада абтана. Гадна шэнэ ургасын улир жэмэсэй сэнгүүдэй дээшлэлгэ, һуралсалай шэнэ жэлдэ һургуулиин хэрэгсэлнүүдэй үнэтэй бололго хараада абтаа.

Тиин мүнэнэй сэн (2005 оной декабрьһаа хойшо) 11,2 процентээр буурахаар хүлэгдэнэ. Зүгөөр жэлэй дунда зэргын хэмжээн 11,8 процент бүрилдүүлхэ.

ХҮДӨӨГЭЙ ЗОНИИЕ ПЕНСЕЭР ХАНГАХА

Буряадай хүдөө нютагуудта ажаһуудаг зоной гүрэнэй бэшэ пенсионно хангалгада субсидинуудые түлэлгын дүрим баталагдаба.

Тодорхойлолбол, хүдөөгэй ажаһуугшадые гүрэнэй бэшэ пенсионно хангалгын байгуулгада хабаадуулаха хэрэгые зоной найн социальна байдалай шухала эрилтэдэ тооложо, Буряадай Правительство дээрэ хэлэгдэнэ субсидинуудай аргаар тэдэндэ нэмэлтэ туһаламжа үзүүлхээр шийдэнэ байна. Тус хэрэг республикын бюджетдээ һомололготой. Гүрэнэй бэшэ пенсионно хангалга тухай хэлсээнэй ёһоор, мүнгэ оруулагша (гүрэнэй бэшэ пенсионно хангалга бэелүүлгын түлөө харюусалгатай бүрин этигэмжэтэ гүйсэдхэхы засагай зургаан) квартал бүхэнэй эхиндэ пенсионно счедто республикын бюджетдээ мүнгэ оруулдаг.

АЖАБАЙДАЛАЙНГАА ШАНАР ДЭЭШЭЛҮҮЛНЭБДИ

Августын 11-дэ Кабанскын аймагай Посольск тоскондо Элшэ хүсэ алмалгын республиканска тусхай зорилготой программын ёһоор наранай коллекторнүүдээр тодогоһон түрүүшын социальна объект (Үндэр наһатай зоной болон инвалидуудай гэр) ашагалгада тусаагдаа.

Тус Программын зургаан шэглэлнүүдэй нэгэниинь – социальна удаха шанартай объектнуудые – хүүгэдэй гэрнүүдые, больницануудые, интернадуудые наранай коллекторнүүдээр хангалга. Юуб гэхэдэ, наранай тодогоһон электрын элшэ хүсэний түлөө түлбэри доошолуулан, ажаһуугшадай болон эмхинүүдэй олзо оршо дээшлүүлхэ аргатай. Тиин Буряад Республикын Промышленностиин, үйлэдбэрийн инфраструктурын болон технологиинуудай министрствын бэелүүжэ

байһан энэ найн, аша туһатай хэрэг аймагуудайнай социальна удаха шанартай объектнуудые болбосоруулһаһаа гадна элшэ хүсэний нөөсөнүүдэй түлбэридэ республикын бюджетдээ гаршалагдадаг мүнэнэй хэмжээ нилээд доошолуулаха. Саашадаа Улаан-Үдын геронтологийн түб болон Загарайн аймагай Шэнэ Бэрээнэй ажаһуугшадай социальна хангалгын территориальна түб наранай коллекторнүүдээр хангагдаха.

“БАРАНДАА ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ БОЛОН ХАРИЛСАА ХОЛБОНУУДАЙ ТҮЛӨӨ” - ДЭЛХЭЙН МОНГОЛНУУДАЙ УРЯА

Августын 2-һоо 6 болотор Монголой Президент Намбарын Энхбаярай харгалзалга доро, Чингисхаанай тогтооһон агуухэ Монгол гүрэнэй 800 жэлэй ойн баяртай дашарамдуулагдан, дэлхэйн монголнуудай Конвент эмхидхэгдээ. Тэрэнэй хүдэлмэридэ Конвентын Сөвөдэй вице-президентээр һунгагдаһан Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ үршөөлгын асуудалнуудай талаар комиссийн Түрүүлэгшэ С.Н.Булдаев хабаадаа.

Улаан-Баатарта болон Хархорумда бүхы дэлхэйһээ суглаарһан монголнууд саг үргэлжэ ажалаа ябуулжа байха улсхоорондын эмхи, бүхы монголнуудай форум байгуулахаар хэлсээ. Конвентын зорилго – хүн түрэлтэнэй цивилизациятай нягта холбоотой баялиг болохо монгол түүхэ, хэл болон соёл хамгаалха, шудалха болон дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ туһалаалга, тийхэдэ арадуудай хоорондо эб найрамдал, харилсаа холбоонуудые бэхжүүлгэ.

Буряад Республикын Правительствоын мэдээсэлэй тусгай дэбисхэр ДЫЖИД МАРХАДАЕВА хэблээдэ бэлдэбэ.

сэгнэгдэдэг, барандаа үмдөө ябадаг гэшшэ. Тээд мүнөө үеын моододо тааралдуулан зохёогдоногүй, тэрэ урданайнгаа түхэлөөр үлэнэ. Тиимэһээ энэ талаар Буряад ороной моодын зохёохы зам хүршэнэр ехэ анхаралтайгаар шэнжэлээ.

«Монголшуудай заншалта хубсаһан» гэпэн номинацида Үбэр Монголой түлөөлэгшэд илалта туйлаа. Оюун хүсэл ханаанай шэглэлэй моодо эрхим гоёор Монголой дизайнернууд зохёогоо, Тувагай модельнүүдэй хубсаһан хоёрдохи һуури эзэлээ. «Бүхэдэлхэйн монголшуудай моодо» саашадаа хүгжэжэ, уг залуулжа, урданай заншал сахиха, ерээдүй сагтай нягта холбоо тогтоохо гэжэ найдамаар.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

«ТОРГОН ЗАМАЙ» заншалтар

Хоёр жэлэй саада тээ Улаан-Үдэдэ «Торгон зам» гэпэн уласхоорондын конкурс түрүүшынхээ эмхидхэгдэнэ юм. Эндээһээ эхи абажа «Бүхэдэлхэйн монголшуудай моодо» гэпэн уласхоорондын конкурс энэ удаа Хятадай Үбэр Монголдэ үнгэрбэ. Үндэһэн арадай хубсаһа хунар зохёон хүгжөөдэг оёдолшо, дизайнернууд дахяад, дүрбэдэхиез сугларжа, саашанхи ажаябуулга тухайгаа хэлсээ.

Энэ конкурсдо Үбэр Монголой бүхы аймагуудай түлөөлэгшэд хабаадаа, Монголой, Буряад ороной, Тувагай айлшад буугаа юм. Монголшуудай заншалта хубсаһан, мүнөө үеын хубсаһан, мүн оюун хүсэл ханаанай шэглэлэй номинацинуудаар конкурсын шатанууд илгараа. Бүгэдэ буряадай үндэһэн соёлой элэлэй вице-президент Ж.Б.Дашиевтай уда-ридалга доро тус конкурсдо манай республика хабаадажа, хамтаараа түрүү һуури эзэлээ.

Энэ конкурсдо урилга хожомдожо ерээ. Тиимэһээ бидэ дизайнер мэргэжэлтэнгүйгөөр ошообди. Урда жэлнүүдтэ «Мисс-Россия» конкурсдо харуулагданан платинуудаа олоной үзэмжэдэ дурдахабди. Тэрэ коллекци Елена Демидова зохёоһон байна. Жюри хубсаһыемнай найшаажа, «Мүнөө үеын хубсаһан» гэжэ номинацида гурбадахи һуурида гаргаа. Түрүү һуури энэ номинацида Тувагай түлөөлэгшэд абаа,

гэжэ Буряадай модельнэ агентствын директор Софья Петровна Ни хөөрэнэ. Хэзээшые Үбэр Монголдэ үндэһэн арадай заншалта хубсаһан

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Буряадай дангинанар моодо харуулна; эдиршүүл баһал гоёор хубсалха дуратай.

ЗАЛУУ АРТИСТНАР – ХҮДӨӨГЭЙ АЙЛШАД

Эжым найхан сэдхэлгэлэ
Энхэ найхан Хэжэнгэм.
Баабайн түшэг сээжэгэлэ
Баян тоонто Хэжэнгэм,

гэжэ Ушхайта нютагай Цырен-Доржо Батожаповай зохёоһон шүлэгэй үгөөр хэбэд номхон Хэжэнгэдэ эстрада залуу дуушадай концерт эхилээ. Мүнөө үеын хүдөөгэй зон сүлөөгүй байбашье, энэ концерт харахаяа олоороо сугларжа, айлшадаа халуунаар утган абаа.

Хэжэнгын аймагай Заганаһа нютагта түрэн, «Байгал» театрай дуушан, СССР-эй арадай артист Д.Ц.Дашиевтай нэрэмжэтэ дуушадай конкурсын лауреат, РФ-гэй арадай артист Владимир Буруевтай нэрэмжэтэ дуушадай конкурсын лауреат Содном Доржиев, «Алтаргана-2004», мүн мүнөө жэлэй «Алтарганын» конкурснуудай лауреат, буряад арадай найхан дуунуудые сэдхэл хүдэлгэн дуулагша Надежда Томитова, Зэдын аймагай Дээдэ-Үшөөтэйин залуу бэлитгэй дуушан, СССР-эй арадай артист Д.Дашиевтай нэрэмжэтэ дуушадай конкурсын лауреат, «Алтан мүшэнүүд» гэпэн дуушадай конкурсдо «Гран-при» шагналда хүртэгшэ Виктор Лубсанов гэгшэд сугларагдай урда бэлитг талаангаа харуулаа.

Хэжэнгын аймагай захиргаанай гулваагай орлогшо Ж.Ц.Доржиев, Могсохойной соёлой байшангай директор Д.Д.Гунтуева, Дээдэ-Хэжэнгын гулваагай орлогшо Б.Б.Машанов, Ушхайтын соёлой байшангай директор Д.З.Цыренжапова, мүн бусад нютагай байгуулалтануудай түлөөлэгшэд залуу артистнарта баярые хүргэжэ, Хүндэлэлэй тэмдэгүүдые, бэлэгүүдые барюулаа.

Буряад ороной артистнарай дэмжэлгээр, ажаһуугшадай аша хүсөөр хүдөө нютагуудта концерт нааданууд үнгэргэгдэнэ, соёлой байшанууд баригдана. Заганаһа нютагта баригдажа байһан соёлой байшан үнэхөөрөө олон зоной аша туһаар бүтэжэ байна. Энээн тухай тус нютагай соёлой байшангай директор Н.А.Доржиева тэмдэглээ, тиин Х.Намсараевтай нэрэмжэтэ театрай артистнарта, нютагай зондо ехэ баяраа хүргэжэ байһанаа мэдүүлээ.

Буряадай арадай артист, РФ-гэй соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Гунзэн-Норбо ГУНЗЫНОВ.

ДЭЛХЭЙН МОНГОЛШУУДАЙ ХУРАЛДААН

- Сергей Николаевич, нэн түрүүн Танаа уласхоорондын удха шанартай, үндэр тушаалда хунгагдаһан ушараартай амаршалай. Дэлхэйн монгол угсаатан соо буряад арадаа түлөөлхэ гэшэ нэрэ хүндын хэрэг бшуу.

- Үнэхөөрөөшье, сэдхэлни долгиосоо даа, монгол туургата арадуудай оршон соо... Австри, Америкэ, Солонгос, Инди, Япон, Чехословаки, Польшо, Хитад, ФРГ, Росси, Казахстан, Киргизи гүрэнүүдхэ, Хальмагһаа зон ерээ гээд тододохё. Агын автономито тойрогой захиргаанай толгойлогшо Б.Б.Жамсуев түрүүтэй делегаци мүн лэ Хуралдаанда хабаадаһан байна. Гэж түлэб тус тустаа Монгол оронтой харилсаа холбоо байгуулдаг нийтын эмхинүүдэй, засаг захиргаанай түлөөлэгшэд делегадууд, айлшад болоо.

- Энэ айлшалаһын үедэ ямар үйлэ хэрэгүүд, ямар үзэсхэлэн таниие илангаяа хонирхуулаа гэшэб?

- Түрүүшын үдэр Хэнтэйн аймагһаа морин унаата яамай ерэхые угтан абаабди. Аяар холын арбан гурбадахи зуун жэлдэ манай элинсэг хулинсаг хайшан гэжэ почтово хэлхэе холбоо тогтоодог байгаа - үнгэрһэн сагай гүн руу үнэхөөр ороһондол болоо бшуу. Монголой Правительствын байшангууд һэльбэн шэнэлэгдэжэ, Чойбалсанай, Сүхэ-Баатарай шарилай тэндэһэ гаргагдажа, Чингисхаанай болон тэрэнэй эгээл дүтын зоний хэтэ мүнхын дурасхаалда бүхэли комплексын барилга эхилэнхэй юм байна. Энэ үдэртөө Монголой премьер-министр Энхболдтой уулзалган болоо. «Агууехэ гүрэнэй гал гуламта» гэхэн баримтата фильм харуулагдаа.

Хоёрдохи үдэрын «Монгол шэлтэгээн» гэхэн Улаан-Баатарай захын зочид буудалда байрлаһан бидэнэрье эртэ үглөөгүүр, наранай гараха үеэр «Тэнгэрийн үүдэн» гэхэн хада дээрэ гарахьемнай урижа, тэнгэри тахилгын ёһолол үнгэргөө. Нэгэ талаһан бөөнэр, нүгөө талаһан ламанар өөр өөр үнэхөөрээ номуудаа уншажа, хэлхэнгэрэгээ, хонхо дамааряа эздэлүүлээ. Нангин тахилгата Бурхан Халдун, Хаан Хэнтэй, Богдо Дунжингарав, Дүрбэн уула, Богдо Очирваани, Хангай, Алтай, Хан Хүхэй, Соён уула хаданууд энэ үедэ дурдан нэрлэгдэжэ, олон ондоо тээһэ ерэхэн монгол угтай зоноо өөр янзаар амаршалжа байһандал үзэгдөө бэлэй.

Агуу Монгол улас түрын байгуулагдаһаар 800 жэлэй ойтой зохилдуулан, Монгол ороной Президентын үргэмжлэл доро, тус ойн баярые хайндэрлэн тэмдэглэхэ талаар Эмхидхэлэй комитедэй үүсхэлээр дэлхэйн монгол угсаатанай Конвенци (Хуралдаан, Улаан-Баатар хотодо хая боложо үнгэрбэ. Энэмнай хадаа Монгодо мүнөө удаа дараалан үнгэргэгдэжэ байгаа уласхоорондын эгээл шухала, гол хэмжээ ябуулануудай нэгэн мүн гээд Конвенциин үедэ тэмдэглэгдэһэн байна.

Хүндэтэ айлшад боложо, манай республикаһаа Хайра үршөөл олгохо асуудалнуудай талаар Буряад Республикадахи комиссийн түрүүлэгшэ, Росси Федерацийн Эб найрамдалай болон зүбшэрэлэй федерацийн Буряадай таһагай түрүүлэгшэ С.Н.Булдаев, РФ-гэй федеральна регистрационно албанай Буряадахи управленийн начальник, дээрэ дурсагдаһан таһагай соведэй гэшүүн Б.Н.Ботоев гэгшэд тус Хуралдаанда хабаадажа эрээ. Хуралдаанай дүнгөөр дэлхэйн монголшуудай Чуулган (Конвент) байгуулагдажа, ударидахы соведтэнь 10 хүнэй тоодо Буряад ороной түлөөлэгшэ С.Н.Булдаев оруулагдажа, вице-президентээр хунгагдаһан, Монголой медалаар шагнагдаһан байна.

Удаань Хуралдаае нээхэ ёһололой «Мүнгэн модон» гэхэн онсо һүддэтэ модоной дэргэдэ эхилхэдэнь, Монголой элигтэн аргагүй хайханаар морин хуур дээрэ наадаа, түбэнгээ хашан дуулаа, циркын шадбаряа гэршэлээ, монгол хубсаһанай моодо харуулаа.

Энээнэй удаа одоол зал руу уригдажа, Монголой Президент Н.Энхбаярай амаршалгын үгы халуун альга ташалгаар угтаһан байнабди. Монголой Энхэ Тайван Найрамдалай Холбоо толгойлогшо, элшэн сайд Д.Цахилгаан, Монголой Хариин хэрэгүүдэй талаар экс-министр, бүрин эрхэтэ элшэн сайд Ц.Гомбосүрэн гэгшэд айлшадаа амаршалха зуураа мүнөө хилэнүүдэй нээгдэжэ, хүн түрэлтэнэй хэзээ хэзээнэйхиһээ дүтөөр харилсажа байһан сагта монгол угсаатан хайшан гэжэ өөһэдэньгөө нэрэ, түүхэ, хэлэ, ёһо заншалнуудаа тэрэ зандань үлөөжэ, урагшаа дабшахаб гэхэн асуудалые гол болгон, ханамжа, бодомжонуудаараа хубаалдаһан байна.

- Делегадууд болон айлшад сооһоо хэнэй үгэ хэлэлгэн танда илангаяа хайшаагдаа гэшэб?

- Нэн түрүүшээр Японийн экс-премьер, мүнөө парламентын гэшүүн Кайфу Тошики, ООН-ой Генеральна Секретариин орлогшо Ким Хак Су гэгшэдэй үгэ хэлэлхэнэй удаа намда, Буряадай түлөөлэгшэд үгэ үгтөө. Алдар суута Байгал далайе харуулан үзэмжэтэ зураг бэлэглэбди. Заседани бүхэли үдэрэй туршада үргэлжлөө. Илангаяа чех улсын «Монгол анд нөхөд» гэхэн нийгэмэй түлөөлэгшэ Шима Иржи, Америкэдэ ажаһуудаг бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ олонийтын ажал ябуулагша, хальмаг Жаб Номинович Бурхинов гэгшэдэй хэлэлхэн үгэ илангаяа хайшаагдаа. Мүнөө байгуулагдаһан Конвенцын бүлгэмүүдээр дамжуулан, монгол туургата арадуудай хани барисаае яжа хүгжөөхөб, түрэл хэлээ тэрэ зандань яжа үлөөхөб гэхэн асуудалаар тон зүйтэй ханамжануудаа элирхэйлхэн байна. Гэхэ зуура, бизнес, аяншалга үргэдхэхэ тухай, эрдэм хуралсал,

соёл, искусство тухай аша үрэтэй хөөрэлдөөн болоо.

Забхарладань бүхэ барилдаагаар, хур харбалгаар, шагай наадаар хонирхообди. Монгол тамхи таталгын зүйлнүүд, элдэб янзын гаһануудай коллекци харуулагдаа. Монголой Президент Н.Энхбаяртай утгама болоо. Онсо тэмдэглэмээр юумэн гэхэдэ, гүрэнйе толгойлогшо Хуралдаанда хабаадагшадта тусгаар анхаралаа хандуулань, оло дахин мантай уулзаһаниинь хайшаалтай байгаа. Монгол улас түрын байгуулагдаһаар 800 жэлэй ойтой дашарамдуулан, 30 гаран делегат болон айлшад Монголой медалнуудаар шагнагдаа. Тийхэдэ Президентын гар табилгатай үнэмшэлгэтэйгөөр барюулагдаа.

- Нүр жабхаланта, одо заяа үргэмэ үйлэ хэрэгүүдтэ хабаадаа байнат даа...

- Нэгэ наһанда мартагдашагүй үдэрнүүд болоо. Эртэ урдын Монгол Улас түрын ниислэл - түүхэтэ Хара-Хориндо хүрөөбди, Эрдэни Зууда орожо мүргөөбди. «Хара-Хорум» гэхэн оперо үдэшэлэн табигдаһан байна. Тийхэдэ үнгэтэ шулуугаар бүтээгдэһэн эртэ урдын монгол уласай гүрэн түрые харуулан мемориальна хүшөө онсо хүрөөтэйгөөр бүтээгдэһэн байба. Эндэ Байгал далайгаа оложо баясаа һэмди.

Монголой хүдөөгэй ажалшадтай танилсаабди. Малшадтай үдэр гэхэн харалганда айраг, кумыс яжа буйлуулан хэгдэнэб, монгол үүлээрэй хони мал яжа үсхэбэрлэгдэнэб, һэеы гэр яагаад тодохогдоноб, хуряагданаб - эдэ бүгэдэ манай хонирхол үүсхээ. 6-7 наһатай хүүгэдэй мори урилдаанда хабаадаһань, нэгэ талаараа айдаһа хүрэмөөршье, хайратайшье шэнгээр үзэгдэб. Теэд монгол хүн моригүйгөөр монгол бэшэ бэлэй даа. «Конное поло» гэхэн шэнэ наада ехэл гайхан хараабди. Морин дээрэ харайлгаха зуураа бүмбэгэ буяалдажа наадаха юм. 80 тохой Майдари бурханай зураглал дүр хүртэйшье, хүгэдэмөөршье байба. Иймэл даа - ямаршье хүниие хүлгүүлэ хоморой шухаг үзэгдэлнүүд.

Хуралдаанай түгэсхэлэй заседанида шэнээр байгуулагдаһан Конвенцын Устав зүбшэн хэлсэгдэжэ, баталан абтаа. Ударидахы соведтэ хунгалта болоо, эгээлдүтын зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдэб.

- Тодорхойгоор хэлэжэ болохо гү, гэдэ зорилгонууд тухай?

- Дэлхэйн монгол угсаатанай Конвент хадаа правительствын бэшэ, тийхэ зуураа политическэ, шажанай, коммерческэ талааршье шэглэлгүй уласхоорондын эмхи болоно гэшэ. Гол түлэб Монгол туургата арадуудай түүхын, соёлой оюун баялиг арьбадхаха, хэлэ бэшэгээ, зан заншалаа тэрэ зандань үлөөхэ зорилготой. Монгол угсаатан тухай нэгэн нийтэ мэдээсэлэй базаа байгуулаха, түрэл гаралаа, дүтын зоние бэдэрэлгэдэнь туһалха, нийтын ажабайдалай элдэб халбаринуудта элитэ габьяатай монголнуудые уласхоорондын болон үндэһэтэнэй шагналнуудта зууршаландабжүүлхэ, соло сууень дуудуулаха гэхэһээ эхилээд, аяншалга, симпозиум, спортивна мүрысөөнүүдые, соёлой фестивальнуудые, бу-

садшье хэмжээ ябуулануудые эмхидхэлгэ болоно.

«Монголы мира» гэхэн журналай түрүүшын дугаар гаргагдаа, энэ сэтгүүл хадаа манай эмхиин саг үргэлжын сонин болохо гэжэ шийдхэгдэб. «Каракорумская Декларация» гэхэн нэрэтэй документ баталан абтаа. 3 жэл болоод, Конвенцын сесси үнгэргэжэ байха гэхэн шийдхэбэри абтаһан байна. Австрида, Дотор Монгодо, Буряад орондо, Хальмагта ажалай уулзалганууд үнгэргэгдэхэ гэжэ хараалагдаа.

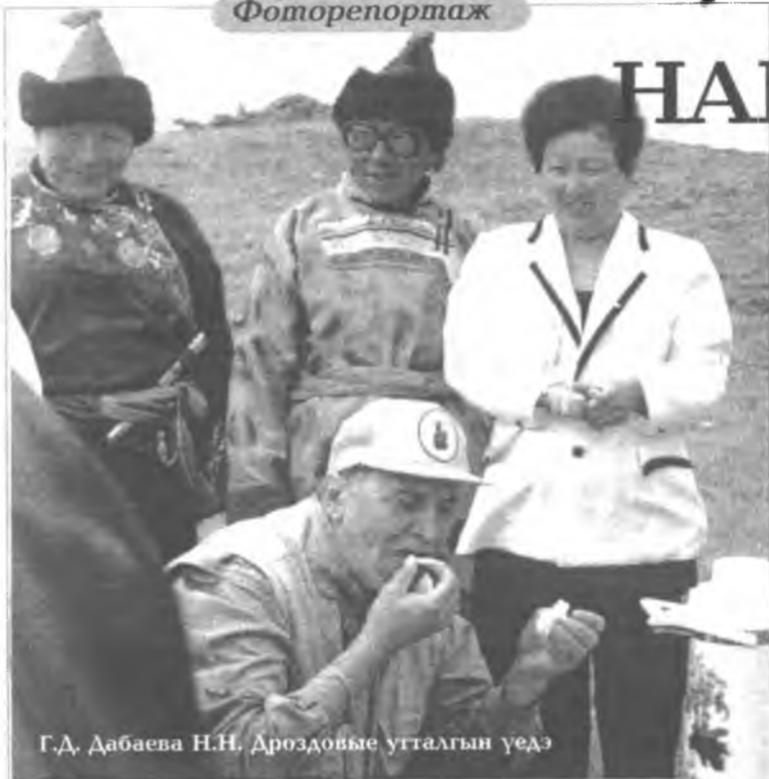
Корр: найнта даа, Сергей Николаевич, дэлгэрэнгыгээр хөөрөжэ үгэбэт, дэлгэр хайхан аяншалга тухайгаа. Үндэр тушаалдаа үрэ ехэтэйгээр, монгол угсаатандаа туһа хайраа үзүүлэн ажаллахьетнай хүсэе.

Галина ДАШЕЕВА
хоорэлдэбэ.

ЗУРАГУУДАЭЭРЭ: Шэлтэгээн зочид буудалай дэргэдэхи «Мүнгэн модон»; Хара-Хориндо монгол улас түрын хүшөөгэй дэргэдэ Монголой Президент Н.Энхбаяртай суг; Эрдэни-Зууда.

Фоторепортаж

НАМЖААХАН БАЙДАЛТАЙ

Г.Д. Дабаева Н.Н. Дроздовыг утгалгын үедэ

Табан хурган

С.В. Дамбаев

Ангорко нооһотон
ямаа аятай даа барихада

Түмэн Дашцыренов

ХЭТЭ МҮНХЫН НЬОУСАНУУД - ХҮСЭ НЭМЭЭДЭГ ХҮШӨӨНҮҮД

*Нангин нэрээ магтуулхан
Нарин уран гартанай нютаг.
Нара ногоо татуулхан
Намжаа хайхан нэмжээ*

нютаг.

Гунга ЧИМИТОВ.

Хүн түрэлтэнэй дэлхэй дээрэ анха удаа хүлөө шоройдожо, хүнэй түхэл үшөө дүүрэн түгэс абаадүй байхын бүри эртэ үе саг харуулхан зурагуудые хадагалаатай Нүхэн шулуун, Гэр шулуун, тийхэдэ Бажагар-Хаан хадын дэргэдэ хэтын ньюуса - булашанууд, хүхэ мүнхэ тэнгэри өөдэ гуйлта эриһэндэл дэлгээтэй хүнэй альгандал Табан хурган, тэмээнэй, хархягай, сабхиин түхэлтэй шулуунууд, Баян-Хара дэмы бэшэ Түгнын талада оршодог Нархата нютагай дэргэдэ ёһотой.

Байгаалин эды олон тайл-баришагүй хүшөөнүүд нютагай байдалда шэдитэ элшээрээ нүлөөлжэшые магад, илангаяа хүн зондо онсо хүсэ шадал нэмээдэгшнь гайхалтай. Тиймэһээ юм гү, Нархата нютагта бэлигтэй хүнүүд байд гээд лэ мүндэлжэ байдаг. Тэдэнэй тоодо - уран зохёолшо, оршуулагша Даша Чернинов, республикымнай эрхим хирург Рыгзен Будаев, нийдэдэг онгосонуудай оньһо ойлгоһон Цыренгармаевтанай бүлэ, РБ-гэй хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэд Н.Ц. Дабаев, В.Г. Гунгаров, арад зондоо аша туһа ехэтэй Баяс-халан ламбагай, Г.Д. Дабаева болон бусад. Тоолохо гэбэл, нютагай хүн бүхэн бэлиг талаантай.

Байгаалин уранаар ниилэһэн бүтээлнүүдтэй хабаатай олон тоото домогуудшые бии. Табан хурганай дэргэдэ Чингис-хаанай үзэн ядадаг мэргэд обогой зон ажамидардаг байгаа гээд, түүхэдэ хэлэгдэнэ. Эдэ зон тэнгэриин шанга дуун соо номо хаадагаа үргэлөөд, морин дээрээ нуужа гүйлгэлдэдэг байгаа ха. Ехэ тулалдаанһаа арай-шамай амиды мэндэ гараһан мэргэдүүд Баргажанай дэбисхэр руу тэрьедэһэн байгаа. Хэдэн үе сагай үнгэрһэнэй удаа нютагаа бусажа, тэнгэри-эсэгээ гомдохоогообди гэжэ ойлгоод, Табан хурганай дэргэдэ тахилга үнгэргэһэн юм. Мүнөө байгаалин баялиг хайра гамгүй эдлэжэ байхада, Табан хурганай дэргэдэ «Тэнгэри» гэжэ бөөнэрэй эблэ августын 27-до тайлга эмхидхэхэ гэхэниинь тон зүйтэй бшуу.

БУУСАЯА ОРХӨОГҮЙ БҮЛЭНҮҮД ОЛОН

Энэ хайхан нютаг руу 1998 ондо мэдээжэ тележурналист Н.Н. Дроздов ерээ гээд уншагшад ханана ёһотойт, удаань

Буряад арадай заншалаар...

Америкын нурагшадшые нэгэтэ бэшэ иишэ хүрэжэ гараһан байна.

80-яад гаран үрхэтэ айлтай Нархата нютаг гол харгыһаа 3 километр саана оршоно. Хүн зонинь эртэ урдаһаа эбтэй зетэй, хүндэмүүшэ зантай гээд суутай. Хүдөө нютагуудһаа хото руу зөөлгэнэй боложо байхада, буусаяа орхихо дуратайшуул үзэгдэнэгүй. Зүгөөр шэнэ айл бүлэнүүд байгуулагдажа, үри хүүгэдэй тоо дээшэлнэ.

1989 ондо баригдаһан томо шулуун байшан соо нургуулин интернат, хүүгэдэй саад, нютагай засаг зургаан байдаг. Хажуудань аяар 1962 ондо Дээдэ-һутайһаа асарагадад табигдаһан Соёлой ордон байрлаатай. Ордоной директор У.Н. Доржиевагай тэмдэглэһээр, байшан хэльбэн шэнэлхээр болоо, тезд мүнгэ алтанһаа хуу дулдыдана.

Нархатын хажуудахи Дээдэ-һутай тосхонһоо 19 үхибүүн ерэжэ, нургуулида нурана. Хүүгэдэй саадта мүнөө дээрээ 25 үхибүүн ябана. Тийхэдэ һутайн дунда нургуулида бүхыдөө 100 гаран нурагша тоологдоно.

ХҮГЖЭЛТЫН ЗАМААР УРМАТАЙ АЛХАЛҺААР

Бүри 1927 ондо 20 үрхэтэ айлһаа бүридэһэн «һутай» гэжэ колхоз Баяраш гэхэн нууринда байгуулагдаһан түүхэтэй. Тэрэшлэн 1930 ондо Жабарта, Толгойн-Эбэр, Хадын-Эбэр, һутай гэхэ мэтэ дүтын тосхонуудай ажаһуугшад ниилэжэ, Карла Марксын нэрэмжэтэ артель бүридүүлһэн байна. Хүшэр хүндэ Агууехэ дайнай үедэ нютагай хүгшэд, үбгэд ара талын хүдэлмэридэ хүдэлжэл гараа. Хэд бэ гэхэдэ, Б.Ц. Мункуева, Д.Д. Дашиева, М.Б. Базарова, Р.Т. Гомбоева, С.Д. Будаева, Р. С. Цыренгармаева. Эдэ эжынэр тухай нютагай поэт В.С. Будаев нигэжэ бэшэһэн байдаг:

*Үгэр, хүни барандаа
Үүрэй сайтар заримдаа
Аарсаханаа балгажа,
Амархаяа мартажа,
Гүйдэл дундаа ажалаат!*

1962 ондо «Эрдэм» совхозой дэргэдэ «һутай» гэжэ эбэртэ бодо мал, гахай болоод хони үсхэдэг совхоз байгуулагдаа. Түрүүлэг-

шээр Добшон Гармаевич Гармаев томилогдоһон байна. Тэрэ гэхээр аяар 45 гаран жэлэй туршада һутайн совхоз олон тоото бэрхшээлнүүдые гаталан урагшаа дабшаһаар. Илангаяа хүдөө ажахын халан хандаржа байха шэнэдхэн хубилалтын үедэ тус совхоз хэбээрээ үлэжэ шадаа. Энээндэ совхозой түрүүлэгшэ Г.Ц. Дабаевагай үүргэ сэгнэшэгүй.

Гэхэтэй хамта совхозой түрүүлэгшын тушаалда урдань ябаһан хүнүүдээ нютагаархин ханан дурсан байдагыень тэмдэглэхэ шухала. Нэрлэбэл, Ц.Д. Бармитов, Д.Д. Гармаев, Б.Д. Дашиев, Д.Д. Соктоев, Д.Е. Кравцов, В.Б. Цыбиков.

1984 ондо һутайн совхоздо Москвагай ветеринарна академиин профессор Нима Дамдинович Цырендондоковой хүтэлбэри доро шэнжэлгэнүүдэй ашаар шэнэ буряад үүлтэрэй хони үсхэжэ эхилээ. Нима Дамдиновичай эрхилһэн хэрэг Буряадай хүдөө ажахын академиин багшанар А.К. Боронцов, С.И. Бильтуев гэгшэд үргэлжэлүүлэн, дунда зэргын шэрүүн ноһотой буряад шэнэ үүлтэрэй хони анха удаа байгуулһанай шалгалта Москвада гараад, хаяхана үнэмшэлгэ абаа. Казах, кучугур, байдраг үүлтэрэй хонинуудые хамтаруулжа түрүүлһэнэй ашаар буряад үүлтэрэй хони бии болгоо. Гэбэшые шэнжэлгэнүүд ябуулагдаһаар, хаяхана залуу эрдэмтэн Е.В. Хаданов энэ шэглэлээр Буряадай хүдөө ажахын академиин дэргэдэ кандидатай нэрэ зэргэ хамгаалаа.

«Буряад үүлтэрэй хонид бэлшэжэ ондо ородог хэн тула, үбһэ тэжээл багаар эридэг, шадалтай, түргэн болзорто таргалдаг. Тиймэһээ манай хүйтэн уларилда үсхэхэдэ таарамжатай», - гээд, олон жэлдэ хонишоноор хүдэлһэн Б.Б. Дугарнимаева хөөрэнэ. Мяханиинь амтатай ноһониинь 20 сантиметр шэлтцан ута болохо аргатай гээд, эрдэмтэд багсаамжалһан байдаг.

Шэтэ хотодо үнгэрһэн Алас Дурнын регион хоорондын үзэсхэлэндэ 2 удаа хонидоо абаашажа хабаадаад, һутайн совхоз алтан болоод мүнгэн медальнуудта хүртэһэн байна.

НАРНАТАМНАЙ

ҮБНЭ ХУЛХАН, МАЛ АДУУХАН... - ДУУНАШАГҮЙ АЖАЛ

Һутайн совхоз хаяхана хаамал акционернэ бүлгэм болоо. Тус бүлгэм мүнөө дээрээ 6127 толгой буряад үүлтэрэй хонитой, 1483 толгой хальмаг үүлтэрэй үнээтэй, 500-гаад адуутай - Мухар-Шэбэртээ түрүү ажахы гэжэ тоологдоно. Бүлгэмэй генеральна директорэй тушаалда 12 жэлэй туршада совхозой түрүүлэгшэ ябаһан Г.Ц. Дабаева ажалаа ябуулаар. Үндэһэн проектээр 12 гаран миллион түхэриг урьһаламжа абаад, хальмаг үүлтэрэй 400 толгой үнээ худалдан асаржа, Хэжэнгын аймагай дэбисхэр дээрэ бүлгэмэй филиал нээжэ байна. Генеральна директорэй орлогшо С.В. Дамбаевай хэлэхээр, үндэһэн проект хүдөө ажахынуудта хоёрдохи амисхаал үгөө. Бүлгэмэй урда бэрхэшээнүүд олон, гэбэшье бэрхэ хүдэмэрлэгшэдэй оролдогдоор шийдхэгдэхэ аабза. Хальмаг үүлтэрэй үнээньше, буряад үүлтэрэй хонинше үбнэ багаар эдидэг нэн тула, эды ехэ ажахыда бүхыдөө 5 мянга гаран центнер үбнэн хэрэгтэй гээд, Сергей Владимирович тэмдэглэнэ. Мүнөө дээрээ үбнэнэй түлэг харада бүлгэмэй бүхы техникэ үбнэ сабшалганда хабаадана. Бэрхэ механизаторнууд болохо Түмэн Халхарановта, Бата-Баяр Бадраевта, Амгалан ба Димит Дашицыреновүүдтэ найдал ехэ. Мүнөө жэл ногоон хайн ургажа, үбнэ хулһаар дутангүй ондо орохобди гээд, нютагаархин этигэнэ.

Хальмаг үүлтэрэй үнээ 80-яад онуудта һутайн совхоз асаржа үсхэн юм. Олон жэлдэ үнээндэ ябаһан Д.Ш. Дашацыреновагай хэлэхээр, эдэ үнээд зэрлиг үнээдтэл дошхон, бэлээр хаалгахагүй, тугалаа дахуулаад бэлшэдэг заншалтай.

18 харын туршада 500 килограмм хүрэхэ аргатай мяхалиг үүлтэрэй үнээд болоно. Үбэлэй хаһада бэлшэжэ ондо ородог, 1 толгойдо 2-4 центнер единицэ үбнэн хэрэгтэй гээд, эрдэмтэд тоолоһон юм.

Гадна Тываһаа асарагдаһан зөөлэн гэгшын ангорко ноохотой 180 толгой ямаа Павелка гэхэн һууринда Чудраа ба Алдар Нагмитовтанай бүлэ харана. Ямаанай ноохон 28 сантиметр ута болодог юм. Тиэхэдэ Баяндаш һууринда Галина ба Алдар

Песковтон тэхэнүүдые хонидтой хамта харууһална.

Зууһаа зуун хони абадаг суутай Юрий ба Полина Арабжаевтанай бүлэ мүнөө дээрээ хурьгадгата хамта мянга гаран толгой хонидтой. Эдэнэр үбнэнэй хаһада сүлөө забгүй хүдэлжэ байна. Гэбэшье хайн хүдэлбэл, хоёр долоон хоногой туршада үбэлэйнгөө тэжээл бэлдэхэбди гээд, урматайгаар тэмдэглэнэ.

Ажахын байдал бүхыдөө орёожон, илангаяа холын гүүртэнүүдые харахада, шэнэлхэ ба заһабарилха байшангууд нилээд олон. Техникэшье хомор байхын хажуугаар эмдэрээд халахагүй. Хүдэмэрлэгшын салин багашеһаа, С.В. Дамбаевай хэлэхээр, ерэхэ намар урмашуулгын шагналнуудые барюулхаар, салин нэмэхээр хараалагданхай.

Г.Ц. Дабаевагай хүсэл оролдогдоор хүдэмэрлэгшын байдал хайжаруулхын тула нилээд ажаябууланууд хэгдэнэ. Өөрынгөө хажууда эрдэмтэй бэрхэ хүдэмэрлэгшэдые суглуулжа байһанинь хайшаалтай. Хаяхана хүдөө ажахын академин багша, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат С.В. Дамбаевые урижа, орлогшоор томилоо. Эдэбхи үүсхэл ехэтэй эрдэмтэн түргэн болзорто бүлгэмэй байдал дүүрэнээр мэдэхэ болоо гээд тэмдэглэмээр.

Хүдөөгэй ажал хүшэр гэжэ хэндэшье мэдээжэ. Мал харадаг зондо амаралтын үдэр гээд байхагүй. Үдэр бүри үглөөнһөө үдэшэ болотор хони, үнээдэ адуулаш. Эрэшүүлэйнгээ үбнэ сабшалганда гарахада, эжынэр хони хурьгадаа манаад ябаха, бэшэндээ эдэе хоол түхээрхэ. Полина Арабжаевагай хүлгөөтэйгөөр хүдэлхые хараад, Ж. Балданжабоной «Сэнхир хаданууд» гэхэн зохёолой «Уудам сагаан талада эхэнэр хүнэй хони адуулжа ябахые хараа нэн гүт?...» гэжэ эхилдэг хэнэг гансата нагнадаадиба.

ҺУРГУУЛИН БАЙДАЛҺАА

Һаяар нээгдэхэ һуралсалай шэнэ хаһада һутайн дунда һургуули бэлдэхэлээ хэжэ байхай. Дулаа үгэдэг соргонуудые шэнэлжэ байһан тула, багшанар классуудаа шэрдэхэ сагаа хүлээшэнхэй. һургуулин байшан 1984 ондо ашаглалгада абтаһан юм. Тездэ буруу проектээр баригдан байжа, спортивна залгүй үлэшэһэнинь харамтай.

Полина Арабжаева

Чудраа Нагмитова

Амгалан Дашицыренов (зүүн гарһаа)

Пүрбэ Песков

Һутайн 7 классай һургуули аяар 1920-ёод онуудта байгуулагдаһан юм. Түгнын тон урданай һургуули гэжэ тоологдодог. Хүсөөтэ, Шэнэһэтэ, Бом, Галтай, Хошуун-Узуур болон Калининкаһаа үхибүүд иишэ ерэжэ һурадаг байгаа.

Һаяхана һургуулин директорээр бэрхэ залуу багша Б.В. Гомбожапов томилогдоо. Хори гаран багшанар үндэһэтэнэй программаар заадаг байна. Тэдэнэй дундаһаа аяар 30-аад жэлэй туршада багшалжа байһан «Арадай гэгээрэлэй отличник» Д.Б. Санзаева тэмдэглэхэ шухала.

«Энэ жэл нэгэдэхи класста 8 үхибүүн ошохо, тэдэндэ Д.Б. Санзаева зааха», - гээд, һуралсалай талаар директорэй орлогшо Ц.Б. Дашиева тэмдэглэнэ.

Эхин классай багша Х.М. Гылыковагай хүтэлбэри доро һургуулин дэргэдэ 2002 ондо хизаар ороноо шэнжэлгын музей байгуулагдаһан байна. Нютаг тухайгаа бүхы баримтануудые хурагшад суглуулаа, мүнөөшье бэдэрһээр.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА.
Авторай фото-зурагууд.

Мухар-Шэбэрэй аймаг.

Д.Б. Санзаева хурагшадтаа

Һургуулида заһабарилга

Һургуулин байшан

Хизаар ороноо шэнжэлгын музей сөө

АМАРШАЛГА

Мухар-Шэбэрэй аймагай Нарһата һууринда августын 18-да Аюр Богданов Оля Гомбоева хоёрой хуби заяагаа нийлүүлэн, айл бүлэ мүндэлүүлгын заншалта түрэ болохо. Энэ ушараар Олягай суг хамта хураһан үетэн нүхэдынь халуун баяраа мэдүүлэн, амаршалгын үгэнүүдые эльгээбэ.

Нэгэн һанал бодолтой,
Хоёр тээшэ һалаатахагүй,
Нэгэ сэхэ харгытай,
Бэрхэшээнүүдээ бэлээр дабажа,
Бэе бэеэ гамнажа,
Баатар хүбүүндээ бэрхые хургажа,
Бата бэхи бүлэ болохотнай болтогой!

Журналист, уран зурааша Раднажаб Абидуевич АБИДУЕВАЙ 70 жэлэй ойдо

ЭСЭГЫНГЭЭ НУРГААЛ ЗААБАРЯАР

РАДНАЖАБ хүбүүхэн 1936 оной гал улаан Хулгана жэлэй зунай дунда хожо харын 21-дэ Агын тойрогой хүдэнтэ нютагта хурса хутагата Худанса Шарайд угтай малшан Базарай Абида Санжын Чимит хоёрой бүлэдэ үхэрэй хоёр эбэртэл ади үхибүүдэй одхон хүбүүниинь боложо түрэнэн байгаа. Найман жэлээр урид алтан дэлхэйдэ мүндэлхэн Цыпылма абгайн багшын ажалай ветеран байхан юм. Тэрэ хэдэн колхозой түрүүлэгшэ ябахан Дондок Борлодоевич Найдановтай найман үхибүүтэй боложо, бултадань дээдэ эрдэм олгоһон байгаа.

Шарагтаан Базарай Абида гэжэ нютаг нугадаа алдаршанан, гартаа шүрбэлхэтэй, хүлдөө гохо дэгээтэй барилдаашан, нур харбахадаа оношотой мэргэн, хонгёо найхан хоолойтой байхан дээрэһээ хурим түрэнүүдтэ, найр наадануудта уусын, бэлхэйгэй дуунуудые хангюурдадаг, баатар бүхын, хёрхо мэргэнэй, хурдан хүлэгэй соло дуудадаг байхан гэшэ. Ушар иимэһээ Раднажабай эсэгэ тухай тогтожо хэлэлтэй.

Гушадахи онуудай хүлэй жэлүүдтэ, дайнай үеын айхабтар хүшэр хүндэ, хатуу шэрүүн сагта Агын тойрогой Догой, Сагаан-Уула, Улаан-Булаг нютагуудай колхозуудай түрүүлэгшэ ябахан, хожомын хүдэнтынгөө алдар суутай ахалагша хонишон болоһон Базарай Абида ахайда арадай багша, уран зоёолошо, Агын автономито тойрогой хүндэтэ эрхэтэн Бадма-Базар Намсараевич Намсарайн иимэ шүлэгөө зорюулһыень дурдангүй гарахын аргагүй байнал даа:

МҮНХЭРБЭТ

Будалан-Хангил нютагуудта Басаганай нааданай болоходо, Уусын ута дуунуудые Уянгалан дуулахадаа, Уян, урин басагадые Уйлуулахадааг бэлэйлта. Нүүдэнтэ—Мужыхын зүлгэдэ һурай мोजын болоходо, Хүйхэр мэргэнэй магтаалые Кашалсан барлахадаа, Хүнэй хүбүүнэй зүрхые Хүдэлгэдэг бэлэйлта. Залуу шицраг ябахатаа, Барилдаашахан бэлэйлта. Найр нааданай дүжэриг соо Биб гэнэн бүхэшүүлые Зүүн мүсын дүрөөрөө Бүдэргэдэг бэлэйлта. Театрай хүшэтын нээгүхэхэдэ, Тоглон байгшадай гунда Торгон дэгэл толоруулан, Тооробшо малгай яларуулан, Хоолойгоо хашан дуулахадаа, Хашатайхан байналта. Залуугай зали үшөөл байна: Зүүн гар шангаар тулана, Мононой дэлсэ зандаа ха юм, Годлицин бууса шанга ха юм. Зун үбэлгүй зугалнат, Зураахайн хажууда мүнхэрбэт!

Иигэжэ арадай багшын үршөөл хайрада хүртэһэн эсэгынгээ нургаал заабариие үхибүүдын нангинаар сахижа ябаһан юм даа...

Найман наһатай боложо ябахадаа Раднажаб Абидуев нютагайнгаа эхин нургуулида ороо һэн. Тэрэнэй бага балшар, эдир наһан Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хатуу шэрүүн үе сагтай тудалдаа бэлэй. Тиигэжэ тэрэ үлэсхэлэн хооһон, үгытэй ядуу байдалые үнжэгэн жаахан, булбарай бэе дээрээ үзэжэ, гараха түрэхэһөө али бүхы юумэндэ түбһэндэ бэрхэ, хүбэлгэн жорхой хүбүүн юртэмын жама ёһые ойлгодог болоһон байгаа. Нютагайнгаа долоон жэлэй нургуули дүүргээд, хонишоноор ажалладаг түрэлхидгөө туһалһан, хойшо-доо Соёлой байшанда, хүдөөгэй

нүүхэдэнь, зон элдэб эсээр хэлсэһэншые, ойлгожо ядажа байһанаа мэдүүлһэншые байха. Тээд зориггоо мохоогүй зон ямаршые бэрхэшээл түбэгүүдые дабажа гарадаг гэшэ. Раднажаб Абидуев тэрэл зундаа «Буряад үнэн» сониндо уран зураашаар ажалда оробо.

Газетын уран зураашын ажал ороо нарин, онсо өөрын шэнжэтэй байһаараа шалгардаг юм. Тиихэ үедэ газетэнүүд гол түлэб дүрбэн ехэ хуудаһатайгаар хэблэгдэдэг һэн. Гэрэл зураггүйгөөр гараһан хуудаһые үзэмжэгүй муу, «нохор» хуудаһан гэжэ нэрлэдэг бэлэй.

Ушар иимэһээ фотокорреспондентнүүдэй буулгаһан зурагуудта ретушь хэжэ, бүрүүл газарыень харуул тодо болгохо гэшэ уран зурааша-ретушёрый

Абидуевтавай бүлэ

УРАН БЭЛИГЭН БУРХАНАЙ ТАБИСУУРНАА

библиотекедэ элдэб ажал хэхэдэ, сэдхэлдэнь дүтэ шэмэглэдэ, хүдөө ажахын хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ, зоной ажабайдал болон ажал хэрэгүүдтэ зорюулагдаһан манган томо, гоё найхан панно, диаграммануудые зурадаг, стенднүүдые түхээрэдэг бэлэй.

Эдэ бүхы ажалаа хэхэдэнь, ямар бэ даа юумэн ходол дутадаһан шэнги байха. Тиихэдэнь лэ зүрхэйнгөө зориггоор нуража, мэргэжэл шадабарья дээшлүүлхые, уран бэлиггээ улам мүлхые шиидэ һэн. Тиин хүбүүнэйнгээ хори гараад ябахатаа, хүндөөр үбшэлжэ, наһа бараһан эжынгээ захяе табан жэлэй үнгэрһэн хойно бэлүүлжэ, Раднажаб Абидуев 1964 ондо Эрхүүгэй искусствын училищида хурахаа ороод, 1969 ондо нургуулия амжалтаттайгаар дүүргэжэ, уран зураашын-зурагай ба черчениин багшын мэргэжэл шудалһан юм. Тэндэ бэлигтэй бэрхэ, дүршэл шадабаритай багшанарай, зураашадай харууһан доро нурахадаа, зурагай ороо нарин онһо тайлбарилан тааһан, хүнэй нюур шарайн, нюдэнэй харасын түһөө гаргажа хураһан байгаа.

Училищия дүүргээд, тоонто нютаг хүдэнтээ бусажа, дунда нургуулида ажалай болон зурагай багшаар хүдэлхэдөө, хэды олон хүбүүд, басагадые ажалай дадал шадабарид дүршүүлээ, уран зурагай онһо, нюуса таалгаа гэшэб - тооложо барахын аргагүй юм ааб даа.

ЖУРНАЛИСТЫН ХҮШЭР ЗАМ

ҮНГЭРЭГШЭ зуун жэлэй будалан гурбадахи он тэдэнэй хуби заяае эрид хубилгаа һэн. Өөһэдөөшье бодоод үзыт даа. Аяар дүрбэн бишыхан үхибүүтэй бүлын түбхинэһэн хүдөө нютагһаа гаража, түбэй хото руу

гол зорилго болодог байгаа. Гадна уран зурааша удхатай найн зурагуудаар газетэеэ шэмэглэн гоёдог, нюдэнэй хужар боломо гаршагуудые, наадалһан хадхуу зурагуудые, шог ёгто, нүхэр ёһоной шаржнуудые олоор толилуудаг һэн. Оронойнгоо, республикынгаа ажабайдалда болоһон гайхамшагта үйлэ хэрэгүүдтэ зорюулжа плакадуудые зураад, газетын түрүүшын хуудаһануудые шэмэглэхэ. Эдэ бүхы зурагуудын уран гоё байһаараа, доторой гүнзэгы удха шанараара шалгардаг һэн. Юрэдөөл, тэрэнэй уран бэлиг бурханай табисуурһаа байһан юм даа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай болон ажалай баатарнуудай, республикын элитэ мэдээжэ хүнүүдэй, ехэ санартадай, тусхайлбал, Далай-ламын, Агваан Доржиевай, Соодой ламын дүр зурагуудые тэрэ олоор бүтээһэн юм.

Раднажаб Абидуев зураһан хүнэйнгөө шэг шарайе, нюурайнь түһөө, нюдэнэйнь галые тодо хурсаар, һонороор, айхабтар зүбөөр, уран наринаар гаргажа шададаг һэн. Олохон зурагуудын стенд, үзэсхэлэн дээрэ табигдахадаа, амиды мэтээр үзэгдэдэг бэлэй.

«Түрүүшээр ехэл хүндэ байгаа һэн даа. Юундэб гэбэл, нургуулида ажаллахадаа, колхоздоо 3-5 метр угтай, 2-3 метр үргэнтэй панно, диаграмма зурадаг, бэшэдэг наабзаб даа. Тээд мүнөө нюдэндэ арай шамай торолдомо зурагуудые, гаршагуудые бүтээжэ, газетэдэ гаргуулахадаа, дадажа ядааб даа», - гэжэ Раднажаб түрүүшээр хөөрэдэг һэн. Удабашыегүй ажалдаа дүршөө нааб даа.

Р.Абидуев «Буряад үнэн» сониндо хүдэлхэ үедөө гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэй, бэлигтэй бэрхэ журналист байһанаа харуулаа һэн. Түбэд болон монгол бэшэг

шудалха талаар редакция эмхидхэгдэдэг байһан хэшээлнүүдтэ Раднажаб Абидуев эдэбхитэйгээр нуралсажа, хуушан монгол бэшэгтэ улам батадхажа, Буддын шажантанай эгээл хүндэтгэдэ тоологдодог, үргэн олон зоной уншадаг номуудай нэгэн болохо «Доржо жодбые» хуушан монголоор хуулан бэшэжэ, «Байгал» сэтгүүлдэ хэблүүлэн гаргуулаа бэлэй.

Тэрэ редакциингаа летучканыуд дээрэ үгэ хэлэхэдэ, толилогдоһон материалнууд тухай наһамжаяа хэлэжэ, үнэтэ дурдахалнуудые оруулдаг, зохихо заабари зүбшэл үгэдэг байһан юм. Коммунист Раднажаб Абидуевич нийтын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг байгаа.

Манай Раднажаб бэээр багашагыһе наа, «эрхын шэнээн бээтэй, эрэ хонгор дуутай» хүн һэн. Хуушанай дуунуудые ямар уянгатай гоёор дууладаг гэшэб һэн! Уран бэлигын гансал зурагаар хизаарлаа бэшэ, харин тэрэ модшо нарин дархан байгаа. Алта, мүнгөөршые урладаг бэлэй. Зоной захилаар хэды олон кухнин гарнитура бүтээгээб даа. Эршүүлэй, мүн эхэнэрнүүдэйшые хубсаһа хунар, малгай эсхэхэ, оёхоодоо туйлай бэрхэ байһан юм. Иимэл уран гартай, урин налгай зантай, үеынгөө нүхэрэй хүндөөр үбшэлжэ, 60 наһанайнгаа дабаан дээрэ энэ дэлхэйгтээ хахасажа ошоходонь, гуниглахаар, гашуудахаар лэ байгаа һэн даа, - гэжэ тэрэнэй унаган нүхэр Жамса Базаров мүнөө дурсадаг.

1984 ондо СССР-эй Журналистнуудай холбоной гэшүүн болоһон Раднажаб Абидуевич Абидуев ажалайнгаа хажуугаар Буряадай номой хэблэлэй хүтэлбэрилэгшэдэй, редакторнуудай даабарьяар нуралсалай 40 гаран номуудые, тэрэ тоодо буряад

ород хэлэнүүд дээрэ барлагдаһан «Үзэглэлнүүдые», уншаха номуудые шэмэглэһэн, гоё найхан үйгэтэ зурагуудые зураһан байгаа. Тиин эдэ номуудаарнь хэды үеын үхибүүд «А» үзэгтэ һураа, эрдэм мэдээсэ олоо гэшэб! Урин зулгы, түбшэн даруу зантай, нигүүлэсхы найхан сэдхэлтэй, хошон шог зугаатай Раднажаб нүхэд олонтой һэн. Буряад ороной дундуур наһанай, залуушые бүхы композиторнуудтай нүхэсэжэ, тэдэнэй зоёһон олон дуунай ноотонуудые бэшэһэн, зураһаншые байха.

Хэблэл хүгжөөхэ талаар габыятай байһанайнгаа түлөө Р.А.Абидуев «Буряад Республикын соёлой габыатаа хүдэлмэрилэгшэ» гэнэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, «Ажалай ветеран» медалаяр, КПСС-эй обкомой болон Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан юм.

АЖАБАЙДАЛДАА, бүхы А ажал хэрэгүүдтээ Раднажаб Абидуевич Абидуев наһанайнгаа нүхэр Дулмажаб Жамсоевнадаа түшгэлдэг байгаа. Улаан-Үдэ ерэхэдэ, дүрбэн жэл соо айлай хаяагаар ажаһуубашые, зон нүхэдэй туһаламжаар, Совет засагай үргэмжөөр дүрбэн таһалгатай, дүлэ гарама дулаахан гэртэй боложо, ан-бун ажаһуугаа һэн. Дүрбэн үхибүүдтээ бултандань шахуу дээдэ эрдэм олгоһон байгаа. Үхибүүдын бултадаа гэр бүлэтэй болонхой. Мүнөө Раднажаб Абидуевич мэндэ һуугаа наа, 70 наһанайнгаа дабаа дабаад, 8 аша эзэнэрээ харалсажа, үргэлсэжэ ябахал нааб даа.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ, журналист.

Р.А.Абидуев ажалдаа

Редакцияны хүдэлмэрилэгшэд

«Жэгтэй ушар болохон юм»

«Лама болохо хүн байгаа аабиб?»

Интернадай дарга Нордоп Дамдиновичайда кубита түлээн буулгаба. Сүлөөгүйгөө урдаа баряад, түлээгээ хахалхан хэбэртэй байгаа хэн бээ. Нэгэ үглөөгүүр харан гэхэдэн, түлээнийн хахалагдашан байба. Хүбүүмни нүхэдөөрөө гүлээгээ хахалжархиба ха юм гэжэ сэдхэлээ ханаа хэн ха. Харин мэдэн гэхэдэн, нургуулида хүдэлхээг ерэнэн ингернат соо байдаг залуухан физкультурын багша Василий Борисович зарядхин орондо түлээн хахалжархиан байгаа.

Зоние таниха болоодуй багшяа гэгтээ урижа, бууза баншяа барижа, дүтын танил боложо ябалсаатай болоод, Библиотекийн ехэл хонирхожо харадаг байгаа. Ойлгон гэхэдэн, Л.Гумилевый номуудаар хонирходог, илангаяа тэрэнэй «Старобурятская живопись» гэнэн ном ехэл анхаралтайгаар уншадаг байба. Нэгэтэ зугаалжа байхадаа, хэлэбэ ха:

Лама болохо хүн байгаа аабиб? Дуратай номынь бэлэглээл хэн бээ. Шэтын областийн Красночикойско районуой энэ залуу багша лама болохо гэжэ хэнэй ухаанда орохо байгаа даа. Уялгата албанайнгаа пүүлээр Хүнхэрэйнгөө нургуулида бусажа, зондоо хүндэтэйшье, амжалтатайшье хүдэлөө. Нургуулийн шабинар үглөө бүри Сэрэг нарнаһай талаа болохо нубарягай нархан туужа хүрэтэр гүйдэдэг болоо хэн. Тийгэнээр нургуулинхид, алба хаагшад, МТМ-гэй механизаторнууд болоод малай бригадынхид хоорондоо волейболоор мурьсэдэг болоо хэн.

Зай, Василий Борисович гэшэмнай хэн гэшэб?

Элирүүлэе: Россин Буддын шажанай Заншалта Сангхын толгойлогшо, РФ-гэй олонийтын Палатын гэшүүн, XXIV Бандида хамба лама Дамба Аюшеев бээрээ тодороо бшуу.

Бато-Мүнхэ ЗЫДРАБЫН.

ПАЙХАН БЭРИИН УРЯЛААР

Баатар уула Бабжа Барас баатарай нэрэ мүнхэлнэ. Ононой урдаһаа наашаа гүбьһэн «Гэдэргэ», «Гүн жалга» (захоронения гуннов), «Бурхатуйская культура» гэнэн Окладниковай олоһон экспонатауд Ленинградтай музейдэ байха. Юндэн гулваагай Юмсэн хүбүүн нэгэ иимэ ушар хөөрэдэг хэн гэлсэхэ.

Тухайлхада, 1880 оной үе. Юмсэн хазаар мореор Суусалай сэлэһнээ ерэжэ ябатараа, Сэрэг нарнаһаа баруун хойшонхи талада шуурганда сохюулба ха. Эртэ намаршые наа, шэрүүн саһан халхитайгаар газар дэлхэйе бүрхөөшлэбэ. Гэнтэ урдан айхабтар сээр, гоё хубсаһатай бэри угтажа, мориндонь үбнэ үгөөд, гэртээ уриба ха. Залуу эрэ хайхан бэрийн уряалы тогтоожо, нэбэ гэгтэнэ орожо, ульһатай дулааханаар хүндэлүүлээд хонобо юм ааб даа.

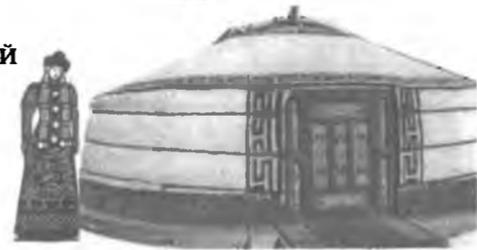
Хэды сар үнгэрөө юм, гэгтэл Юмсэнэй мэдээ ороходо, шуурган болиһон, өөрөө газар дээрэ, хажуудань - үхэнэн хүнэй хохимой тархи, мориёо харахадань, хээлиез алдашан, хоһон ута жолоогоо унжуулан дохижо зогсобо ха. Соһоһондоо дары түргэхэн мориндоо мордожо, нютагаа ерэжэ, дайралдаһан ушараа хөөрэхэдэн, наһатай хүн илгэжэ хэлээ гэхэ: «Хэдэн жэлэй урда тээ ехэ баян айлайхи залуу сээр басагайа Улирэнгэ нютаһаа баруун хойшонь (зүүн урдаһаа) хадамда хүргэжэ, олон ашаатай зон ябажа ябатарынь басаганиинь гэгтэ үбдэжэ, харгыдаа - Хүнхэрэй талада үхэшоо хэн ха. Тийгээд басагайа энэл талада гэгтээд (газар дээрэ унагаагаад) бусаһан юм».

Хүнхэрэй тала сэрэг нарнаһаа баруун хойшоо таг шэнги тэгшэ, нээрээл, шуурган үгышые сагта төөрхөөр.

Галина ЕШИЖАМСОЕВА.

МОНГОЛ ХҮҮХЭНДЭ

Үгэнь Лопсон ТАПХАЕВАЙ Хүтжэмьнь Дагба РИНЧИНОВЭЙ

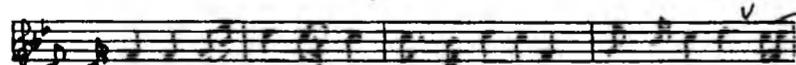
Хүхэ торгон энгэршни Хүбсэгэл далайн долгиншуул. Мэлээн хара нюдэдшни Монголой талын мойһоншуул. Идамхан хонгор сэдхэлшни Эшэгы гэртэл сэлээтэйл.

Хүбсэгэл далайн долгиндол Хүльбэрхэл дуран хүрэнэ бшуу, Монголой талын мойһые Амталхал дуран хүрэнэ бшуу, Эшэгы гэргэй хойморы Эзэлэн нууха хүсэлэнтэйб.

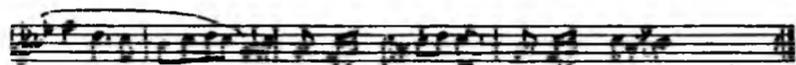
Э-һээ-һэй, хүльбэрхэл дуран хүрэнэ бшуу. Э-һээ-һэй, амталхал дуран хүрэнэ бшуу. Э-һээ-һэй, эзэлэн нууха хүсэлэнтэйб.

1 Хү- хэ тор- гон эн- гэрш- ни Хүб- сэ - гэл да- лайн дол- гин- шуул, 2 Мэл- мэн ха- ра ню- дэдш- ни мон- го- лой та- лын мой- һон- шуул, 3 Ил- дам хон- гор сэдх- хэлш- ни э- шэ- гы гэ- ртэл сэ- лээ- тэйл.

1 Хүб- сэ - гэл да- лайн дол- гин- до хүль- бэр- хэл ду- ран хү- рэнэ бшуу, э- 2 Мон- го- лой та- лын мой- һы - с ам- тал- хал ду- ран хү- рэнэ бшуу, э- 3 Э- шэ- гы гэ- рэй хой- мо- ры э- зэ- лэн нуу- ха хү- сэлэ- нтэйб, э-

Һээ — Һэй, хүль- бэр- хэл ду- ран хү- рэнэ бшуу, Һээ — Һэй, ам- тал- хал ду- ран хү- рэнэ бшуу.

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Понедельник, 21

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 13.00 Новости
13.05 Т/с «Талисман»
15.00 Другие новости
15.30 «Подводный мир Андрея Макаревича»
16.00 Новости
16.20 Д/ф «Спекулянты эпохи социализма»
17.30 Криминальная Россия. «Право на надежду»
18.00 «Пусть говорят»
19.00 Новости
19.20 «Понять. Простить»
19.50 Т/с «Любовь как любовь»
21.00 Жди меня
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Богиня прайм-тайма»
23.30 Спецрасследование. «Брачные аферисты»
00.30 «На ночь глядя»
01.10 Х/ф «Напролом»
02.40 Х/ф «Удар судьбы»
04.20 Х/ф «Прекрасная девушка»

«РОССИЯ»

- 12.00 Вести
Канал БГТРК
19.00 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
12.50 Комната смеха»
13.45 «Частная жизнь»
14.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Вести
Канал БГТРК
15.20 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
15.40 Х/ф «Ситуация 202»
17.45 Вести. Дежурная часть
18.00 Вести

Канал БГТРК
18.20 Вести-Бурятия (на бур. яз.)

Канал «Россия»
18.40 Т/с «Обреченная статья звездой»

19.40 Т/с «Волчица»
20.40 Вести. Дежурная часть
21.00 Вести

Канал БГТРК
21.45 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
22.05 «Спокойной ночи, малыши!»

22.15 Т/с «Тайны следствия»
00.15 «Городок»
01.15 «Вести+»
01.35 Т/с «Угон»

НТВ

- 07.00 «Сегодня утром»
09.10 Х/ф «В движении»
11.00 «Сегодня»
11.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю»
12.00 «Кулинарный поединок»
13.00 «Квартирный вопрос»
14.00 «Сегодня»
14.25 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
16.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»
17.00 «Сегодня»
17.30 «Кодекс чести»

Канал БГТРК
19.35 «Твой шанс»
19.50 За гранью...

- Канал НТВ
20.00 «Сегодня»
20.40 Т/с «Острог. Дело Федора Сеченова»
21.50 «Все включено»
22.45 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»
23.00 «Сегодня»
23.40 Т/с «Театр обреченных»
00.50 Т/с «Секс в большом городе»

АРИГ УС

- 07.30 «С утра полезно». Погода
08.15 «Знаки зодиаки»
08.20 «Абитуриент-2006». Погода
08.35 М/с «Даша-следопыт»
09.00 М/с «Крутые бобры»
09.30 Предприниматель. Погода
09.45 Наши песни
10.00 Х/ф «Принц и нищий»
12.00 «Дикие дети»
12.55 «Жизнь, полная радости»
13.25 М/с «Ракетная помощь»
13.55 «Любовь и тайны Сансет Бич»
15.00 «Деньги на проводе»
15.30 «Маски-шоу»
16.00 «Лабиринты разума»
17.00 «Такси»
17.30 Победоносный голос верующего
18.00 «Москва. Инструкция по применению»
18.30 «Абитуриент-2006»
18.45 «Восточный экспресс». Погода
19.00 «Саша плюс Маша»
19.30 Т/с «Счастливы вместе»
20.00 «Знакомые незнакомки». «Знаки зодиаки»
20.30 «Восточный экспресс». Погода
21.00 «Няня спешит на помощь»
22.00 «Дом-2. Новая любовь». «Знаки зодиаки»
23.00 «Восточный экспресс». Погода. «Знаки зодиаки»
23.30 Х/ф «Могучие утки»

СТС - «БАЙКАЛ»

- 06.00 М/с «Пиратские острова»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 Т/с «33 квадратных метра»
07.30 Т/с «Моя прекрасная няня»
08.00 Т/с «Не родись красивой»
09.00 Истории в деталях
09.28 «Настроение» с Евгением Гришковцом
09.30 Т/с «Кто в доме хозяин?»
10.00 Х/ф «Адвокат на каникулах»
12.00 Т/с «Талисман любви»
13.00 Т/с «Новая семейка Адамс»
13.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
14.00 М/с «Смешарики»
14.05 М/с «Принцесса Сисси»
14.30 М/с «Звездный десант»
15.00 М/с «Принцесса Тенко и хранители магии»
15.30 М/с «Охотники за привидениями»
16.00 Т/с «Сабрина - маленькая ведьма»
16.30 Т/с «Зачарованные»
17.30 Т/с «Комиссар Рекс»
18.30 Т/с «Кто в доме хозяин?»
19.00 Т/с «Моя прекрасная няня»

ТИВИКОМ

- 07.00 Музыкальный канал
07.20 Погода
07.25 «День за днем»
07.30 М/с «Таракан-робот»
07.55 М/с «Близняшки-пятерняшки»
08.20 М/с «Пауэр реинджерс»
08.55 Т/с «Мэш». Погода. «День за днем»

- 09.45 «Очевидец» с С. Ростом
10.30 Новости «24». Погода
11.00 «Час суда». «День за днем»
12.00 «Час суда»
13.00 «Жить вкусно» с Джейми Оливером
13.30 Новости «24». Погода
14.00 «Невероятные истории» с И. Дыховичным
15.00 Т/с «Друзья»
16.00 М/с «Гриффины»
16.30 «Ради смеха»
17.00 «Мозголомы»
18.00 «Дети Дюны»
20.00 «Наш город». «День за днем»
20.30 Новости «24». Погода
21.00 «Час суда». Спецвыпуск «День за днем»
22.00 Т/с «Солдаты-5». Погода
23.00 Т/с «Нина». «День за днем»
00.15 «Дорогая передача»
00.30 Новости «24». Погода
01.00 «Наш город»
01.15 Т/с «Друзья»

- 19.30 Истории в деталях. Погода
20.00 Т/с «Не родись красивой»
21.00 Х/ф «Запасной инстинкт» 1 с.
22.00 Т/с «Отчаянные домохозяйки»
23.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
23.30 Истории в деталях
23.58 «Настроение» с Евгением Гришковцом
00.00 Т/с «Части тела»
01.00 Т/с «Коварство гор»
01.45 Х/ф «Секретный код»
03.10 Т/с «Таксист»
04.35 Музыка на СТС-Байкал
ДТВ

- 09.30 М/ф
11.00 Самое смешное видео
11.30 «Как уходили кумиры». Юрий Никулин
11.55 «Неслучайная музыка»
12.00 Телемагазин
12.30 «Карданный вал плюс»
13.00 Х/ф «Кукла»
15.00 Т/с «Рыцарь дорог»
16.00 Т/с «Крутой Уокер»
17.00 «Каламбур»
17.35 М/ф
18.30 «Как уходили кумиры». Юрий Никулин
19.00 Х/ф «Способ убийства»
20.35 Альманах невероятных событий «Этот безумный мир»
21.00 Т/с «Крутой Уокер»
22.00 Т/с «Рыцарь дорог»
23.00 Самое смешное видео
23.30 «Каламбур»
00.00 «Фабрика смеха»
01.00 Т/с «C.S.I. Место преступления Майами»
02.00 Т/с «Лас-Вегас»
03.05 «Карданный вал плюс»
03.30 Ночная развлекательная программа «Каприз»
04.25 Музыка на ДТВ

Современное лечение алкоголизма, табакокурения. Поликлиника №2 (бывшая № 4). Ост. Саяны, Бульвар Карла Маркса, 12. Ежедневно: с 18 - 20 ч., суббота: с 14 - 16 ч., воскресенье: с 9 - 12 ч. Тел.: 45-93-56

№94(21334)

№32(488)

Вторник, 22

Первый канал

06.00 Новости
06.05 «Доброе утро»
10.00 Новости
10.05 Т/с «Агент национальной безопасности»
11.10 «Детективы»
12.00 «Малахов +»
13.00 Новости
13.05 Т/с «Талисман»
14.10 «Чип и Дейл спешат на помощь»
14.40 Д/ф «Гены и интеллект»
15.00 Другие новости
15.30 «Подводный мир Андрея Макаревича»
16.00 Новости
16.20 Т/с «Богиня прайм-тайма»
17.20 Криминальная Россия. «Черная маска». 1 с.
18.00 «Пусть говорят»
19.00 Новости
19.20 «Понять. Простить»
19.50 Т/с «Любовь как любовь»
21.00 «Федеральный судья»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Богиня прайм-тайма»
23.30 Д/ф «Бизнес на родах»
00.30 «На ночь глядя»
03.10 Х/ф «Плутовство: Хвост виляет собакой»
05.00 Т/с «Дефективный детектив»

«Россия»

06.00 Доброе утро, Россия!
Канал БГТРК
07.15, 07.45, 08.45 Вести-Бурятия
08.15, 09.15 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
09.45 Бамбаахай
10.00 Улгур
10.15 Тайзан
10.30 Спорт-центр
Канал «Россия»
10.45 Вести. Дежурная часть
11.00 Т/с «Тайны следствия»
12.00 Вести
Канал БГТРК
12.30 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
12.50 Т/с «Тайны следствия»
13.50 «Частная жизнь»

14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Вести
Канал БГТРК
15.20 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
15.40 «Суд идет»
17.00 Т/с «Неотложка»
18.00 Вести
Канал БГТРК
18.20 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал «Россия»
18.40 Т/с «Обреченная статья звездой»
19.40 Т/с «Волчица»
20.40 Вести. Дежурная часть
21.00 Вести
Канал БГТРК
21.45 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
22.05 «Спокойной ночи, малыши!»
22.15 Т/с «Тайны следствия»
00.15 «Родить вундеркинда»
01.15 «Вести+»
01.35 Т/с «Угон»
02.35 XIV Фестиваль российского кино «Окно в Европу»
03.25 Х/ф «Мгновенное правосудие»

НТВ

07.00 «Сегодня утром»
09.10 Х/ф «Охота на асфальте»
11.00 «Сегодня»
11.25 «Преступление в стиле модерн»
12.00 Т/с «Аэропорт»
13.00 Т/с «Золотые парни»
14.00 «Сегодня»
14.30 Т/с «Острог. Дело Федора Сеченова»
15.30 Т/с «Все включено»
16.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»
17.00 «Сегодня»
17.35 «Кодекс чести»
Канал БГТРК
19.35 «Выбери учителя». Школа №56
19.50 Спортивная программа «Тамир»
Канал НТВ
20.00 «Сегодня»
20.40 Т/с «Острог. Дело Федора Сеченова»
21.50 Т/с «Все включено»
22.50 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»

Духэрнэ

23.00 «Сегодня»
23.40 Т/с «Театр обреченных»
00.50 Т/с «Секс в большом городе»
01.50 Х/ф «Пока гром не грянет»
02.00 Х/ф «Я остаюсь»
03.50 Т/с «Охота на асфальте»
05.25 «Бильярд»
06.05 Т/с «Вавилон-5»
06.50 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»

Ариг Ус

07.00 «Восточный экспресс». Погода
07.30 «С утра полезно»
08.15 «Глобальные новости»
08.20 «Абитуриент-2006»
08.35 М/с «Даша-следопыт». «Знаки зодиаки»
09.05 «Восточный экспресс». Погода
09.25 «Звезда на дороге». Погода
09.45 Наши песни
10.00 Х/ф «Могучие утки»
12.00 «Антология юмора»
12.55 «Жизнь, полная радости»
13.25 М/с «Ракетная мощь»
13.55 «Любовь и тайны Сансет Бич»
15.00 «Деньги на проводе»
15.30 «Маски-шоу»
16.00 «Лабиринты разума»
17.00 М/с «Новая жизнь Рокко». «Знаки зодиаки»
17.30 Победоносный голос верующего
18.00 «Москва. Инструкция по применению»
18.30 «Абитуриент-2006»
18.45 «Восточный экспресс». Погода
19.00 «Саша плюс Маша». «Знаки зодиаки»
19.30 Т/с «Счастливы вместе»
20.00 «Такси»
20.30 «Восточный экспресс». Погода
21.00 «Другая жизнь»
22.00 «Дом-2. Новая любовь». «Знаки зодиаки»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.25 «Знаки зодиаки»
23.30 Х/ф «Могучие утки-2». «Знаки зодиаки»

Тивиком

07.00 Музыкальный канал
07.20 «Погода»
07.25 «Наш город». «День за днем»
07.50 «Неформат»
08.15 М/с «Пауэр рейнджерс»
08.35 Т/с «Мэш». Погода. «День за днем»
09.25 Т/с «Солдаты-5»
10.30 Новости «24». Погода
11.00 «Час суда». «День за днем»
12.00 «Час суда»
13.00 «Жить вкусно с Джейми Оливером»
13.30 Новости «24». Погода
14.00 «Час суда» Спецвыпуск
15.00 Т/с «Друзья»
16.00 М/с «Гриффины»
16.30 «Ради смеха»
17.00 Т/с «Фирменная история»
18.00 Т/с «Нина»
19.00 Т/с «Солдаты-5»
20.00 «Наш город». «День за днем»
20.30 Новости «24». Погода
21.00 «Час суда». Спецвыпуск «День за днем»
22.00 Т/с «Солдаты-5». Погода
23.00 Т/с «Нина». «День за днем»
00.15 Т/с «Друзья»

СТС - БАЙКАЛ

06.00 М/с «Пиратские острова»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 Т/с «33 квадратных метра»
07.30 Т/с «Моя прекрасная няня»
08.00 Т/с «Не родись красивой»
09.00 Истории в деталях. Погода
09.30 Т/с «Кто в доме хозяин?»
10.00 Х/ф «Денни - летающий шезлонг»
12.00 Т/с «Талисман любви»
13.00 Т/с «Новая семейка Адамс»
13.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
14.00 М/с «Смешарики»
14.05 М/с «Принцесса Сисси»
14.30 М/с «Звездный десант»

15.00 М/с «Принцесса Тенко и хранители магии»
15.30 М/с «Охотники за привидениями»
16.00 Т/с «Сабрина - маленькая ведьма»
16.30 Т/с «Зачарованные»
17.30 Т/с «Комиссар Рекс»
18.30 Т/с «Кто в доме хозяин?»
19.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
19.30 Истории в деталях. Погода
20.00 Т/с «Не родись красивой»
21.00 Х/ф «Запасной инстинкт» 2 с.
22.00 Т/с «Отчаянные домохозяйки»
23.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
23.30 Истории в деталях
23.58 «Настроение» с Евгением Гришковцом
00.00 Т/с «Части тела»
01.00 Т/с «Коварство гор»
01.55 Х/ф «Убийство на озере»
03.20 Т/с «Тесная компания»
03.45 Т/с «Таксист»
05.10 Музыка на СТС-Байкал

ДТВ

09.30 М/ф
11.00 Самое смешное видео
11.30 «Как уходили кумиры». Александр Демьяненко
11.55 «Неслучайная музыка»
12.00 Телемагазин
12.30 «Карданный вал плюс»
12.55 Х/ф «Последний из могикан»
15.05 Т/с «Рыцарь дорог»
16.05 Т/с «Крутой Уокер»
17.05 «Каламбур»
17.35 М/ф
18.30 «Как уходили кумиры». Александр Демьяненко
19.00 Х/ф «Зигзаг удачи»
20.55 «Неслучайная музыка»
21.05 Т/с «Крутой Уокер»
22.00 Т/с «Рыцарь дорог»
23.00 Самое смешное видео
23.30 «Каламбур»
00.00 «Шоу российских рекордов» с Владимиром Турчинским
01.00 Т/с «C.S.I. Место преступления Майами»
02.00 Т/с «Лас-Вегас»
03.05 «Карданный вал плюс»
03.30 Ночная развлекательная программа «Каприз»
04.30 «Осторожно, афера!»
05.00 Т/с «Святой дозор»
05.40 Х/ф «Способ убийства»

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Среда, 23

Первый канал

06.00 Новости
06.05 «Доброе утро»
10.00 Новости
10.05 Т/с «Агент национальной безопасности»
11.10 «Детективы»
12.00 «Малахов +»
13.00 Новости
13.05 Т/с «Талисман»
14.10 «Чип и Дейл спешат на помощь»
14.40 Д/ф «Летаргический сон»
15.00 Другие новости
15.30 «Подводный мир Андрея Макаревича»
16.00 Новости
16.20 Т/с «Богиня прайм-тайма»
17.20 Криминальная Россия. «Черная маска». 2 с.
18.00 «Пусть говорят»
19.00 Новости
19.20 «Понять. Простить»
19.50 Т/с «Любовь как любовь»
21.00 «Федеральный судья»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Богиня прайм-тайма»
23.30 Д/ф «Михаил Круг. Убийство по законам жанра»
00.30 «На ночь глядя»
03.10 Х/ф «Вместо меня»
05.10 Д/ф «Искусство делать деньги»

«Россия»

06.00 «Доброе утро, Россия!»
Канал БГТРК
07.15, 07.45, 08.45 Вести-Бурятия
08.15, 09.15 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал «Россия»
09.45 «Ахмат Кадыров. Последний парад победителя»
10.45 Вести. Дежурная часть
11.00 Т/с «Тайны следствия»
12.00 Вести
Канал БГТРК
12.30 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
12.50 Т/с «Тайны следствия»
13.50 «Частная жизнь»
14.50 Вести. Дежурная часть

15.00 Вести
Канал БГТРК
15.20 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
15.40 «Суд идет»
17.00 Х/ф «Ллойд»
18.00 Вести
Канал БГТРК
18.20 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал «Россия»
18.40 Т/с «Обреченная статья звездой»
19.40 Т/с «Волчица»
20.40 Вести. Дежурная часть
21.00 Вести
Канал БГТРК
21.30 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
21.50 «Спокойной ночи, малыши!»
22.00 Т/с «Тайны следствия»
23.55 Футбол. Лига Чемпионов. «Спартак» (Москва) - «Слован» (Чехия)
01.55 Х/ф «Змеелов»
03.55 Дорожный патруль

НТВ

07.00 «Сегодня утром»
09.10 Т/с «Охота на асфальте»
11.00 «Сегодня»
11.20 «Преступление в стиле модерн»
11.55 Т/с «Аэропорт»
12.55 Т/с «Золотые парни»
14.00 «Сегодня»
14.30 Т/с «Острог. Дело Федора Сеченова»
15.30 Т/с «Все включено»
16.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»
17.00 «Сегодня»
17.35 «Кодекс чести»
Канал БГТРК
19.35 Международный телепроект «Радость встречи». Телемост Улан-Удэ - Улан-Батор
Канал НТВ
20.00 «Сегодня»
20.40 Т/с «Острог. Дело Федора Сеченова»
21.50 Т/с «Все включено»
22.50 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»
23.00 «Сегодня»
23.40 Т/с «Театр обреченных»

00.50 Т/с «Секс в большом городе»
01.50 Х/ф «32 неожиданности»
02.00 Х/ф «Когда время истекло»
03.55 Т/с «Охота на асфальте»
05.25 «Бильярд»
06.15 Т/с «Вавилон-5»

Ариг Ус

07.00 «Восточный экспресс». Погода
07.30 «С утра полезно»
08.15 «Глобальные новости»
08.20 «Абитуриент-2006»
08.35 М/с «Даша-следопыт». «Знаки зодиаки»
09.05 «Восточный экспресс». Погода
09.30 «Наши песни». Погода
09.55 «Знаки зодиаки»
10.00 Х/ф «Могучие утки-2»
12.25 «Верю-не верю»
12.55 «Жизнь, полная радости»
13.25 М/с «Ракетная мощь»
13.55 «Любовь и тайны Сансет Бич»
15.00 «Деньги на проводе»
15.30 «Маски-шоу»
16.00 «Лабиринты разума»
17.00 М/с «Новая жизнь Рокко». «Знаки зодиаки»
17.30 Победоносный голос верующего
18.00 «Москва. Инструкция по применению»
18.30 «Абитуриент-2006»
18.45 «Восточный экспресс». Погода
19.00 «Саша плюс Маша». «Знаки зодиаки»
19.30 Т/с «Счастливы вместе»
20.00 «Такси»
20.30 «Восточный экспресс». Погода
21.00 «Ребенок-робот»
22.00 «Дом-2. Новая любовь». «Знаки зодиаки»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.25 «Знаки зодиаки»
23.30 Х/ф «Могучие утки-3»

Тивиком

07.00 Музыкальный канал
07.20 «Погода»
07.25 «Наш город». «День за днем»

07.50 М/с «Близняшки-пятерняшки»
08.15 Т/с «Пауэр рейнджерс»
08.35 Т/с «Мэш». Погода. «День за днем»
09.25 Т/с «Солдаты-5»
10.30 Новости «24». Погода
11.00 «Час суда». «День за днем»
12.00 «Час суда»
13.00 «Жить вкусно с Джейми Оливером»
13.30 Новости «24». Погода
14.00 «Час суда» Спецвыпуск
15.00 Т/с «Друзья»
16.00 М/с «Гриффины»
16.30 «Ради смеха»
17.00 Т/с «Фирменная история»
18.00 Т/с «Нина»
19.00 Т/с «Солдаты-5»
20.00 «Наш город». «День за днем»
20.30 Новости «24». Погода
21.00 «Час суда» Спецвыпуск «День за днем»
22.00 Т/с «Солдаты-5». Погода
23.00 Т/с «Нина». «День за днем»
00.15 Т/с «Друзья»

СТС - БАЙКАЛ

06.00 М/с «Пиратские острова»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 Т/с «33 квадратных метра»
07.30 Т/с «Моя прекрасная няня»
08.00 Т/с «Не родись красивой»
09.00 Истории в деталях. Погода
09.30 Т/с «Кто в доме хозяин?»
10.00 Х/ф «Королевская гвардия»
12.00 Т/с «Талисман любви»
13.00 Т/с «Новая семейка Адамс»
13.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
14.00 М/с «Смешарики»
14.05 М/с «Принцесса Сисси»
14.30 М/с «Звездный десант»
15.00 М/с «Принцесса Тенко и хранители магии»
15.30 М/с «Охотники за привидениями»
16.00 Т/с «Сабрина - маленькая ведьма»
16.30 Т/с «Зачарованные»
17.30 Т/с «Комиссар Рекс»

18.30 Т/с «Кто в доме хозяин?»
19.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
19.30 Истории в деталях. Погода
20.00 Т/с «Не родись красивой»
21.00 Х/ф «Запасной инстинкт» 3 с.
22.00 Т/с «Отчаянные домохозяйки»
23.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
23.30 Истории в деталях
23.58 «Настроение» с Евгением Гришковцом
00.00 Т/с «Части тела»
01.00 Т/с «Коварство гор»
01.55 Х/ф «Брачные игры землян»
03.20 Т/с «Тесная компания»
03.40 Т/с «Таксист»
05.05 Музыка на СТС-Байкал

ДТВ

09.30 М/ф
11.00 Самое смешное видео
11.30 «Как уходили кумиры». Елена Майорова
11.55 «Неслучайная музыка»
12.00 Телемагазин
12.30 «Карданный вал плюс»
12.55 Х/ф «Приключения короля Артура»
15.05 Т/с «Рыцарь дорог»
16.05 Т/с «Крутой Уокер»
17.05 «Каламбур»
17.35 М/ф
18.30 «Как уходили кумиры». Елена Майорова
19.00 Х/ф «Все могло быть иначе»
21.00 Т/с «Крутой Уокер»
22.00 Т/с «Рыцарь дорог»
23.00 Самое смешное видео
23.30 «Каламбур»
00.00 «Шоу российских рекордов» с Владимиром Турчинским
01.00 Т/с «C.S.I. Место преступления Майами»
02.00 Т/с «Лас-Вегас»
03.05 «Карданный вал плюс»
03.30 Ночная развлекательная программа «Каприз»
04.30 «Осторожно, афера!»
05.00 Т/с «Святой дозор»
05.40 Х/ф «Зигзаг удачи»
07.05 Хит-парад самых пикантных интрижек Голливуда
07.45 Музыка на ДТВ

Четверг, 24

Первый канал

06.00 Новости
06.05 «Доброе утро»
10.00 Новости
10.05 Т/с «Агент национальной безопасности»
11.10 «Детективы»
12.00 «Малахов +»
13.00 Новости
13.05 Т/с «Талисман»
14.10 «Чип и Дейл спешат на помощь»
14.40 Д/ф «О чем говорят животные»
15.00 Другие новости
15.30 «Подводный мир Андрея Макаревича»
16.00 Новости
16.20 Т/с «Богиня прайм-тайма»
17.20 Криминальная Россия. «Курортный капкан». 1 с.
18.00 «Пусть говорят»
19.00 Новости
19.20 «Понять. Простить»
19.50 Т/с «Любовь как любовь»
21.00 «Федеральный судья»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Богиня прайм-тайма»
23.30 Д/ф «Экстрасенсы»
00.30 «На ночь глядя»
03.10 Х/ф «Крутые парни»
05.10 «Короли смеха». Леонид Енгибаров

«Россия»

06.00 «Доброе утро, Россия!»
Канал БГТРК
07.15, 07.45, 08.45 Вести-Бурятия
08.15, 09.15 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
09.45 «Буряад орон». Художественно-публицистическая программа
10.10 Мунхз зула
10.35 Спортивная программа «Тамир»
Канал «Россия»
10.45 Вести. Дежурная часть
11.00 Т/с «Тайны следствия»

12.00 Вести
Канал БГТРК
12.30 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
12.50 Т/с «Тайны следствия»
13.50 «Частная жизнь»
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Вести
Канал БГТРК
15.20 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
15.40 «Суд идет»
17.00 Т/с «Неотложка»
18.00 Вести
Канал БГТРК
18.20 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал «Россия»
18.40 Т/с «Обреченная статья звездой»
19.40 Т/с «Волчица»
20.40 Вести. Дежурная часть
21.00 Вести
Канал БГТРК
21.45 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
22.05 «Спокойной ночи, малыши!»
22.15 Т/с «Тайны следствия»
00.15 «Бомба для певца. Владимир Мигуля»
01.15 «Вести+»
01.35 Х/ф «Безумно влюбленные»
03.25 Дорожный патруль

НТВ

07.00 «Сегодня утром»
09.10 Т/с «Охота на асфальте»
11.00 «Сегодня»
11.25 «Преступление в стиле модерн»
12.10 Х/ф «Райское яблочко»
14.00 «Сегодня»
14.30 Т/с «Острог. Дело Федора Сеченова»
15.30 Т/с «Все включено»
16.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»
17.00 «Сегодня»
17.35 Т/с «Кодекс чести-2»
Канал БГТРК
19.35 Телевизионная приемная
19.45 Улгур

Канал НТВ
20.00 «Сегодня»
20.40 Т/с «Острог. Дело Федора Сеченова»
21.50 Т/с «Все включено»
22.50 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»
23.00 «Сегодня»
23.40 Т/с «Театр обреченных»
00.50 Т/с «Секс в большом городе»
01.50 Х/ф «Агент Г.С.»
02.00 Х/ф «Текиловый рассвет»
04.05 Т/с «Охота на асфальте»
05.55 Т/с «Вавилон-5»
06.35 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»

Ариг Ус

17.00 М/с «Новая жизнь Рокки»
17.25 «Знаки зодиаки». Погода
17.30 Победоносный голос верующего
18.00 «Москва. Инструкция по применению»
18.30 «Абитуриент-2006»
18.45 «Восточный экспресс». Погода
19.00 «Саша плюс Маша»
19.30 Т/с «Счастливы вместе»
20.00 «Будни»
20.25 «Знаки зодиаки»
20.30 «Восточный экспресс». Погода
21.00 «Клуб бывших жен»
22.00 «Дом-2. Новая любовь»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.25 «Знаки зодиаки»
23.30 Х/ф «Ко мне, Пинг!»

Тивиком

07.00 Музыкальный канал
07.20 «Погода»
07.25 «Наш город». «День за днем»
07.50 М/с «Близняшки-пятерняшки»
08.15 Т/с «Пауэр рейнджеры»
08.35 Т/с «Мэш». Погода. «День за днем»
09.25 Т/с «Солдаты-5»
10.30 Новости «24». Погода
11.00 «Час суда». «День за днем»

12.00 «Час суда»
13.00 «Жить вкусно с Джейми Оливером»
13.30 Новости «24». Погода
14.00 «Час суда». Спецвыпуск
15.00 Т/с «Друзья»
16.00 М/с «Гриффины»
16.30 «Ради смеха»
17.00 Т/с «Фирменная история»
18.00 Т/с «Нина»
19.00 «Сам себе хозяин». Погода
19.25 «Радар-спорт»
20.00 «Наш город». «День за днем»
20.30 «Новости «24». Погода
21.00 «Час суда». Спецвыпуск «День за днем»
22.00 Т/с «Солдаты-5». Погода
23.00 Т/с «Нина». «День за днем»
00.15 «Дорогая передача»
00.30 Новости «24». Погода
01.00 «Наш город»
00.15 Т/с «Друзья»

СТС «БАЙКАЛ»

06.00 М/с «Пиратские острова»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 Т/с «33 квадратных метра»
07.30 Т/с «Моя прекрасная няня»
08.00 Т/с «Не родись красивой»
09.00 Истории в деталях. Погода
09.30 Т/с «Кто в доме хозяин?»
10.00 Х/ф «Нищий из Беверли Хиллз»
12.00 Т/с «Талисман любви»
13.00 Т/с «Новая семейка Адамс»
13.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
14.00 М/с «Смешарики»
14.05 М/с «Принцесса Сисси»
14.30 М/с «Звездный десант»
15.00 М/с «Принцесса Тенко и хранители магии»
15.30 М/с «Охотники за привидениями»
16.00 Т/с «Сабрина - маленькая ведьма»
16.30 Т/с «Зачарованные»
17.30 Т/с «Комиссар Рекс»
18.30 Т/с «Кто в доме хозяин?»
19.00 Т/с «Моя прекрасная няня»

19.30 Истории в деталях. Погода
20.00 Т/с «Не родись красивой»
21.00 Х/ф «Запасной инстинкт» 4 с.
22.00 Т/с «Отчаянные домохозяйки»
23.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
23.30 Истории в деталях
23.58 «Настроение» с Евгением Гришковцом
00.00 Т/с «Части тела»
01.00 Т/с «Коварство гор»
01.55 Х/ф «На самом дне океана»
03.40 Т/с «Миссия ясновидения»
05.05 Музыка на СТС-Байкал

ДТВ

09.30 М/ф
11.00 Самое смешное видео
11.30 «Как уходили кумиры». Валерий Приемышев
11.55 «Неслучайная музыка»
12.00 Телемагазин
12.30 «Карданный вал плюс»
12.55 Х/ф «Брюс Ли в новой гвинее»
15.05 Т/с «Рыцарь дорог»
16.05 Т/с «Крутой Уокер»
17.05 «Каламбур»
17.35 М/ф
18.30 «Как уходили кумиры». Валерий Приемышев
19.00 Х/ф «Любимая женщина механика Гаврилова»
20.55 «Неслучайная музыка»
21.05 Т/с «Крутой Уокер»
22.00 Т/с «Рыцарь дорог»
23.00 Самое смешное видео
23.30 «Каламбур»
00.00 «Чемпионат анекдотов»
01.00 Т/с «C.S.I. Место преступления Майами»
02.00 Т/с «Лас-Вегас»
03.05 «Карданный вал плюс»
03.30 Ночная развлекательная программа «Каприз»
04.30 «Осторожно, афера!»
05.00 Т/с «Святой дозор»
05.40 Х/ф «Все могло быть иначе»
07.10 Высокая цена славы
07.55 Музыка на ДТВ

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Пятница, 25

Первый канал

06.00 Новости
06.05 «Доброе утро»
10.00 Новости
10.05 Т/с «Агент национальной безопасности»
11.10 «Детективы»
12.00 «Малахов +»
13.00 Новости
13.05 Т/с «Талисман»
14.10 «Чип и Дейл спешат на помощь»
14.40 Д/ф «Люди - рентгены»
15.00 Другие новости
15.30 «Подводный мир Андрея Макаревича»
16.00 Новости
16.20 Т/с «Богиня прайм-тайма»
17.20 Криминальная Россия. «Курортный капкан». 2 с.
18.00 «Пусть говорят»
19.00 Новости
19.20 «Понять. Простить»
19.50 Т/с «Любовь как любовь»
21.00 Поле чудес
22.00 «Время»
22.25 Лариса Долина, Лев Лещенко, группа «Любе» и другие в бенефисе Геннадия Хазанова
00.40 Д/ф «Элвис Пресли - король мира!»
03.10 Х/ф «Это могло случиться с тобой»
05.00 Х/ф «Скажи, что это не так»

«Россия»

06.00 «Доброе утро, Россия!»
Канал БГТРК
07.15, 07.45, 08.45 Вести-Бурятия
08.15, 09.15 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал «Россия»
09.45 «Мой серебряный шар. Сын Горького, брат Свердлов»
10.45 Вести. Дежурная часть
11.00 Т/с «Тайны следствия»
12.00 Вести

Канал БГТРК
12.30 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
12.50 Т/с «Тайны следствия»
13.50 «Мусульмане»
14.05 «Вся Россия»
14.15 «Городок». Дайджест
14.45 Вести. Дежурная часть
15.00 Вести
Канал БГТРК
15.20 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
15.40 «Суд идет»
17.00 Т/с «Неотложка»
18.00 Вести
Канал БГТРК
18.20 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
Канал «Россия»
18.40 Т/с «Обреченная статья звездой»
19.40 Т/с «Волчица»
20.40 Вести. Дежурная часть
21.00 Вести
Канал БГТРК
21.45 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
22.05 «Спокойной ночи, малыши!»
22.15 «Юрмала-2006». Международный фестиваль юмористических программ
00.10 Х/ф «Брат»
02.15 Х/ф «Кикбоксер»

НТВ

07.00 «Сегодня утром»
09.10 Т/с «Охота на асфальте»
11.00 «Сегодня»
11.25 «Преступление в стиле модерн»
12.00 Х/ф «Осенний марафон»
14.00 «Сегодня»
14.30 Т/с «Острог. Дело Федора Сеченова»
15.30 Т/с «Все включено»
16.30 «Обзор. Чрезвычайное происшествие»
17.00 «Сегодня»
17.35 Т/с «Кодекс чести-2»
Канал БГТРК
19.35 Осенний вальс
19.50 Новости без политики
Канал НТВ
20.00 «Сегодня»
20.40 Х/ф «Аэроплан!»

22.30 Х/ф «Иллюзия убийства»
00.35 «Все сразу!»
01.00 Х/ф «Почти герои»
02.45 «Кома: это правда»
03.15 Т/с «Охота на асфальте»
04.55 Х/ф «Фотограф»

Ариг Ус

07.00 «Восточный экспресс». Погода
07.30 «С утра полезно»
08.15 «Глобальные новости»
08.20 «Абитуриент-2006»
08.35 М/с «Даша-следопыт». «Знаки зодиаки»
09.05 «Восточный экспресс». Погода
09.30 «СПИД. Скорая помощь». «Знаки зодиаки»
10.00 Х/ф «Ко мне, Пинг!»
12.00 «Любовь и тайны Сансет Бич»
12.55 «Жизнь, полная радости»
13.25 «Любовь и тайны Сансет Бич»
14.25 «Такси»
15.00 Т/с «Замуж за миллионера»
17.00 «Новая жизнь Рокко». «Знаки зодиаки»
17.30 Победоносный голос верующего
18.00 «СПИД: скорая помощь»
18.30 М/ф
18.45 «Восточный экспресс». Погода
19.00 «Саша плюс Маша»
19.30 Т/с «Счастливы вместе»
20.00 «Благовест»
20.15 «Абитуриент-2006»
20.30 «Восточный экспресс». Погода
21.00 «Необъяснимо, но факт»
22.00 «Дом-2. Новая любовь». «Знаки зодиаки»
23.00 «Восточный экспресс». Погода
23.25 «Знаки зодиаки»
23.30 Фестиваль «Комеди-клуб»
00.30 Х/ф «Пляжные мальчики»

Тивиком

07.00 Музыкальный канал
07.20 Погода
07.25 «Наш город». «День за днем»

07.50 «Близняшки-пятерняшки». Погода
08.15 Т/с «Пауэр рейнджеры»
08.35 «Радар-спорт». «День за днем»
09.25 Т/с «Солдаты-5»
10.30 Новости «24». Погода
11.00 «Час суда». «День за днем»
12.00 «Час суда»
13.00 «Сам себе хозяин». Погода
13.30 Новости «24». Погода
14.00 «Час суда» Спецвыпуск
15.00 Т/с «Друзья»
16.00 М/с «Гриффины»
16.30 «Ради смеха»
17.00 Т/с «Фирменная история»
18.00 Т/с «Нина»
19.00 Т/с «Солдаты-5»
20.00 «Наш город». «День за днем»
20.30 Новости «24». Погода
21.00 Х/ф «Божьи коровки». Погода. «День за днем»
23.00 Д/ф «Отражение»: «Юрий Лонго»
00.00 Т/с «Друзья». «День за днем»
00.30 Т/с «Друзья»
01.00 «Плейбой»: «Женские истории страсти»
01.45 «Плейбой»: «Секстера». Погода

СТС «БАЙКАЛ»

06.00 М/с «Пиратские острова»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 Т/с «33 квадратных метра»
07.30 Т/с «Моя прекрасная няня»
08.00 Т/с «Не родись красивой»
09.00 Истории в деталях. Погода
09.30 Т/с «Кто в доме хозяин?»
10.00 Х/ф «Кто такой Крамб?»
12.00 Т/с «Талисман любви»
13.00 Т/с «Новая семейка Адамс»
13.30 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
14.00 М/с «Смешарики»
14.05 М/с «Принцесса Сисси»
14.30 М/с «Звездный десант»
15.00 М/с «Принцесса Тенко и хранители магии»
15.30 М/с «Охотники за привидениями»

16.00 Т/с «Сабрина - маленькая ведьма»
16.30 Т/с «Зачарованные»
17.30 Т/с «Комиссар Рекс»
18.30 Т/с «Кто в доме хозяин?»
19.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
19.30 Истории в деталях. Погода
20.00 Т/с «Не родись красивой»
21.00 Х/ф «Миф»
23.30 Истории в деталях
23.58 «Настроение» с Евгением Гришковцом
00.00 «Осторожно, Задов, или Похождения прапорщика»
02.10 Х/ф «Человек-личинка»
03.40 Х/ф «Воздушный охотник»
05.10 Музыка на СТС-Байкал

ДТВ

09.30 М/ф
11.00 Самое смешное видео
11.30 «Как уходили кумиры». Анна Герман
11.55 «Неслучайная музыка»
12.00 Телемагазин
12.30 «Осторожно, афера!»
12.55 Х/ф «Взять живым или мертвым»
15.05 Т/с «Рыцарь дорог»
16.05 Т/с «Крутой Уокер»
17.05 «Каламбур»
17.35 М/ф
18.30 «Как уходили кумиры». Анна Герман
19.00 Х/ф «Взрослые дети»
20.50 «Неслучайная музыка»
21.00 Т/с «Крутой Уокер»
22.00 Т/с «Рыцарь дорог»
23.00 «Я выжил!»
00.00 Реалити-шоу «На ринге с Сильвестром Сталлоне»
01.00 Т/с «C.S.I. Место преступления Майами»
02.00 Х/ф «АБСОЛОН»
04.05 Ночная развлекательная программа «Каприз»
05.00 Реалити-шоу «На ринге с Сильвестром Сталлоне»
05.45 Альманах невероятных событий «Этот безумный мир»
06.10 Х/ф «Любимая женщина механика Гаврилова»
07.25 «В засаде»
07.50 Музыка на ДТВ

№94 (21334)

Дүхэрчэ

№32 (488)

Суббота, 26

Первый канал

07.00 Новости
07.10 «Шутка за шуткой»
07.40 Х/ф «Время мелодий»
09.10 Играй, гармонь любимая!
09.50 Слово пастыря
10.10 Здоровье
11.00 Новости
11.10 «Смак»
11.30 «Фазенда»
12.00 Д/ф «Светская тусовка. Жизнь напоказ»
13.00 Новости
13.10 «Носороги атакуют»
14.10 Эдвард Радзинский. «Загадка императора». 1 ч.
16.00 Д/ф «Хрустальный мальчик»
16.30 Х/ф «Звездные войны: Возвращение Джедая»
19.00 Новости
19.10 «Ералаш»
19.30 «Аль Бано и звезды российской эстрады». Большой концерт
22.00 «Время»
22.20 Х/ф «Годзилла»
03.10 Х/ф «Полицейский по найму»
05.00 Х/ф «Леди в лиловом»

«Россия»

07.00 «Доброе утро, Россия!»
09.00 Вести
Канал БГТРК
09.10 Вести-Бурятия (на бур.яз.)
Канал «Россия»
09.20 «Военная программа»
09.45 «Утренняя почта»
10.20 «Субботник»
11.00 «Вокруг света»
12.00 Вести
Канал БГТРК
12.10 Вести-Бурятия
Канал «Россия»
12.20 «Сто к одному»
13.15 «Комната смеха»
14.05 «Битва за Луну. Луноход против астронавтов»

15.00 Вести
15.25 Х/ф «Расследование»
Канал БГТРК
17.00 Точка зрения Жириновского
17.10 Агитпоезд. Маршрут здорового образа жизни
17.25 «Буряад орон». Художественно-публицистическая программа
17.50 Ваше право
18.00 «Родник тепла» Семейские. К 75-летию И.К.Калашникова
18.25 Вести-Бурятия. События недели

Канал «Россия»
19.00 «Место встречи» с Лионом Измайловым
20.05 «Побег из Кандагара»
21.00 Вести
21.20 «Танцы на льду. Ваш выбор»
21.55 «Субботный вечер»
23.50 Х/ф «Служители закона»
02.20 Х/ф «Дом Большой Мамочки»

НТВ

06.15 Х/ф «Иллюзия убийства»
08.00 М/ф «Возвращение с олимпа»
08.20 «Альма-матер», 1 с.
09.00 «Сегодня»
09.15 «Дикий мир»
09.45 «Без рецепта»
10.25 «Смотр»
11.00 «Сегодня»
11.20 «Главная дорога»
11.55 «Кулинарный поединок»
13.00 «Квартирный вопрос»
14.00 «Сегодня»
Канал БГТРК
14.15 Молодежь Бурятии
14.35 Республиканский слет детского движения
14.45 Спорт-центр

Канал НТВ
15.00 Т/с «Утесов. Песня длиною в жизнь»
17.00 «Сегодня»
17.30 «Женский взгляд» Ивар Калныньш
18.00 «Своя игра»

19.00 Т/с «Марш Турецкого-2»
20.00 «Сегодня»
20.35 Профессия - репортер
21.05 «Совершенно секретно. Информация к размышлению: Индустрия обмана»
21.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
23.05 Х/ф «Пираты XX века»
00.50 Х/ф «Никогда не говори «никогда»»
03.25 Х/ф «Тело как улика»
04.55 Х/ф «Отелло»

«Ариг Ус»

07.15 «Восточный экспресс». Погода
07.45 «Абитуриент-2006»
08.00 «Неизвестная планета»
08.20 М/ф «Три толстяка»
09.00 «Любовь и тайны Сансет Бич»
09.45 «Антология юмора»
10.35 «Восточный экспресс». Погода
11.00 «Хит парад дикой природы»
12.00 Х/ф «Мэри Поппинс, до свиданья!»
13.25 М/ф «Муха-Цокотуха», «Паровозик из Ромашково»
14.25 «Такси»
14.55 «Возможности пластической хирургии»
15.50 Т/с «Стервы, или Странности любви»
17.00 «Измени свой мир»
17.20 Погода. «Знаки зодиаки»
17.25 Фигли-мигли
18.00 «Клуб бывших жен»
19.00 «Няня спешит на помощь»
20.00 «Абитуриент-2006». Погода
20.20 «Знаки зодиаки»
20.30 «Деревня дураков»
21.00 «Необъяснимо, но факт»
22.00 «Дом-2. Новая любовь». Погода
23.00 «Комеди-клуб». Погода
00.00 Рок-фестиваль «Нашествие»

Тивиком

07.00 Музыкальный канал
07.20 Погода
07.25 «День за днем»
07.30 «Наш город»
07.50 М/с «Дуг»
08.15 М/с «Геркулес»
08.40 «Сам себе хозяин» с А. Кушнаревым. Погода
09.05 Д/ф «Тайны динозавров». «День за днем»
10.00 «Гран-при 2006: Взгляд изнутри»
10.30 М/с «Симпсоны»
11.30 «Очевидец» с С. Ростом. «День за днем»
12.30 «Дети Дюны»
13.30 Новости «24»
13.50 «Криминальное чтиво»: «Спорт на крови»
14.30 Д/ф «Отражение»: «Юрий Лонго»
15.30 «Естественный отбор»
16.45 Д/ф «Секретные материалы холодной войны»: «Сбит над СССР»
17.45 «Камера кафе»
17.55 Х/ф «Божья коровка». Погода. «День за днем»
19.55 «Формула 1». Квалификация. Трансляция из Турции. Погода
21.10 «Камера кафе»
21.30 «Криминальное чтиво»: «Спорт на крови»
22.00 Х/ф «Убрать Картера». «День за днем»
00.15 «Ради смеха»
00.45 «Экстремальная магия: «Постель из гвоздей»
01.15 «Плейбой»: «Экцентричные удовольствия». Погода

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Х/ф «Леонард шестой»
07.35 М/ф «Чебурашка»
07.55 М/с «Пиноккио»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30 М/с «Флиппер и Лопака»
09.00 Лучшие программы улицы «Сезам»

09.30 М/с «Приключения полевого мышонка»
10.05 Х/ф «Побеждая Лондон»
12.00 Хорошие песни
14.00 Снимите это немедленно
15.00 Фильмы производства ВВС. «Как заработать миллионы». Погода
16.00 Истории в деталях
16.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей-4»: «Выстрел в спину»
17.35 М/с «Том и Джерри»
17.55 Х/ф «Миф»
20.25 Т/с «Моя прекрасная няня»
21.00 Х/ф «Миллионер поневоле»
23.00 Хорошие шутки
00.00 Скажи на СТС-Байкал
01.00 Х/ф «Незаконченная жизнь»
02.50 Х/ф «Акулы-2»
04.10 Х/ф «Пути Танг»
05.30 Музыка на СТС-Байкал

ДТВ

10.00 Т/с «Напряги извилины»
10.55 Для милых дам
11.25 М/ф
13.20 Х/ф «Абсолол»
15.30 «Как уходили кумиры». Сергей Параджанов
16.30 Шокирующая документалистика. «Отдых под знаком смерти»
17.25 «Время - деньги»
17.55 Х/ф «Кевин с севера»
20.00 Самое смешное видео
20.30 «Осторожно, афера!»
21.00 Шоу рекордов Гиннеса
22.00 «Чемпионат анекдотов»
23.00 Х/ф «Затерянная империя»
01.00 Т/с «С.С.И. Место преступления Майами»
03.00 Шоу рекордов Гиннеса
04.00 Ночная развлекательная программа «Девушки в бикини»
04.35 Х/ф «Город проклятых»
06.05 «Как уходили кумиры». Сергей Параджанов
06.50 Т/с «Напряги извилины»
07.40 Высокая цена славы
08.25 Музыка на ДТВ

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Воскресенье, 27

Первый канал

07.00 Новости
07.10 «Шутка за шуткой»
07.30 Х/ф «Забудьте слово «смерть»»
09.00 Служу Отчизне!
09.30 «Кряк-бригада». «С добрым утром, Микки!», «Дональд Дак представляет»
11.00 Новости
11.10 «Непутевые заметки»
11.30 Пока все дома
12.30 «Ералаш»
13.00 Новости
13.10 «Великие династии: Волконские»
14.10 Эдвард Радзинский. «Загадка императора». 2 ч.
15.00 Х/ф «Могучий Джо Янг»
17.00 Д/ф «Таежная Лолита»
17.30 Х/ф «Другая женщина, другой мужчина»
19.30 Юбилейный вечер Леонида Якубовича
22.00 «Время»
22.20 Х/ф «Воздушная тюрьма»
00.20 «Идолы». «Бэтмен»
03.10 Футбол. «Спартак» (Москва) - «Спартак» (Нальчик)
05.00 Т/с «Дефективный детектив»

«Россия»

06.55 Х/ф «Подкидыш»
08.20 «Здоровье»
08.30 «Сельский час»
09.00 Вести
Канал БГТРК
09.10 Вести-Бурятия (на бур.яз.)
Канал «Россия»
09.20 «Диалоги о животных»
09.55 М/ф «Тараканище»
10.10 Х/ф «Бетховен-4»
12.00 Вести
Канал БГТРК
12.10 Вести-Бурятия

Канал «Россия»
12.20 «Сам себе режиссер»
13.15 «Смехоганорама»
14.05 «Александр Каверзнев. Афганский капкан»
15.00 Вести
15.20 Х/ф «Корона Российской империи, или Снова неуловимые»
18.10 «Смеяться разрешается»
19.25 «Танцы на льду»
21.00 Вести
21.20 «Специальный корреспондент»
21.45 Х/ф «Об этом лучше не знать»
23.20 Х/ф «Симона»
01.40 Х/ф «Челюсти»

НТВ

07.00 Х/ф «Пираты XX века»
08.20 «Альма-матер», 2 с.
09.00 «Сегодня»
09.15 Т/с «Полицейский Кэтс и его собака»
09.40 «Их нравы»
10.25 «Едим дома!»
11.00 «Сегодня»
11.20 «Тор деар»
11.55 «Счастливые рейсы»
13.00 «Растительная жизнь»
14.00 «Сегодня»

Канал БГТРК
14.20 ОтТИНись
14.45 Новости без политики
Канал НТВ
15.00 Т/с «Утесов. Песня длиною в жизнь»
17.00 «Сегодня»
17.30 «Один день. Новая версия»
18.00 «Своя игра»
19.00 Т/с «Марш Турецкого-2»
20.00 «Сегодня»
20.40 «Чистосердечное признание»
21.15 «Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю»
21.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей»

22.55 Х/ф «Возмещение ущерба»
01.00 «Pride. Бой без правил»
01.30 Х/ф «Любовник»
03.55 Х/ф «Грязная дюжина»
06.25 «Преступление в стиле модерн»

«Ариг Ус»

08.00 «Неизвестная планета»
08.25 М/ф «Сказка о белой льдинке», «Кот Базилио»
09.00 «Любовь и тайны Сансет Бич»
09.45 «Антология юмора»
10.30 «Абитуриент-2006». Погода. «Знаки зодиаки»
11.00 «Пираты»
12.00 Х/ф «Мэри Поппинс, до свиданья!» 2 с.
13.55 М/ф «Про малыша Гиппопо»
14.25 «Благая весть»
15.00 «Дикие дети»
15.50 «Стервы, или Странности любви». «Знаки зодиаки»
17.00 Такси
17.30 Х/ф «Человек-оркестр»
19.00 «Школа ремонта»
20.00 «Абитуриент-2006». Погода
20.20 «Знаки зодиаки»
20.30 «Москва. Инструкция по применению». «Знаки зодиаки». Погода
21.00 «Кандидат» с В. Потаниным
22.00 «Дом-2. Это любовь»
23.00 «Комеди - Клуб». Погода
00.00 «Счастливы вместе»
00.30 «Дом-2. После заката»
01.00 «Секс» с Анфисой Чеховой
01.35 Т/с «Семейка Адамс»

Тивиком

07.00 Музыкальный канал
07.40 Погода
07.45 «День за днем»
07.50 «Сам себе хозяин» с А. Кушнаревым. «День за днем»

08.15 М/с «Геркулес»
08.40 М/с «Переменка»
09.05 Д/ф «Тайны динозавров». Погода. «День за днем»
10.00 «Автомобиль и время»
10.30 М/с «Симпсоны»
11.55 «Жить вкусно с Джейми Оливером»
12.25 «Дети Дюны»
13.30 Новости «24»
13.50 Х/ф «Убрать Картера»
16.00 «Невероятные истории» с И. Дыховичным
17.05 Х/ф «Репортаж». Погода. «День за днем»
19.15 «Камера кафе»
19.30 «Неформат». Погода
20.00 «Формула 1»: «Обратный отсчет»
20.45 «Формула 1». Гонка. Трансляция из Турции Погода. «День за днем»
22.45 «Формула 1». Лучшие моменты. Погода
23.30 «Естественный отбор»
00.45 «Спербокс». Средний вес. А. Абрахам - Э. Миранда
01.50 Х/ф «Американский кошмар»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Х/ф «Покорительница волн»
07.25 М/ф «Шапокляк», «Чебурашка идет в школу»
07.55 М/с «Пиноккио»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30 М/с «Флиппер и Лопака»
09.00 Лучшие программы улицы «Сезам»
09.30 М/с «Приключения полевого мышонка»
10.00 Х/ф «Солнечные каникулы»
12.00 Жизнь прекрасна
14.00 Снимите это немедленно
15.00 Фильмы производства ВВС. «Я не вижу и не слышу»
16.00 Истории в деталях

16.30 Т/с «Иван Подушкин. Джентльмен сыска»
21.00 Х/ф «Скала»
23.45 «Краса России-2006»
22.50 Х/ф «Коррупционер»
00.00 Скажи на СТС-Байкал
01.30 Х/ф «Череп»
03.10 Х/ф «Таймкод»
04.45 Музыка на СТС-Байкал

ДТВ

10.00 Т/с «Напряги извилины»
10.55 Для милых дам
11.25 М/ф
13.35 Х/ф «Брюс Ли в Новой Гвинее»
15.30 «Как уходили кумиры». Леонид Нерушенко
16.30 Шокирующая документалистика. «Отдых под знаком смерти»
17.25 «Время - деньги»
17.55 Х/ф «Взять живым или мертвым»
20.00 Самое смешное видео
20.30 Альманах невероятных событий «Этот безумный мир»
21.00 «Шоу российских рекордов» с Владимиром Турчинским
22.00 «Фабрика смеха»
23.00 Х/ф «Затерянная империя»
01.00 Т/с «С.С.И. Место преступления Майами»
03.00 «Я выжил!»
04.00 Ночная развлекательная программа «Девушки в бикини»
04.35 Х/ф «Поле боя»
06.35 «Как уходили кумиры». Леонид Нерушенко
07.20 Т/с «Напряги извилины»
08.10 «Деньги с неба»
08.20 Музыка на ДТВ

Ежедневно Кяхта - Дархан - Улан-Баатор - 3 дня.
Микроавтобус.
8-12 мест для пассажиров.
Тел.: 89 021 623 339

Жэшээн, хүнэй нэрэнүүдые абаад үзэе. Зүүлшхэ (хоб) буряадуудай эхэнэр нэрэнүүд ехэнхидээ хойноо - ма гэжэ хүүлтэй байдаг. Мэдэгма, Жибзема, Бутидма, Дагзама г.м. Эдэ нэрэнүүд сооһоо ивалгаархин Донидма, Донирма, Дагзама, Димидма гэжэ нэрэнүүдые үхибүүдтээ үгэхэһөө байха, шэхэндээ дуулаашыггүй байха даа. Бутид гэжэ хори буряадай хэлэдэг хаань, манай эндэ хатуугаар «Бүтэд» гээд хэлэдэг. Түгэд хэлэнһээ оршуулахдаа, «хүбүү хүсэгшэ гү, али хүбүү дахуулагша» гэжэ тайлбартай юм.

НЭРЭНЬ ХАМГААЛДАГ, НЭРЭНЬ АРШАЛДАГ

Манай Буряад ороной дэбисхэр олон аймагууд боложо хубардаг. Наринаар адаглахдаа, нютаг бүхэн ямар бэ даа, нэгэ бэшэниһээ ондоо өөрын шэнжэтэй байдаг.

Урда аймагуудаар -су гэжэ хүүлтэй нэрэнүүд байдаг: Нимасу, Бадмасу, Сэрэнсу, Хаңдасу г.м. Буряадай радиодо олон жэлдэ дикторээр хүдэлхэн Нимасу Эрдынеева манай Хурамшын Дабаин Гомбожап гэжэ багша хүнэй хамган боложо ерэхэдээ, гансаараа -су хүүлтэй нэрэтэй байгаа. Хожомынше нимэ нэрэ балай хайшагдаагүй юм гү, мүнөө манай тэндэ Сэрэнсу гэжэ нэрэтэй нэгэл эхэнэр би. Тэрэ миний нүхэрэй дүү басаган болоно. Үшөө нэгэ Дарису гэжэ басаган байхан аад, ондоо тээшээ зөөжэ ябашанхай.

Хяагтын, Худариний аймагуудаар - тар гэжэ хүүлтэй нэрэнүүд элбэг байдаг: Раднатар, Цэбэгтар, Гарматар, Рантар г.м. Манай худынхи Рантаровтан гэжэ фамилитай. Үшөө тэндэ Барьмад гэжэ нэрэтэй эхэ дууша хүгшэн байгаа хэн. Алтай Донгуйгаархин ехэл дууша зон байгаа хэн, тиймэл хадаа Алтайн гурбан хүгшэдэй ансамбль олон хари гүрэнүүдээр гастрольдо ходо ябаал даа. Үшөө хүндэмүүшэ гэшэнь гайхалтай. Айлашадтаа духарья барюулхдаа, нэгэ духарьяда хонин бэлэг, гэртээ урижа, айлаан болгохоор абаашаа наа - тугал гү, буруу гү нэрлэхэ - гайтай баян зон байгаа хэн.

Зай, хойто аймагуудаар ябахдаа, кабанскаархин далайн саадахи буряадууд шэнги, ан арьяатанай гү, али ямар нэгэн юумэ тэмдэглэһэн үгые нэрэ болгоодог байгаа хэн. Жэшээн, нэгэ бэри буужа ерэхэдээ, Басурманова гэжэ фамилитай, Адуовна гэжэ обогтой байба. Абаны Адуан Азаргаевич гэжэ хүн наһан соогоо бухгалтераар ажаллаа юм гэсээ хэн. Үшөө нэгэ бэри буужа ерэхэдээ, Халтагаева гэжэ фамилитай, Хабшановна гэжэ обогтой багша басаган ерээ хэн. Практикада ерээд, манай тэндэхи нэгэ хүбүүнэй наһанайн нүхэр болоо хэн.

Урдань нарай нялха үхибүүд ехэ олоороо үгэхэдэг байгаа. Боохолдой хорлоно гээд, тэрэниие мэхэлхэ гэжэ, элдэб модо шулуунай нэрэ үгэдэг байгаа. Тийгээд Модонов, Шулунов, Шоноев, Нохоев, Хусаев г.м. обогоуд мүнөөшье уг залгажа ябана ха юм даа.

Манай Оронго, Хурамша, Харгана нютагуудта үхибүүнэй тогтожо үгөөгүй хаань, Сэрээтэр гэжэ нэрлэдэг байгаа. Түгэд хэлэнһээ оршуулахдаа, «үхэдэл дилэгшэ» гэхэн удхатай ха. Гонин юумэниин гэхэдэ, дээрэ нэрлэгдэһэн нютагуудта айлай ганса хүбүүн иимэ нэрэтэй байдаг хэн. Нимын Сэрээтэр, Дармын Сэрээтэр, Пүрбын Сэрээтэр, Юмжэрэй Сэрээтэр, Эрээхын Сэрээтэр гэжэ байгаад, буладаа айлай ганса хүбүүд байхан юм. Эдэ нютагуудта энэ нэрые хүбүүндэшые, басагандэшые үгэдэг байгаа юм.

Эдэ мүнүүдые бэшэжэ байхан бишые документээрэ баһа тиймэ нэрэтэйб. Би урданайхяр хожи дээрэ гараһанби. Эжымнай хүндөөр нарайлдаг хадань, манай Олзоной үхибүү абадаг бүхы хүгшэд суглараад байба. Баабайманай Дунда Бүхэн гэжэ дэрэвэнһээ ород хүгшэниие асарһан байгаа. Буланһаамнай холо эгшэ хүн байна гээд, хүндын мүртэ, тэрэ ород хүгшэндөө хамаг зонхилхо ажалаа даалгаба.

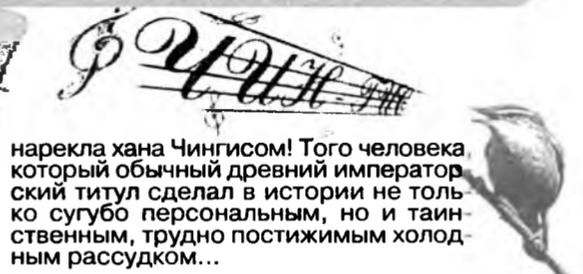
Тэрэ хүгшэн миний хүйһэ хүндөөд, угаагаад, мансылаад байхадаа, иигжэ хэлээ ха: «Би Люба гэжэ нэрэтэйб. Намда найдаһандатнай баяртайб. Эндэ би буланһаа эгшэ байнаб. Энээхэн басагандаа миний нэрэ үгөө наатнай, үндэр наһемни абаха байха», - гэбэ. Манайхин намайе Люба гэжэ нэрлэхээр болоод байхадань, нютагтаа хүндэтэй хүгшэдэй нэгэн Сэрэнхээн Пэлжэд абгай иигжэ хэлэбэха: «Танайхи 1939 ондо түрэнхэн хүбүүндээ Октябрь гэжэ нэрэ үгөөт, 1942 ондо гараһан басагаһа Валя гэжэ нэрлээт, тэдэтнай тогтоогүй, ород нэрэ үгэхэдэтнай тогтоогүй. Энээхэн басагаһа Сэрээтэр гээд лэ нэрлэгтэ, юундэшые дилдэхэгүй байха», - гэбэ. Тийхэдэ би нэгэ үдэр соо хоёр нэрэтэй болоо хэн хаб. Үнэхөөрөөшье «үхэдэл дарагша» гэжэ хүндэ ямар тэнэг үхэдэл халдахань хэм, холоур лэ ябахые оролодо бэээ.

Монголшууд баһа тиймэ журам баримтадаг бэ, юм байна. Үхибүүдээ ада шүдхэрһөө аршажа, элдэбын ниуса нэрэ үгэдэг байгаа. Миний нэгэ танилай эжынь Юмэншуу гэжэ нэрэтэй бэлэй. Тайлбаринь юумэн шуу // юумэн ха юм гэхэн удхатай. Үшөө Тэрбиш (тэрэ бэшэ), Энбиш (энэ бэшэ), Хүнбиш (хүн бэшэ) гэхэдээ, ада гүйдэлые мэхэлхэн болоно. Монгол туургата зонийнгоо гансал нэрэнүүдыень шэнжэлээ наа, түүхын олон асуудалда харюу абажа боломоор.

Любовь НАМЖИЛОН,
Буряад Республикын
эрдэм гэгээрэлэй габыята хүдэлмэрилэгшэ.

... Думаем, что совершенно всем было понятно, когда птичка прощобетала, либо «сидя на четырехугольном камне перед юртой» (Саган - сэсэн. «Эрдэни-ийн тоочи»), либо во время охоты, спускаясь сверху (М.Н.Хангалов): «Чингис, Чингис!» Так птичка возвещала, что Темуджин и есть центральный, единственный хан! Птичка определенно говорила о понятном для всех в великом мире кочевников титуле, восходящем к шаньюю хунну, дальше к китайскому цзин-тин-чин - столица, дворец, ставка, ставка шаньюя. Может быть, идущем в еще более древнее время, ведь взаимопроникиванию культур кочевников и оседлого Китая ничто не могло препятствовать - ни образ жизни, ни философия, ни частая вражда.

И становится понятной так называемая «народная этимология». Птичка - да, народная фантазия, но утверждение, по сути, имеет точный смысл: не кто-то, даже не шаман Тэб-тэнгэри, а пернатая провозвещница, разумеется, это божественный знак,

нарекла хана Чингисом! Того человека который обычный древний императорский титул сделал в истории не только сугубо персональным, но и таинственным, трудно постижимым холодным рассудком...

Из книги А.Л.АНГАРХАЕВА
«Этимологическое исследование
древнемонгольских онимов».

По многочисленным просьбам наших читателей повторно публикуем, составленное известным буддийским деятелем Иннокентием СОТНИКОВЫМ, пояснение значений бурятских имен.

БУРЯТСКИЕ ИМЕНА

АБАРМИД (санскрит.) - Запредельный. Бурятская форма от санскритского слова «парамита». Это слово означает «ушедший по ту сторону», (т.е. в нирвану). В буддийских сутрах перечисляют 6 или 10 парамит, с помощью которых осуществляется уход в нирвану: щедрость, нравственность, терпеливость, мужественность, созерцание, мудрость. Каждая парамита используется в качестве имен. См. Суль-тим, Содбо и т.д.

АБИДА (санскрит.) - Необъятный, неизмеримый свет. Амитабха имя одного дхьяни-будд. В Бурятии известен как Абида, в Японии - Амида. В учении Будды он является властелином рая Сукхавати (Диважан).

АГВАНДОРЖО (тиб.) - Алмазный владыка слова.

АГВАНДОНДОГ (тиб.) - Благонамеренный владыка слова.

АГВАНДОНДУБ (тиб.) - Исполняющий желания всех живых существ владыка слова.

АГВАН (тиб.) - Владыка слова, обладающий прекрасным и богатым словом. Одно из имен бодхисаттвы Мандзушри, олицетворяющего заповедную мудрость.

АГВАННИМА (тиб.) - Солнечный владыка слова.

АДЛИБЭШЭ - Непохожий, другой.

АДЬЯА (санскрит.) - Солнце.

АНАНДА (санскрит.) - Радость. Имя любимого ученика Будды Шакьямуни.

После его ухода в нирвану, Ананда по памяти изложил один из главных буддийских канонов «Ганжур».

АЙДААР - Милый.

АЛАМЖА -Имя героя Бурятского эпоса.

АЛДААР - Слава.

АЛИМА - Яблоко.

АЛТАН - Золото.

АЛТАНА - Золото.

АЛТАНГЭРЭЛ - Золотой свет.

АЛТАНСЭСЭГ - Золотой цветок.

АЛТАНГУЯ - Золотая заря.

АЛТАНШАГАЙ - Золотая лодыжка.

АМАР, АМУР - Мир, покой.

АМАРСАНА, АМУРСАНА - Благонамеренный. Имя национального героя Западной Монголии (Джунгарии). Вел освободительную борьбу против манчжурско-китайского ига в 18 веке.

АМГАЛАН - Спокойный, мирный.

АНДАМА (тиб.) - Могущественная. Эпитет богини Умы.

АНЖИЛ (тиб.) - Царь силы, название драгоценности, исполняющей желания. По санскритски ЧИНТАМАНИ.

АНЖИЛМА (тиб.) - Владычица. Того же корня, что Анжил.

АНЖУР (тиб.) - Властвующий, господствующий.

АНЗАД (тиб.) - Сокровищница могущества.

АНЗАМА (тиб.) - Благонаправная.

АНЗАН (тиб.) - Благонаправный.

АНПИЛ (тиб.) - то же, что и Вампил.

АНЧИГ (тиб.) - то же, что и Ванчиг.

АРАБЖАЙ (тиб.) - Наипопулярный, распространенный.

АРДАН (тиб.) - Сильный, могучий.

АРСАЛАН - Лев.

АРЬЯ (санскрит.) - Высший, святой.

Обычно употребляется перед именами бодхисаттв, святых, прославленных буддистов.

АРЮУНА - Чистая, светлая.

АРЮУНГЭРЭЛ - Чистый, светлый свет.

АРЮУНСЭСЭГ - Чистый, светлый цветок.

АРЮУНГУЯ - Чистая, светлая заря.

АШАТА - Всепомогающий.

АЮНА (тюрк.) - Медведица. Аю - медведь. Если не согласны с этим, то правильнее будет ОЮУНА.

АЮР (санскрит.) - Жизнь, возраст.

АЮРЗАНА, АЮРЖАНА (санскрит.) - Жизненная мудрость.

АЮША (санскрит.) - Продлитель жизни. Имя божества долголетия.

АЯН - Путешествие.

АЯНА (жен.) - Путешествие.

БААТАР - Богатырь, сокращенное от старомонгольского Багатур.

Русское слово богатырь также произошло от слова багатур.

БАБУ (тиб.) - Герой, храбрец.

БАБУДОРЖО (тиб.) - Алмазный герой.

БАБУСЭНГЭ (тиб.) - Храбрый лев.

БАВАСАН, БААСАН (тиб.) - Планета Венера, соответствует пятнице.

БАДАРА (санскрит.) - Благой.

БАДАРМА (санскрит.) - Красивая.

БАДАРХАН - Процветающий.

БАДАРША (санскрит.) - Проситель.

БАТЛАЙ - Смелый.

БАДМА (санскрит.) - Лотос. Образ лотоса в буддизме символизирует хрустальную непорочную чистоту, так как прекрасный лотос не имеет ничего общего с грязью болота из которой он произрастает, так же как Будда, достигший нирваны, вырвавшийся из болота сансары.

БАДМАГАРМА (санскрит-тиб.) - Созвездие лотосов.

БАДМАГУРО (санскрит.) - Лотосовый учитель.

БАДМАРИНЧИН (санскрит-тиб.) - Драгоценный лотос.

БАДМАЖАБ (санскрит-тиб.) - Защищенный лотосом.

БАДМАХАНДА (санскрит-тиб.) - Лotosовая дакия, небесная фея.

БАДМАЦЭБЭГ (санскрит-тиб.) - Бессмертный лотос.

БАДМАЦЭРЭН (санскрит-тиб.) - Лотос долгой жизни.

БАЗАР (санскрит.) - Алмаз. Бурятская форма от санскритского «Ваджра». Это один из наиболее важных атрибутов тантризма. Ваджра символ нерушимости Учения.

БАЗАРГУРО (санскрит.) - Алмазный учитель

БАЗАРЖАБ (санскрит.) - Защищенный алмазом.

БАЗАРСАДА (санскрит.) - Суть алмаза.

БАЛАМЖИ (тиб.) - Рожденный алмазом.

БАЛАНСЭНГЭ (тиб.) - Алмазный лев.

БАЛБАР (тиб.) - Пылающий блеск, сияние.

БАЛБАРМА (тиб.) - Пылающий блеск, сияние.

БАЛДАГ - Толстый, приземистый.

БАЛДАН (тиб.) - Славный, великодушный.

БАЛДАНДОРЖО (тиб.) - Великодушный алмаз.

БАЛДАНЖАБ (тиб.) - Защищенный славою, величием.

БАЛДАНСЭНГЭ (тиб.) - Великодушный лев.

БАЛДАР (тиб.) - Дарующий счастье. Эпитет Божества богатства. По санскритски Кубера, по тибетски Намтосрай. Бурятское произношение Намсарай.

БАЛДОРЖО (тиб.) - Алмаз величия.

БАЛМА (тиб.) - Богатая, сияющая, прославленная.

БАЛСАМБУ (тиб.) - Изысканный.

БАЛСАН (тиб.) - Очаровательный, прекрасный.

БАЛТА - Молот.

БАЛХАН - Пухлый.

БАЛЖИД (тиб.) - Стремящийся к процветанию.

БАЛЖИДМА (тиб.) - то же, что и Балжид.

БАЛЖИМА (тиб.) - Великодушная.

БАЛЖИМЭДЭГ (тиб.) - Цветок счастья.

БАЛЖИН (тиб.) - Дарующий богатство.

БАЛЖИНИМА (тиб.) - Солнце счастья.

БАЛЖИР (тиб.) - Богатство, блеск, сияние.

БАЛЗАН (тиб.) - Очаровательный, прекрасный.

БАЛЬЧИН (тиб.) - Очень богатый, славный.

БАНЗАН (санскрит.) - Пять.

БАНЗАР (тиб.) - Объединяющий силу.

БАНЗАРАГША (санскрит.) - Пять защитников.

БАНДИ - Мужчина, Мальчик.

БАРАС - Тигр.

БАТА - Крепкий, сильный. Имя внука Чингисхана.

БАТАБААТАР - Крепкий, сильный богатырь.

БАТАБАЯР - Крепкая радость.

БАТАБУЛАД - Крепкая сталь.

БАТАБЭЛИГ - Твердая мудрость.

БАТАБЭЛЭГ - Крепкий подарок.

БАТАДАМБА (бур.-тиб.) - Наисвятейший.

БАТАДОРЖО (бур.-тиб.) - Твердый алмаз.

БАТАДЭЛГЭР - Крепкий расцвет.

БАТАЖАБ (бур.-тиб.) - Твердозащищенный.

БАТАЖАРГАЛ - Крепкое счастье.

БАТАЗАЯ - Крепкая судьба.

БАТАМУНХЭ - Вечная твердость.

БАТАСАЙХАН - Крепко-красивый.

БАТАСУХЭ - Крепкий топор.

БАТАТУМЭР - Твердое железо.

БАТАЦЭРЭН - Найдолголетный.

БАТАЭРДЭНИ - Твердая драгоценность.

БАТАШУЛУУН - Твердый камень.

БАЯН - Богатый.

БАЯНБАТА - Твердо-богатый.

БАЯНДАЛАЙ - Богатое море, неиссякаемое богатство.

БАЯНДЭЛГЭР - Богатый расцвет.

БАЯР - Радость.

БАЯРМА - Радость.

БАЯРСАЙХАН - Красивая радость.

БАЯСХАЛАН - Радость, веселье.

БАЯРТА - Радостный.

БИДИЯ (санскрит.) - Знание. Бурятское произношение санскритского слова «Видья».

БИЗЬЯ (санскрит.) - Знание.

БИМБА (тиб.) - Планета Сатурн, соответствует субботе.

БИМБАЖАБ (тиб.) - Защищенный Сатурном.

БИМБАЦЭРЭН (тиб.) - Долгая жизнь под знаком Сатурна.

БИРАБА (санскрит.) - Устрашающий. Бурятское произношение санскритского слова «Бхайрава» - ужасный. Имя одного из гневных воплощений Шивы.

БОЛОРМА - Хрусталь.

БОРЖОН - Гранит.

БУДА - Просветленный. Бурятское произношение санскритского слова «Будда». Имя основателя буддизма первого из 3 мировых религий. Он, Будда Шакьямуни (623-544 д.н.э.) жил и проповедовал свое Учение в Индии в 6-5 в. в.д.н.э.

(Продолжение следует).

ЭЖЭЛ МҮШЭД

(Туужаһаа хэнэг)

(Түгэсхэл. Эхининь 88-дахн дугаарта).

Нэгдэхээр, одоо угьтэй гэгшын, сохом үбдэг соорхой хүнэй хубуун байгаа бшуу. Хатюунай үбгэн баабайн нилээн шадалтай хүн байһаниие мүнөө болоходо, хэн ханаба гэсхэб? Харин Хатюунай эсэг ба тэрэнэй абын энэ зөөриез амжалттайгаар үриһэниинь, архи, хаарта болгоһонинь хараада абтаха юм аал?

Хоёрдохоор, эдэ бузар баяшуулай зараса хэн ябааб? Хара багаһаа хойшо? Хатюун! Тиймэһээ мулжэлгэдэ ороһон лэ хүн болоно бэшэ гү? Иигээд байхадаа, шэнэ засагай түшгэлэхэ хүниинь Хатюун лэ болоно бэшаал? Одоо миний саг ерээ гэжэ Хатюун ойлгоод, энэ засагай урдаһаа бодоһон хэнэйшье улаан хоолойень таһалхаар бэлэн байшье, анханһаа муу ханал, бодолнуудаа өөрөө бэлүүдхэ гэжэ оролдодоггүй байһанаараа ондоо зондо тэрэнээ даалгаха нэдэлгэ хэдэг байба. Милицидэ ороһонинь баһал удхатай һэн. Бодото засаг, хэнэхэ, усдаха засаг эндэл бодотоор байгаа бшуу. Гадна городовой, исправник, урядник гэхэдэ, нюдэе анихадань, ялагар тологор хубсаһан, алтаар хараса харгуулма погнуудань гансата харагдадаг, тийгээд лэ эзэнэйнгээ ажалһаа хашарһан Хатюунайн эгээл дээдын ханалууд соо эдэ бүгдэ бүхөөр нууриа олонхой байгаа. Тийгээд лэ түрүүн үездэн, удаан аймагай милициин даргын орлогшо боложо шадаа.

Һайнаар бодоод үзэхэдэе, Батын баабайтаниие носохо, ноолохогүй гэжэ шидэбэ. Энэ ушарта Бата баряашье һаа, бууень буяагаад лэ табиха байгаа бшуу. Харин хэрбээ тэдэниинь доромжооло һаа, харюудаа тон тиймэ хандасада хүртэхэ байһанаа, ойлгохо, ухамайла ухаан Хатюунда байгаа. Тийхэдэе Батын хаана ердэгые, ямар зоноор харилсадагы мэдэхэ болоходо, нэгэ доро бултыень хэнэхэ байгаа! Одоол жаргаха даа! Тэрэ Баярмаагай баабайтаншье оролохо. Байз. Оролохогүй болоно. Хүбүүднэ гэжэ байна ха юм. Энэ ушарта бодожо үзэхэ гэжэ Хатюун шидэбэ.

Хатюунай иимэрхүү бодолнуудые мэдэхгүй зон гайхалсажа байгаа ааб даа. Гэбшье олонхын шуурганай урдахи ойр зуурын нам байдал гэжэ багсаамжална.

Тэрэл зуура Базарханай хайшаа ороһониние ойлгожо ядан, Хатюун одоол тухашарна. Тайга соохи табан эшээн нэгжээ, юушье олоогүй, үнихэнэй тишэ ябаагүй гэжэ гансата тодорүүлхаар байгаа бшуу. Гандаһанан тала мэтэ мэлгир толгойтой ород даргын Базарханиние бэдэрлэн Хатюунай хэрэг болоһон тухай бултанай урда сонсоһониние Хатюун халташы мартаагүй. Милициин даргын уралаа харюу болгон, мийдэ гэлэниие Хатюун элээр ханажа ябаа. Тийхэдэе тус шийдхээрнин бии болодого тэрэ горитой хубитага оруулаа ха гэжэ гансата ойлгохоор һэн. Даргань юрын архиншан бэшэ ха гэжэ тийхэдэ Хатюун ханаа бэлэй...

Тийхэдэе һайнаар ойлгожо абанан юумзининь гэхэдэ, дээшэ дараха бүришин аатархаха, хүлөө табиха үгэхэ зон олошорхо, шадалһаа һаа, нэгэ тээһэнши, үбшэнгэйгөөр сохёдо абаха дурайтшуул элбэг болохо, тиймэһээ нэр-мэр ябаха шухала гэлэн юумэн һэн. Гадна аялаа нээжэ, олон табые шашахадаа, өөртөөл һаад ушаруулха байнаш гэжэ баталаа. Тээд эдэ нээлтэнүүдын утсаатантага харилсаһадань, балай ехэ туһа асардаггүй байһаниинь Хатюуниие горитойгоор гайхууддаг байба. Мүн ород зон дан сэхэ, харин буряадууд сэхээ хэлэжэ үгэдэггүй гэжэ һайнаар ойлгоо.

Туужаһаа саашаа гаража, нилээн холо ошоһон хойноо Хатюун мориёо байлгажа, амияа нэгэ бага дараба. Базарханай эшээнүүд соо олоһон маузернуудые, һомонуудые өөртөө үлөөһэмни болоо гэжэ бодоод, зэргэ зогсоһон, тэрэнэйгэ ори гансаараа үлэһэн милиционерые хадхууртай нюдэе ониилгон, нэгжэ гэгтэй харасаар үнэрдөө, унхидад, нюдэе анин, уур сужалаа даража, хажуудахидаа хандаба.

Ши юунэй болоһон тухай олон табые шашаагүйш гэжэ ханаһаб. Адмил муу байдалда ороо бшуубди. Харин шашаа, шалаяа хаатнай... — гэжэ хоһон хуйдаа хүрэхэдэнь, нүгөөдэнь аманайнгаа нэгэ хажууе татагануулан, шэбэнэхэ тооной хэлэбэ.

— Бү айлыгт даа. Тэрэнэйгэ тэрэнгүй одоол хүрдэбэ даа! Би эндэ болоһон юумэн тухай шийдшье гэхгүйб. Милиционернүүд бултадаа тийгэхэ байха. Харин туһалагшаднай хэр байха? Тийгээд буяагданан буунуудаа яаха болонобди? Дарганоен галуурхань гэсхэл даа! Хари, хари! Бэшэ милиционернүүднай тэрэ байхадал ха юм. Буунуудаа буяалгаад, ошохо дурагүй юм аабза. Маанадаа абаржа, туһалыг даа! — гэжэ дуугараад, Базарханай эшээнһээ абтанан буунууд тухай хэлэхэм гү, али болихом гү гэжэ бодожо байтарнь, Хатюун бүһээ заһасагаагад, портупегээ мурдээрээ лаб хуулгаад, милиционер руу хараншыггүйгөөр бүр гэбэ.

— Буунуудтай болохот! Хойноһоомни, урагшаа! Гэртээ ерэхэдэнь, зонлоо буяагданан тогонойнь архиһаа нилээн горитойе балганан эсэгэн маһалзан, хүбүүгээ угтажа, хуушаарга хамсыгүй хүүртгээ заһасагаан, бүһээ татажа байһандал боложо, Хатюунай ууриень хүдэлэбэ.

— Хүбүүн дарга! Бишни ори ганса хүбүүнэйнгээ шэлхэн эмэдэ хадаг табихаа сүм бэлэнби! Бэлэг сэлэг, тогоной архи, эдихэ, залгиха юумэн — хуу бэлэн! Үгөөдэр хэды багта ябахабди?

— Юутэе архи уунат? Хэрэггүй! Хадаг табилган хойшо луулагдаба. Холо бологты даа! Мезл, наанаһаатнай! — гэжэ уйлаганан, хүбүүнэйнгээ буруу хараһадань, Шодоб нюдэе доошонь хандуулаа, зоходоо абаба. Харин Хатюун гэр руугаа орошобо. Тийхэдэнь Шодоб боһоо дээрээ халта зогсоод гээд, гарнуудаа һалд табиха, гайханан харасаар хүбүүтэ үдэшэн хаража байгараа, уралнуудын дарьбиганалдан, ямаршые үнгэгүй болоһон нюдэһнөөн нэгэ гугаа томо нелбоһон мухарин гараһан аад, баруун хасарайнь томо уршалаада тогтожо, Шодоб огто хүдэлсэгүй болоод, тархияа гунхуулба.

Хатюун гэр руугаа ороод, эдихэ юумэ түхээржэ бүмбэлзэлэн хүршэ эхэнэрэ харахадаа, угаа хүжижэ, бүхи бэлхүүдээ, китедэе тайлаад, хажуудань ержэ, эдешшэг бэзыень шангаар тэбэрибэ.

— Һии-һии! Үүдээе шэбхэдэе хүн гүт? Баабайтнай ногтуурхажа, аһажа халаагүйл! Һии-һии! Үүдээе! — гэжэдэнь, унтажа хууһан баабайгаа газар гаргажа, тэргэ дээгүүр унтуулжархёдо, үүдээе шэбхэдэе оромсоороо, эхэнэрые хомхойгоор шала дээрэ унагааб...

6.

Зунай һуулын һарын һарата һунинүүд мандажа, гуранууд байгааһин татасада дилдэн, огсом дуугаар урамдажа, тусхай нойрмогтой, һэрюухэн хаһа тогтоод байба. Хуурайн тайга соо хороһон Батын хүбүүд болон тэдэнэй гэгтэһин үбэлжэлгэдэ бэлдэжэ, нүхэн гэрнүүдээ дулаалжа, шийг нойтонһоо һэрблжэ, түбһэн хүнэй хараагүйгөөр барихые оролодо. Эгээл харагдама юумэн утаан байгаа. Энэ талаар тусхай юумэ ханахые ой соо хорогшод оролодо һэн. Үбэлдөө, ойн наһша намаагаа һэбхэдэ, юумэнэй албан дээрэ мэтээр харагдадаг болоходонь, дүршэлтэй ангуушад эдэ гэрнүүдын нохойн наадан шэнгээр олохо байгаа бшуу.

Тиймэһээ хэдэн хонохо газар бэлдэжэ, нюуса нуугануудые түхээрээ, бэдэржэ ябагшадые саг соонь обёорхо аргаа ойн оёорто хорогшод бэдэрбэ. Саһатай үбэлэй болоо һаань, ехээр һаанаагаа зобохо үндэһэн үгы һэн. Зүгөөр саһагүй гү, али саһа багатай үбэл болоһонь, асуудал угаа хурсаар табигдаха гэжэ Бата

болон тэрэнэй нүхэд һайн мэдэжэ байба. Гадна эгээл ехэ аюул хаанаһаа хүлэжэ болохоб гэжэ тодорүүлха шухала һэн. Хэжэнгэ тээһээ эгээл горитой аюулай хүлэжгэдэ байһаниинь эли бэлэй. Зүгөөр Хориин дайһааншье ерэхэ байһаниие огто арсажа болохогүй байгаа.

— Эдэ мэтын орёо бодолнуудта абтажа, һүүлшынгээ үбэлжэлгэдэ бэлдэнбди гэжэ тоолодог тула заабол амады үлэхэ хүсэлтэй байһан ой соо хорогшод хүнэй захираагүйшье һаа, онсо нэр-мэр байха байһаниинь дамжаагүй һэн.

Гадна эдихэ хоолоо, хүнэхээ бэлдэхэ гэшэ шухала байгаа. Энэ сагта засаг баряшадые эхээр уурлуулангүй байгты гэжэ

хүгшэдэ, үбгэдэй идхадан, баалаһаниинь дороо бага бэшэ үндэһэтэй, зүб байгаа юм бээ. Хойто зундаа эндэхэ хобхоржо, ошон ошохо хараатай байһан тэдэниие иигэгты, тийгэгты гэжэ гүдһаниинь, үхи хүүгэдэйнгээ ердэһүн түлөө ханаагаа зобон түрэхидэй зүрхэ, сэдхэлхэ хэлэгдэн энэ захяда анхарангүй байһан нүгэл гэжэ Бата бодоһон байгаа...

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, табан эхэнэр, зургаан үхибүүд ойн оёортой нюуса байрын саг үргэжэһин байдаг зон боложо, манай дурдагша үедэ эндэхэ ажабайдалдаа дадажа, ажабайдалын өөрынгөө хэмдэ ороод байгаа гээблэй, багаханшые алдуу гарахагүй. Эдэнэрэйнгээ дунда Баярмаа онсо хүндэлгэдэ дэг, бултанайн дуратай хүн боложо, тэрэнэй иддан һайханан, нэлэнхы, энхэргэн хандасань тэрэн тээшэ эндэ байшадые татангүй яаха бэлэй.

Бата Баярмаа хоёрой уулзалганууд онсо ольһоор жэгнэгдэн, тусхай дотоодын хандасаар, дэлсээр амырлагдадаг байжа, тэдэ хоёрые харахадаа, эжэ-үлдүүдэй энэбхилэл ойн оёортой зоной шарай дээрэ шэрээжэ, ажабайдалын ямаршые онсо гэрэл болодог гү гэжэ адаглахаар. Хахасанан үедөө нөөсэлхэн энхэрэлын, агууехэ дуранай охин билтаран гаража, тойрожо байгшадые тэрэнһэнь хүртээжэ, тэдэниие һайхан, энэрэл түгэс болохыень, хэрэдзэнһээ, хөморонһоо зайлахыень идханаа гү гээд адаглахаар.

Юу хэлэхэб: бүхи агууехэ юумэн гансаардадаг, ойлгогдонгүй байхаяа ханадаг, магад үнэргэн, хосорһон хойнонь сэгнэхэ, тийгэхэ муудаха, үгылхэ ябадал энэ дэлхэйдэ үзэгдэдэг. Тийгээд зоной олонхын тусхай юумэ гансата сэгнэхэ шададаггүй, юрз бусын байха буринь шоо үзэхээе, газашалха, гарзалхаяа ханадаг. Тиймэһадань иимэ хүнүүд, иимэ дуран гансаардадаг, замбин сог мүшэн мэтэ ори гансаараа бултанда гэрэлээ үгтөөр унтардаг...

Һонин даа, бултанай, олонхиин ойлгодог, мэдэрдэг, энэ онсо зүб гэжэ тоолодог үзэгдэнүүдын, үйлэ хэрэгүүдын, мэдэрлэнүүдын! Тийхэдэе заал һаа, угаа эли, энэ гэгэе блярад үзэмэ, абаһаар заабол ойлгосотой, энэ

дэлхэйн юрын гэхэдэ, юрын ёһонуудта заабол тааранхай, заабол ойлгосотойгоор хэлэжэ, харуулжа үзэмөөр байдаг. Олонхиин зүбгэдэг юумэн... Үгы һаа, буруу, зоной дунда байха юумэн бэшэ гэжэ тоолододог. Иимэ хүнүүд газарлиг, элихэ далигүй, жэгүүртэ һайханан һалгүй олонхи болоно.

Муу юумые гээд олонхид — болохо ёһотой юумэн мэтээр абадаг, ойлгодог. Тэрэ муу, муухай юумэнэй далида нэрбүүлэгдэн үлбэртэхэдөө, шатахадаа, балай онсо юумэн болобо гэжэ ойлгодоггүй, эсэргүүсэн, тэрэ хирэдэе бододоггүй...

Харин хэлэшгүй һайхан, гүн удхатай, ухаатай, сээсн үзэгдэлые, онсо юумые, шэдиие этигэжэ ядан утгаад, тэрэнэй тусгаар һайханан далида дайруулаа, зүрхэ, сэдхэлээрээ далижахадаа, юрын гэжэ тоолодог юумэнэйнгөө угаа гоё, гайхамшагта юумэн байхадань, этигэхэ, этигэн абаха сэнэггүй, атаархал, жүтөөрхэлэй, энэдэ, ханаданай хүнхэн болгоод, тэрэнэйнгээ үнжэгэн байжа, унан хосорходонь, хайшаашеб үгы болон ошоходонь, гэнтэ юун бэлэй гэлэн шэг оруулаад, үнөөхил ойлгосотой боро юрьезндөө бусаад, һүүлдэнь, нэгэ хаа-яа ушардаг хаһадаа, гайхан, хайхашаан, өөһэдн-гөө хүслөөр, гараар, хандасаар хүнөөһэн юумэн тухайгаа ханажа, тэрэн тухайгаа үлгэр до мөг зохёожо, тийгэжэ болоогүй юумэн шэнги болгодог...

Иимэл сэнэгтэйлди даа, хүн түрэлтэн. Иимэ!

7.

Хүндэһэн энэ зунай һуулын түүдэбшын наадан боложо байба. Тээд энэ түүдэбшын наадан юрэнхыдөө эгээл «һуулын» байха юм гэжэ зон хаанаһаа мэдэхэ бэлэй даа? Зүгөөр энэниие бүл зүүл мэдэрһэн юм шэнги наһажаал, зон олоороо сугларжа, ехэ һайхан наадан боложо байба.

Унишые болонгүй, бүхи дадал болоһон ажабайдалын ябасые хандаргажа, юрз бусын хэлбэртэй үйлэ хэрэгүүд болохоё байна гэжэ эндэ сугларгагшад хаанаһаа мэдэхэ бэлэй даа? Хүн хадаа уридшалан юумэ мэдэхэ шэдигүй, зүгөөр бүл зүүл багсаамжалха шадабаритай гэшэ.

Еохор наадан, алта нюулга бэлэй, бусад наадануудые залуушуул үүсхэжэ, баяр баясхаланта оршоной түлэгтөө ороод, һүниин һэрюулхэн агаар суурятуулан, дуунууд эдэлжэ, халта дүүрэн бэшэ һарын замбида малайжа мийэрэн байтар, олон моритой зоной дүтлэхэн дуулаба. Хатаржа байгшад зогсожо, дуу шуунай замхаадохһан хирэдэ һарын гэрэлдэ һүрөөтэй амитанай, бооһолдойн һүүдэрнүүд мэтээр үзэгдэн, буутай милиционернүүд нааданай боложо байһан газар дээрэ шуһанай үнэр абанан элэзүүд, хирээнүүд шэнги буужа ербэ.

Сугларһан зоние бүхи хажуулаан хүрэлээд, совет засагай үзэлдэ харша зоние тодорүүлха талаар ажалаа эхилбэ. Хатюун милициин дарга хоёр аймшагтай томоотой юумэнүүд урагша, хойшо алхалжа, ташуур буунууданга хуйнуудээрһээ гарнуудаа холодуулнаггүй. Шал һогтуу Санданһаа бэшэ нэгжэ түрүүлэмэ зоние олоогүй милиционернүүд урмая хухаранги юумэнүүд дарганаргаа ержэ, шангаар элидхэбэ. Үгэ хэлэжэ бирахагүй Санданиие үзэн ядангяр үдхэлөөд, милициин дарга нэгэ гараа ара нюргандаа абаашаад, нүгөө гараа китедээнгээ хоёрдохы шагта доро нюугаад, һуеһһөө үлмы дээрэ найгарган байһанаа, нариханан аад, угаа огсом, шанга абагаа гарган, сугларгагшадта хандаба.

— Хүдөө нютагай ажалшад! Шэнэ ажабайдалаа байгуулха хэрэгтэтай һаад тойбо татажа байһан зоние усдаха хэрэгтэмнай ехэ эдэхигүйгөөр

туһалнат! Бата Одоной, Базархан Цымпиловэй бандууд таанадые һөөргэн, харанхы мунаг руу татаһан зандаа. Хэды болотор тэдэ бузарнуудые тээжэ байха зомта? Иигээд хамтын ажалай наран танайшые Хүндэйдэ яларха. Тэрэ һайхан сагые иимэ оршондо угтаха болонаалта? Иимэ байдалнай партиин заһан зам бэшэ болоно! Тиймэһээ эдэхигүйгээр туһалхыетнай урйалнабди! Үгы хаатнай... — гэжэ, даргынгаа найгар гэхэдэнь, Хатюун тохоног баһаань дүмэд гэнэ. — Үгы хаатнай, иигэхэбди! — гэжэ хоёр гараараа хубсаһа бажуужа байһан мэтээр аашалхадань, ойлгогдошогүй шууһан зон соо долгитон гараба.

— Мүнөө һүниин нааданда Бата болон тэрэнэй бандиудууд ерэхэ гэлэн мэдээсэл абаабди. Ерээгүй болоно гү? Али айһандаа зугадаа гү? — гэжэ Хатюунайн нялуу урьхадань, харанхы сооһо огсом абан харюусаба.

— Таанадай ерэхые хүлэжэ байгаа һэм. Нүхэд милиционернүүд, буунуудаа аргааханар нэгэ газарта суглуулагты! Харин та хоёр, байрадаа эгсээр хүдэлэнгүй зогсогты! Таанад алыган дээрэ мэтэ эли газарта байһанаа бү мартагты! Минин хүбүүдэй үгтэн оһорнуудаар, үнэн дээрэ хабидануудаар бэе бэе шангаар уягты! Нүхэд дарганар! Ташуур буунуудаа гаргаад, болгоомжотойгоор газарта хаягты! Зай, һайн бэлэй! Бэрхэшьет?! Хүлоуһэн сагданарые тэрүү тэндэ жэрылгээд нуулагты! Зоной наадахада, наалта хэхээр бэшээр! Урданай буряад угсаатан нааданай үедэ хэн нэгые доромжолодоггүй, баридаггүй, ойроншые хүрдэггүй бэлэй... Манай арадай ёһо заншалануудые эдэжэ байһан муухай хара-нохосууд гэшэ! Эндэ шуһа адажа, хүсэ, буу шуу хэрэглэжэ огто болохогүй. Тээд таанарай хүсэрхэжэ ерэхэ хаданай хүлибэ, нааданда хабдаалсаха эрхгүй болгобо гэсхэбди. Эдэ дарганарые баһа баряад хүлигты! Голгойнуудтань энэ, тэрэ харюу мурюу бодолнууд орогшоб! Дүүртэе гүт? Таанад нааданай дүүртээр номгохоноор нуужа байгты! Нютагаархимни, хүмие! һүүлдэ иигэжэ наадаха, ушарха сагнай гудаха гү, али үгы гү? Баярмаа, наашаа!

Зоной таранан хойно нютагай үбгэдэ ержэ, милиционернүүдые сүлөөлөөд, бүхи хүндынхидэй үмэнхөөе хүлисэл гуйжа байхадань, элүүр болоһонин милициин дарга шүдэнэйнгөө забһаар уйгарлажа, шангаар бадашаба.

— Үү, үнэгэнүүд! Байзагты даа! Шүдхэр абат! — гэжэдэнь, нютагай эгээл үндэр һаһатай үбгэн урда гаража, томоотойгоор хэлэбэ, — Ухибүүдыемнай аха захэ зоной үгэ дуулахааа болигоһон засаг болоод байна. Зүгөөр манай уймар хүбүүдэй гарганан ябадалай түлөө хүлисэл гуйжа байхаданай, иигэжэ угтахаданай муул даа! Хүлисэлыемнай тогтоожо хайрыгты!

— Тонилогты! Тарагты! Энэ болоһон юумэн тухай үлүү бүлүү юумэ шашна гэжэ дуулаа һаа, нютагыетнай урбуужа хаяха! Шашадаһал хэрэггүй! Шодопов! Энээнэй хойноһоо адаглажа, зэмтэй зонинь барижа абаашадаг байха зэргэтэй! Бандиудай иимэрхүү ябадануудта эсэс табиха саг ерээ! Би ноёдой урда манай аймаг соо онсо байдал сонсохохо тухай гуйлта табихаб. Регулярна сэрэггүйгөөр даража, барижа шадахаа болоо зон гүбди? Нютагай засагай түлөөлэгшэд юу хэжэ байдаг юм? — гэжэ милициин даргын шангархада, ерэнэн үбгэдэй дундаһаа, дунда һаһанай, шэнгэн һаһалтай буряад гараад, малгайгаа гар соогоо хяа үнгэн, тонгойн татаад зогсобо. — Юу хэнэбта? Нютагай нютагтай иимэрхүү айлта, үйгөөр бандидууд ержэ байхадаа, юун болоно гэшэб?

— Хайрлыгт, хэшэзгыт! Манай нютагай аха захын хэлэхээр залуушуул манай үгэдэ бэлээр орожо үгэхээе болинохой. Арай шамай гэжэ нютаг дээрэ шуһа адхахагүйеь баталжа, үгыень абажа шадаабди. Тийгээд маанад буу барихагүй, засагайнгаа хэрэг хэрэглэнгүй дүүргэхэ гэлсэнхэбди. Тийхэдэе элдэб

татабарин, нэг удаа хэгдэдэг сүтгүүрээр талаар маанад үржүүбди. Бидэнэр тание гуйнабди! Нютаг дээрэмнай ерээд хүсэ хэрэглэжэ, эбэй ёһоор хууһан зоние бодомжогүй үхибүүдэйнь хэрэгүүдэй түлөө бү дайлыт даа! Хараба ха юмта даа: буу хэрэглэнгүй тонилбо бшуу! Тэдэ бандидууд!— гэжэ тэрэ хүнэй хэлэхэдэнь, уур сухалаа нюун, доошоо хараад зогсоон милициин дарга шэшэрэд гэнэн гарнуудаа ниилүүлэн, хургануудайнгаа үенүүдэй сайшатар бажуугаад, бүдэхи, хүлэмхи хоолойгоор дуугарба.

— Зүбшнүү юумэ хэлэнэт! Гэбэшье бандидуудай ябадал тухай ходо мэдээсэжэ байха уялгана тание хэншье сүлөөлөөгүй! Тэдэнэй хүл доро газар дүржэ байха зэргэтэй. Эрхэтэнэйнгээ энэ уялга тухай бү мартагты! Нүхэд сэрэгшэд, моридтоо мордогты! Танай талаар бандидуудай өөрингөө хорёо соогуур мэтээр зайжа байгаа хаань, гам, хайра байхагүй! Ойлогты, юрэдөө!— гэжэ зананад, хоолон хуйдаа хүрэнэн аад, гараа угта татан абажа, шүдэнэйнгөө

забһараар уйгарлан хараагаад, моринойнгоо жолоо эгсэ татан годируулаад, хахир хоолойгоор захираа. — Урагшаа!

Абьягүй үбгэд тэдэниие үдэ-шөөд, унтаржа байһан түүдэбшын дэргэдэ табяатай хандалинууд дээрэ томоотойгоор хууба. Тээд абаһаар абяа үгэхэ хүн үгы янзатай. Тийхэдэнь тугаарай милициин даргатай хөөрэлдэһэн хүн хууриһаа бодоод, ойр зуура бодолгото болон зогоод, иигэжэ дуугарба.

— Хүндэтэ нютагаймнай аха захатан! Дэгэл захатай гэдэгтше хаань, шэнэ засагай табиһан хүн хадаа энэ шухала хөөрэлдөө эхилхемыни зүбшөөгты!— гээд абяагүй болоходонь, үбгэд томоотойгоор дохигонолдожо зүбшөөхэдэнь, тэрэ хоолойгоо заһажа үргэлжлүүлбэ. — Гол түлэб Одоной Батые яаха тухай ярилдаха болонобди...

— Бай, бай!— гээд, тугаарай хүлисэл гуйгша үбгэжөөл дуугарагыше таһа дүүрбэ. — Яаха тухай хөөрэлдөөн болохо ёһогүй. Тиймэһээ эсэгэлээн асууя: хубууниинь ямар түсэбүүдтэй юм?

— Тийгэе, тийгэе! — гэжэ бултанай халуунаар дэмжэхэдэнь, Одон хууриһаа томоотойгоор бодожо, гаһаһаа эбэр руугаа нюугаад, хоолойгоо заһан хагад үгэлбэ.

— Минии хубуе яахабиди гэжэ хэлэхээ яажа ханаабта даа? Хүндэн зондо хэзээ нэгэтэ мууе үүсхээ юм аал? Балагат, хошуунай үймөөн болоходонь, минии Бата атаман Семёновой сэрэгшэдэй гарһаа танай мал буляжа, бусаагаа бэшэ хэн гү? Энэһинээ эхилээд, таанадай анхаралда хануулмаар юумэн олон байха, — гэхэдэнь, хуугшаад мүн лэ халуунаар дэмжэбэ. — Харин түсэбүүд тухайнь хэлэхэ болоо хаа, хойто зун болотор тэсэжэ үзэхэ болоод байнабди. Засагаархидай ехээр уурлахаар дайрахагүй гэнэн аад, мүнөө тэсэбгүй ха. Зүгөөр таанадта үгэлэн үгэдөө үнэн сэхэ ябана. Нютагтаа тэрэ гэнэһинээ хойшо буу наараагаа, шуһа адхаа аал? Тиймэрхүүлдаа. Хүбүүдэйнгээ талые хаража, танда дуула-гамаар түсэбүүд тухайнь хэлэхэдэ...

— Нютагһаа гаража яаха болоно гү? — гэжэ засагай

түлөөлэгшын хурахадань, Одон дурааа гутангаар уршыбашье, харюу үгэбэ.

— Тиймэ! Тон зүб ойлгоот! — Тийгэбэл, хөөрэлдэхэ юун байнаб? — гэжэ аха захатын хэлэхэдэ, үбгэд бүлэг соогоо тамхияа татажа, яаралгүй хөөрэлдөөнүүдэ дэлгэжэ, нилээн удаан хууба.

Үбгэдэй таража захалхада, Дугдан Одоной хажууда ерээд, тохонгоһоонь дүнгэн байлгжа, ханаагаа зобохон янзатай иигэжэ хэлэбэ.

— Болзорыень дэмы хэлэбэ бэшаа гүт?

— Бата хэлэхэдэми болохо гэжэ хэн. Намдашье танай нэжэгтэл адли бодол байһан юм. Тээд Бата айха бэшэ, аюулай урдаһаа гараба гэшэ ааб даа. Хатюун лэ хойто зун болотор тэдэнииемнай олохые оролдохо юм ааб даа. Сэрэг лэ нютагһаа гаража ябатарнь бү ерэг гэжэ бурхандаа зальбарха гүбди даа! Маанадтаашье нюуса газараа хаанаб гэжэ хэлэхгүйнь зүб гэжэ тоологшоб. Дайда ехэ, сэрэгтэй ерээшье хаань, олдохогүй гэжэ найдаха гүбди даа. Хатюунай даргань тиймэшье юрын амитан

бэшэ янзатай. Тэрэһинээ түбэгшээгээ хаа, дээрэ ха. Батадаа тийгэжэ хэлэхэ болоо хаб!— гэжэ Одоной дуугархадань, Дугдан шомшорон хагад хууд гээд, худадаа нюураа дүтлүүлээд, шииганаса шэбэнэб.

— Зон соо хөөрэлдэхэ гэшэ аюултай. Тиймэһээ хүүдэ уулзаад, яридуужабди. хаянай Бата ерээ гү?

— Үгы!— гэжэ шэбэнэн хагад харюусаад, эжэлүүдгүй тойрожо хараашалаад, Одон нэмэбэ. — Хэзээ ерэхээ хаянай хэлэхээ болиһон хүн ха юм. Намган бидэ хоёр танайхи руу ошоод ерэхэ гэжэ яридажа байһан зомди. Тэндэ хайнаар хөөрэлдүүжэбди! Зай, тарай! Баяртай!

— Баяртай! — гэжэ харюусаад, тохонгоһоонь үшөө дахин барижа, Дугдан хуу ойлгоһоноо мэдүүлбэ...

Улаан-Үдэ хото.
2002 оной декабриин 8
— 2003 оной январин 28.

Ойн баяр **«ХУБИ ЗАЯАГА ОДО МҮШЭДЭЙ ЯБАСААР ТООЛОД...»**

«Хоридохи зуун жэлэй тэн хахадһаа тэнжэн ургаад, Хубитай байба гүб мянгаад жэлүүдэй уулзуурне дабаха? Залита юртэмсын ээлжэтэ хэмжүүрээ эрвэн ерэхэдэ, Золтой байба гүб шүүхын гаганаһаа тогтохыень гэршэлхэ?»

гэнэн мурнууд пост Роза Намжиловагай гүн сэдхэлхээ гулган гараһан байнал даа. Намжилова Роза Баировна 1946 оной августын 16-да Захааминай аймагай Енгорбой нютагта түрэнэн намтартай.

1969 ондо Буряадай гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ хургуули дүүргээд, хургуулинуудта багшалаа. 1970 онһоо 1982 он болотор Ленинград хотын

захиргаанай гэр байрын управленидэ инспекторээр хүдэлөө. Эндэ хүдэлжэ байхадаа, 1982 оной социалис мүрысөөнэй тэмдэгээр шагнагдаһан байна.

Мүнөө Роза Намжилова Закаменск хотын хурагшадай оюун бэлиг хүгжөөлгын түбтэ шатарай хэшээлнүүдэ үнгэргэдэг тренер мүн. Шүдэг, дуунуудынь «Ажалай тут», «Буряад үнэн-Дүхэриг» сонинуудта, «Морин хуур», «Байгал» журналнуудта хэблэгдэнхэй. 2005 ондо «Сэгнэнэб шамаяа, хажюуһам» гэнэн номоо гаргуулаа.

Ажалай ветеран Р.Б.Намжилова Буряад Республикын габыята багша, Россин Федерациин эрдэм хуралсалай отличник гэнэн нэрэ зэргэнгүдтэй. Захааминай аймагай «Уран Дүшэ» гэнэн литературна нэгэдэлэй гэшүүн мүн.

Угайш бэшэгтэй хуудаһые ушарынь оложо ирахагүй дээрэһээм Ульһанһааш дулаасаад, урин үгэнүүдээ зорюулһым сэгнээрэй.

Яахын аргагүй амгалан тайбание сахидад дээрэһээш Янзын яһатан үлгы олон, түбхиноө энгэртэш, Бурханда хүзэглэн Будаадын шажаанда шүтэдэг дээрэһээш Буурал Байгалаар тулга болгон, түшэглөө эрьдэш.

НҮХЭДЭЙ ХАРИЛСААН
Хани нүхэдэй зугаае намдуугаар ханамжа боломжотой хүлээн абаха, Түбэгтэй юумые түбшэн тэнюунээр Туйлуулха шадалтай нүхэд байха.

Даруу түбшэн абари занһаан Досоош наран мандаһандал болохо, Гүнзэгы сэбэр сэдхэл зүрхэнһөөн Гайхалта мэдэрэл түрэнһэндэл болохо.

Жэшээлэн хэлэбэл: зундаа хүүгэдэй Жараахай мэтэ эрьшын элһэндэ Зуураһан бээ наранда шараад, Зугаагаа дэлгэжэ игаахыень харахадаа,

Хэнэйшье хубуу, басагые илгангүй Харахан толгойнуудынь эльбэхын хажуугаар, Зохидоор хандадаг дулаахан үгөөрөө Зүрхэнэй хубшэргэйн худаһа дайрамаар:

«Бурханай заяаһан талаан бэлигые Багыһаа туһаар хүсэндэнь хүргэжэ, Урагшаа ханаалан угаа нэргэгтэ», — гээд, Урма зоригынь үргэжэ табиха.

«Арюун найхан булагһаа мүндэлһэн, Амидаралай эрдэниие заладаг Зэдэми, Шэдитэ ундагай хундага хэтэдэ Шэргэнгүй далайгаар долгилхонь болтогой», — гээд,

Оршон тойроной үргэнһээ сэлмээд, Үгөөнэй нарантай золгохо кирдэ, Удха түгэлдээр үгэнүүдээр дайдадаа Угаа зохидоор үгүүлхыень дуулахааш.

Хэрбээ нэгэнэй хамтын ажалһаа Хэмһээн үлүүдээр халбара болоболынь, Хоолон шанартай эгээ хабатай Хайран сагаа алдаа болоболынь,

Саадын хизаарай одо мүшые Сэдхэлдэ носоодог эди шэдээрээ Залхуудаа зангирһан нэшхэлэйн зангилаа

Заһадаг жэшээлэн түрүү ажалаараа.

«Түрүүшын нүхэр бурханһаа оноотой, Тэрэнэй удаадаһын танилһаа хүртэхэ. Малгай табил манайхи гэбэл, Муухай ябадалтан олдожо болохо», — гээд,

Зарим нэгэнэй халюу ябадалтай Замаа ниһээд зорихын эхиндэ, Зүбөөр эрьюулхынь Сансарын Хурдые Заһадаг нэргылэн боди сэдхэлһээн.

Эгээ нимэ нүхэдтэй ханилан Ээмээ нэгүүлэн даһаа болобол, Харагдашагүй нарихан утаһаар гэхэ гү

Халуун зүрхээ холбоо болобол.

Эшэлтэ, гайхалта гэшые мэдэнгүй Энгэрээ нүдэхэлши угаа бахархан: Энэ минии тарһан модон, Энэ минии бодхон байһан.

НЭРЛЭЖЭ ТООЛОЕ ОДОДОО
Буряад оронойм эрхим хубүүдтэ

Отгоргойн олон мянган мүшэд мүнгөөр толороод, Омогорхол түрүүлэн, шэнэ хүсэл зоригто абтанаб. Хуби заяагаа одо мүшэдэй ябасаар тоолоод, һүлдэ тэмдэгэ урдаһаам эмниһэн одоноо бэдэрнэб.

Галаб саһаа мүнхэ гэрэлээ замбуулинда сасаад, Гэгээн сагаан мэдэрэл хүнэй досоо түрүүлдэг ха юм, Хэн нэгэнэймнай амидын жаргалай эсэстэ хүрэхэдэ, һүлдэтэ одониинь хүхэ тэнгэриһээ нэсгүй халин ошоодог ха юм.

Үүрэй толонной мандахада, үнгөө хубирдаг мүшэд Үгтэдэг юм лэ амитан бүхэнэй алтан дэлхэндэ мүндэлхэдэ, Ухаан бэлигээ, боди сэдхэлээ бултанай жаргалда зорюулхада, Үлэдэг юм лэ хүшөө болон, хэтын жаргал эдлүүлхээс.

Дээдэ замбиһаа даруу номгоноор гаһаһаа харбайгаа, Долоон үбгэдэй хоймор эдлэн, хотойжо хууһынь хараа хэн гүт? Түмэн сэрэгүүдэй түмэн хүлэгүүдээр тооһо уурьюулаад, Түби дэлхэйе хүрэ түрүүлэн, тойрожо ябахыень шэртээ хэн гүт?

Арад зониймнай «Алтан тобшото» аман зугааһаа Аламжа Мэргэнэй алдарынь мүнхэлжэ ошо сасарһан одон, Шамбалын орондо шуурганар шуумайһан адуунай хүрэг - Чингис хаан түрүүтэй Замбиин аянда хаатан сэрэг.

Наһанай эхиндэ зогсодог Наян-Наваата Солбон эхэмнай Наян дабаанай саанаһаа нараяа угтажа үргөөндэнь үдэшөөд, Найман зүг руу налмайһан номин тэнгэриин эхинһээ Нарата юртэмсын жаргалые наманшалжа хууһан түүхэтэй.

Заатагуйл эндэһээ сахилгаан сахилжа зурагас гээд, Залиршагүй дуранай элшые замби түби руу заланал, Дуранай дулаахан элшэниинь дуһал дуһалаар хэндэшье Долоон үнгэтэ холонгын дугы дээгүүр дүтэлэнл.

БУРЯАДАЙМ СОЛО
Гушан гурбан Мундартые Гэсэр Абайдал тодхоонон, Мандал түшэлэг хууритай Мүнгэн малгайта Буряадни.

Хүхэ мүнгэн тэнгэриин Хүсэ шадалай охинһоо Байгал далайгаар долгилһон Булган захата Буряадни.

Табан хушуута малаараа Тала дайдаа бурхөөгөөд, Хоншуу агаараар хангалтаа Халюун дэгэлтэ Буряадни.

Арбан сагаан бунниие Ая гангаар унайлаад, Амгалан тайбанай тулгууртал Аршаан булагта Буряадни.

Алас-Дурнын табилангаар Ази түбиин шарайтай, Хитад, Түбэд, Монголдол Харахан нюдэтэ Буряадни.

Шарамал алтан эрдэнеэр Шүтөөнэй ордон гоёһон, Дүрбэн тэгшэ абьастай Дархан солото Буряадни.

Һорожо ханашагүй агаараа Хубиш, тайгаар тунаагаа, Галабые эрьюулдэг юртэмсын Гольны болоһон Буряадни.

Хуби заяанай мананда Харгыдаа төөриһэн амитаниие Хадагаа дэлгээд, хоймортоо Хүндэлдэг зантай Буряадни.

Сагай дүрбэн эрьюулгын Захагүй замаа дабтахадань, Нарата юртэмсын жаргалые Наманшалан хуудог Буряадни.

ҮЛГЫ МИНИИ БУРЯАДНИ
Юһэн эрдэнигэ юртэмсэ дэлхэйн альганда мүндэлөөд, Юунһээш үлүүгээр алтан наранай элшые тодоолши, Буурал Байгалай мүнгэн хундагаар жаргалаа хурылаад, Буряад нютагни, дүрбэн тэгшэ найман зүгтөө мандаалши.

Хаража ханашагүй байгаалиин зурагала урдан дэлгээд, Һорожо садашагүй хангал агаараар сээжым жэгнээлши. Гушан гурбан Мундартын оройһоо мүнгөөр толороод, Гушадахи зуун жэлэй түрүүшын одоор албан уряалналши.

Роза НАМЖИЛОВА

Найдал эхэ газарай хурьһэндэ хуби заяагаа даалгаад, Найман зүг руу адли тэгшэ үндэһөөрөө зорһон, Хэтын хэтэдэ хада уулаар хүхэрэн хуудог Хуша модонтой эршэтэ бодолай хүшые сэгнэхэм гү!

Али, Арюун гоохон Ангар дүүхэй мэтэ алаархан, Амидын жаргалай эхи табиһан абаһаан зугадаад, Аласай холодо хатар нааданай жэгүүрэй аялгаар Алгасанан дурааа хун шубуундал хурылан ябаһыш дурсахам гү!

Али, Хани нүхэртөө хадын оройһоо буухиргаа табиад, Хандагай турагтал хубшын хубшэргэй хүгжэм болгоһыш сэгнэхэм гү? Сарамай эхинһээ сагай урадхал сахариглан эбхээд, Сарьдаһаа холбоотой хушы шубуундал донгодоо табиһыш дуулахам гү?

Али, Элдэб янзын эмтэ домто эдегээр эрээлээд, Эмнэхэ сэдхэлтэй эхэ дайдын эльгэниинь байһандаш этигэхэм гү? Аршаан булагаа Ара-Хангайгаа үндэрһөө шэдээд, Аргалха хүсэлтэй Эсэгэ тэнгэриин зүрхэниинь болоһондош баясахам гү!

Али, Арад зонийнгоо «Алтан тобшото» аман зугаагаар Аламжа Мэргэнэй, Абай Гэсэрэй алдарынь мүнхэлһыш анхархам гү? Сагаан наараар солобо дуудуулдаг Самбуев Мэлсын Жэгүүртэ үгөөрөө Шамбалын үндэрһөө шэхэндэм шэбэнэхые шагнахам гү?

Али, Улаан наранай элшэтэй урилдан эмнигтээ мордодог Урма зоригтой адууша, малша арад зонийш магтахам гү? Хуби заяанай мананда төөриһэн амитан бүхэниие Хадагаа дэлгээд, хоймортоо жаргуулһыш хаана-янагүй тараахам гү!

Тааень оложо туужа домогыеш түүрээхэ гэхэдэ, Түүхыеш мэдэхгүй юрын лэ эхэнэр байһандам хүлисөөрэй.

Жэшээлэн хэлэбэл: зундаа хүүгэдэй Жараахай мэтэ эрьшын элһэндэ Зуураһан бээ наранда шараад, Зугаагаа дэлгэжэ игаахыень харахадаа,

Хэнэйшье хубуу, басагые илгангүй Харахан толгойнуудынь эльбэхын хажуугаар, Зохидоор хандадаг дулаахан үгөөрөө Зүрхэнэй хубшэргэйн худаһа дайрамаар:

«Бурханай заяаһан талаан бэлигые Багыһаа туһаар хүсэндэнь хүргэжэ, Урагшаа ханаалан угаа нэргэгтэ», — гээд, Урма зоригынь үргэжэ табиха.

«Арюун найхан булагһаа мүндэлһэн, Амидаралай эрдэниие заладаг Зэдэми, Шэдитэ ундагай хундага хэтэдэ Шэргэнгүй далайгаар долгилхонь болтогой», — гээд,

Оршон тойроной үргэнһээ сэлмээд, Үгөөнэй нарантай золгохо кирдэ, Удха түгэлдээр үгэнүүдээр дайдадаа Угаа зохидоор үгүүлхыень дуулахааш.

Хэрбээ нэгэнэй хамтын ажалһаа Хэмһээн үлүүдээр халбара болоболынь, Хоолон шанартай эгээ хабатай Хайран сагаа алдаа болоболынь,

Саадын хизаарай одо мүшые Сэдхэлдэ носоодог эди шэдээрээ Залхуудаа зангирһан нэшхэлэйн зангилаа

Заһадаг жэшээлэн түрүү ажалаараа.

«Түрүүшын нүхэр бурханһаа оноотой, Тэрэнэй удаадаһын танилһаа хүртэхэ. Малгай табил манайхи гэбэл, Муухай ябадалтан олдожо болохо», — гээд,

Зарим нэгэнэй халюу ябадалтай Замаа ниһээд зорихын эхиндэ, Зүбөөр эрьюулхынь Сансарын Хурдые Заһадаг нэргылэн боди сэдхэлһээн.

Эгээ нимэ нүхэдтэй ханилан Ээмээ нэгүүлэн даһаа болобол, Харагдашагүй нарихан утаһаар гэхэ гү

Халуун зүрхээ холбоо болобол.

Эшэлтэ, гайхалта гэшые мэдэнгүй Энгэрээ нүдэхэлши угаа бахархан: Энэ минии тарһан модон, Энэ минии бодхон байһан.

К 800-летию единой монгольской государственности

ГЕНИЙ ТЫСЯЧЕЛИТИЙ

На наш взгляд, такой великой и выдающейся личности, как Чингисхан, в истории человечества не было и не будет. Несомненно, он создан по воле судьбы, дарованной богами, совсем неслучайно.

Человек, рожденный от природы со своим гениальным талантом и одухотворенный высшими силами синего неба, навечно завоевал сердца и умы всех землян.

На его долю выпала огромная честь объединить разные расы человеческого общества, установить единую политико-экономическую структуру между странами востока и запада, создать стабильные культурные связи среди населения Евразии и т.д.

Здесь необходимо отметить, что военные деяния монголов в основном изначально исходили не от них, ибо исторические материалы свидетельствуют, что они вступали в боевые конфликты с врагами тогда, когда те ущемляли их собственные жизненные интересы.

В ту пору племена татар, меркитов, китайцев и других стались уничтожить племя борджигин, которое имеет род-

ственные связи с общемонгольским вождем и его преемником.

Именно, в тот тяжелый для монгольского народа период родился на свет Темучжин, который впоследствии спас родной народ от геноцида и истребления, начатого южными народами, жившими в соседстве.

По данной проблеме созданы значительные исследования востоковедами Монголии, России и других стран.

Однако, все особенности общественной жизни, политики, военного искусства, религии древних монголов еще достаточно не описаны в научно-популярной литературе.

В предлагаемой далее работе «Тайна Чингисхана» я, как ученый-исследователь, уделю особое внимание проявлению выдающихся сенситивных способностей великого и непревзойденного полководца. В связи с этим мне пришлось много работать, собирая сведения о древнемонгольских шаманах, ламах, астрологах, гадателях и ясновидцах.

Шираб-Нимбу ЦЫДЕНЖАПОВ,
доктор филологических наук, заслуженный деятель
науки Республики Бурятия,
член Союза писателей России.

Шираб-Нимбу ЦЫДЕНЖАПОВ

ТАЙНА ЧИНГИСХАНА

Ю.М.Иванов в книге «Как стать экстрасенсом» о выдающихся исторических деятелях пишет, что «Они были самыми великими сенситивами человечества; проявление их выдающихся способностей — одна из главных причин привлечения к их личностям внимания огромных масс людей»¹.

Также указанный автор утверждает, что «С большей долей достоверности можно сказать, что все великие люди в той или иной степени — сенситивы, и именно сенситивные способности делают их великими. В самом деле, для талантливых и особенно великих мастеров искусства непременным средством создания произведений является вдохновение — состояние, близкое к просветлению. Аналогично и талантливые, особенно великие полководцы умеют владеть аудиторией, то есть обладают телепатической способностью»².

На наш взгляд, к числу таких сенситивов относится Чингисхан, о чем свидетельствуют многие фактические материалы из различных источников литературы и истории древности.

Очевидно, незаурядная энергия души и сильное биополе Чингисхана оказывали огромное влияние на людей, привлекая и подчиняя их.

Древнемонгольский вождь с детских лет привлекал к себе внимание людей обаянием, притягательным видом. В частности, в древнемонгольской летописи «Сокровенное сказание» приведены слова, сказанные Дэй-Сеченом Есугей-Баатару, о малолетнем Темучжине: «У твоего сына взгляд — что огонь, а лицо — что заря» (§ 62)³.

О таких же особенностях Темучжина говорил Таргутай-Кирилтух, предвидевший в нем грозного противника и державший его в плену с шейной колодой, чтобы заранее обезопасить себя от возможных неприятностей, которые тот мог причинить ему, если своевременно не отнять у него свободу.

Видимо, в древний период среди монголов было немало людей, которые обладали способностью предсказывать людские судьбы. Так, некий мудрый и проницательный старец из племени баяут сказал пророческие слова: «Этот же Темучжин обладает внешностью, повадкой и умением, нужными для того, чтобы главенствовать и царствовать, и он несомненно достигнет царственного положения»⁴.

Здесь необходимо отметить, что в пророческих словах Хорису — бечи отобразена предстоящая судьба всего древнемонгольского народа во главе с Чингисханом: «Разве не видно, что пробыл час счастливой судьбы для монголов?» (§ 194).

Следует сказать, что обаяние и биоэнергия позволяли Чингисхану завоевать доверие сторонников и иметь преданных друзей.

Один из могущественных противников монгольского вождя Чжамуха завидовал ему, что он располагает многочисленными друзьями (§ 201).

Можно полагать, что умение внушать способствовало монгольскому правителю подчинять своей воле врагов и заставляло воинов послушно выполнять его приказы.

* В детстве и молодости монгольского правителя звали Темучжином. Чингисхан — его титул.

** В скобках приведены номера параграфов книги С.А.Козина «Сокровенное сказание» (М.-Л., 1941) и использованы для указания той части рассматриваемого источника, откуда извлечены материалы данной работы.

Когда до монгольского императора дошли вести о вероломном истреблении Хорезмшахом его послов и купцов, то «Эти слова произвели такое действие на сердце Чингисхана, что у него не осталось больше сил для стойкости и спокойствия. В этом пламенении гнева он поднялся в одиночестве на вершину холма, набросил на шею пояс, обнажил голову и принял лицом к земле. В течение трех суток он молился и плакал (обращаясь) к господу! О, творец тазиков и тюрок! Я не был зачинщиком пробуждения этой смуты, даруй же мне своею помощью силу для отмщения!» После этого он почувствовал в себе признаки значения благоговения и бодры и радостный спустился оттуда вниз, твердо решившись привести в порядок все необходимое для войны»⁵.

Как видно из вышеназванного, монгольский правитель уединялся, чтобы путем молитвы привести себя в состояние медитации, просветления и открывшего общения с сверхъестественными силами.

Как известно, Буда, Христос, Магомет и другие, ставшие духовными учителями человечества, для уединения забиралась на горные вершины и занимались медитацией.

Кстати, до сего времени шаманы, ламы и экстрасенсы монголоязычных народов, соблюдая древнюю традицию, поклоняются духам вершин священных гор.

Вызывает интерес то, что некоторые специалисты по парапсихологии утверждают о сильной концентрации биополя в тех местах, которые почитались нашими предками.

Далее предводитель монголов особенно почитал духа горы Бурхан-халдун и потому-то сказал: «Бурхан-халдуном защищена (как шитом) жизнь моя, подобная (жизни) ласточки. Великий ужас я испытал. Будем же каждое утро поклоняться (ползком взбираясь) ей и каждодневно возносить молитвы. Да разумеют потомки потомков моих». И сказав так, он обернулся лицом к солнцу, как четки, повязал на шею свой пояс, за тесьму повесил на руку шапку свою и, расстегнув (обнажив) свою грудь, девятикратно поклонился солнцу (в сторону солнца) и совершил (дал) кропление» (§ 103).

Вместе с тем, из «Сокровенного сказания» становится ясно, что однажды невидимый дух при-

роды оказывал покровительство Темучжину, мешая ему выходить из густой чащи на вершине Тэргунэ, где он скрывался от преследования тайчиудцев. Ведь при попытке Темучжина выйти из тайги загадочным образом сползло с его лошади седло, ибо это произошло при туго подтянутой подпруге и нагруднике. Обдумав данное обстоятельство, Темучжин пришел к выводу: «Подпруга еще туда-сюда, но как могла сползти также и подгрудная шлея? Не иначе, что само небо меня удерживает» (§ 80). Поэтому он остался там на три суток, затем решил покинуть лесные дебри и при выходе оттуда увидел белый валун-кремень, напоминавший по величине походную юрту и преграждавший ему проход. Тогда у него снова возникла мысль о неслучайном возникновении указанного препятствия. Это побудило его опять задержаться в лесу без всякой пищи на девять суток.

Впоследствии ему удалось своим ножом для очинки стрел срезать деревья, растущие около того камня, свалившегося откуда-то и заслонившего выход из леса.

Когда Темучжин, подготовив обход мимо валуна, вышел из леса, тайчиудцы схватили его и повели с собой (§ 80).

Отсюда вытекает, что необычные явления неслучайно препятствовали Темучжину выходить из укрытия.

Нельзя назвать случайным и то, как он властным голосом приказал шестерым Хонхотанцам: «Дай дорогу, расступись!», заставил их пропустить его к выходу, когда они после гибели Тэб-Тэнгрия загордили ему дверь, засучили рукава, стали теснить Чингиса отовсюду и подошли к нему вплотную с намерением отомстить за смерть брата (§ 245).

По всей вероятности, в данном случае ему помогла душевная энергия, которая своим внушением парализовала силы недругов.

Таким образом, природа щедро наградила Чингисхана энергией души, сильным биополем.

Видимо, не зря бытует в народе молва, что по предопределению неба на него выпала участь стать общемонгольским правителем.

О НЕБЕСНОМ ПРОИСХОЖДЕНИИ ЧИНГИСХАНА

В древней литературе Востока существуют различные сведения, проливающие свет о контактах людей прошлого с инопланетными цивилизациями.

«Древнекитайские летописи упоминают об императоре Хуанди (XXIV век до н.э.). Его и его приближенных называли «Сыны Неба», подчеркивая тем самым их неземное происхождение. Прибытие императора и свиты на Землю сопровождалось сиянием «великой молнии, опоясавшей звезду Ци в созвездии Ковша» (Большая Медведица). «Сыны Неба» научили людей возделывать почву, различным ремеслам,

строительству, лечению больных, в частности, иглоукальванием. Они поражали китайцев обширными познаниями в области математики и астрономии»⁷.

Также вызывает интерес то, что по небу летали на воздушных судах герои древнеиндийского и ассирийско-вавилонского эпосов.

А главный герой бурятского героического эпоса «Гэсэр» является сыном небожителя Хурмасты и его посланником на землю для спасения человечества.

В средневековых летописях на старомонгольском языке при описании родословной монгольских ханов приводятся интересные предания. Так, в сочинении «Алтан тобчи» Лубсан Данзана сказано, что «В древние времена люди Джамбутиба переродились, вкушали пищу созерцания, тела их светились, благодаря своим чудесным превращениям они могли ходить по небу, и годы их были бесконечны»⁸.

Кроме того, в одноименном произведении Мэргэн гэгэна отмечено, что древние люди изучали свет, могли бывать на небе»⁹.

К тому же в данном произведении об одном из предков Чингиса сообщается, что «Достигнув высшей степени созерцания, он приобрел сверхъестественные дарования, в результате чего в конце жизни его тело улетело прямо в небо. Поэтому он стал известен как один из перерожденцев учителя Бадмасамбавы»¹⁰.

О небесном происхождении другого предка Чингисхана написано в 21 параграфе «Сокровенного сказания», в котором Алангоа откровенно говорит своим детям: «Но каждую ночь, бывало, через дымник юрты, в час, когда светило внутри (погасло)», входит, бывало, ко мне светлорусый человек; он поглаживает мне чрево, и свет его проникает мне в чрево. А уходит так: в час, когда солнце с луной сходится», процарапываясь, уходит, словно желтый пес. Что же болтаете всякий вздор? Ведь если уразуметь все это, то и выйдет, что эти сыновья отмечены печатью небесного происхождения».

* Солнце закатилось, а луна еще не взошла.

** Луна закатилась, а солнце еще не взошло.

ЛИТЕРАТУРА

1. Иванов Ю.М. Как стать экстрасенсом. - М., 1990. - С. 129.
2. Там же. - С. 137-138.
3. Рашид-ад-дин. Сборник летописей. - М.-Л., 1952. - Т. 1, кн. 2. - С. 119.
4. Лубсан Данзан. Алтан тобчи. Перевод с монгольского, введение комментарий и приложения Н.П.Шастиной. - М., 1973. - С. 119.
5. Там же. - С. 120.
6. Рашид-ад-дин. Сборник летописей. - М.-Л., 1952. - Т. 1, кн. 2. - С. 189.
7. Ерин Н., Ильинский Ю. Удивительные тайны НЛО. - М., 1990. - С. 10.
8. Лубсан Данзан. Указ. соч. - С. 49.
9. Балданжапов П.Б. Алтан тобчи. - Улан-Удэ, 1970. - С. 112.
10. Там же. - С. 137.

(Продолжение следует).

**ЖЕЛАЕТЕ ЛИ
ОВЛАДЕТЬ
ЗНАНИЯМИ
АСТРОЛОГИИ
(ЗУРХАЙ)?**

В августе-сентябре 2006 года проводится набор на месячные курсы по астрологии (зурхай) и шаманизму. Отбор осуществляется на основе собеседования и выявления особенностей задатков в этих областях.

Признавшие самыми способными и перспективными учащиеся после окончания курса будут направлены для дальнейшей учебы в Монгольскую академию астрологии, где получают диплом и международный сертификат для работы в других странах мира.

Возраст поступающих от 17-18 лет и выше.

Пол и национальность значения не имеют.

Телефон для справок: 44-09-23.

**«МҮНГЭН ЭРХИ»
МҮНДЭЛХЭНЬ БОЛТОГОЙ!**

Буряад орондоо буянта ажалаараа мэдээжэ Любовь Бимбаевна НАМЖИЛОНТОЙ манай хөөрэлдөөн.

- Танай «Шэдигтэ эрхэ» гэжэ номой хэблэгдэһэнэнь хойшо арбан жэл үнгэршэбэ. Энэ номтнай ехэ зохидхон, ойлогсо-тойгоор бэшээтэй, үни мартагдаһан гү, али урданай үгын удхыень тоб байса тайлбарилхан. Оршуулгань ямар байн гэшэб! Энэ удха түгээдэр номтнай олон айлуудта бурханайнь хажууда табяатай байдаг. Улад зондоо угаа хэрэгтэй ном гэжэ үндэрөөр сэгнэгдэбэ бшуу. Любовь Бимбаевна, үнгэрһэн арбан жэлтнай ашатайл байба гэшэ...

удхалжа тайлбарилха, ойлгуулха номшо хүгшэдшые хуу бурхандаа ябашанхай. Тиймэ хүнүүдые бэдэржэ, аяар Шэнэхээн хүрэтэр ябаад ерээ нэм. Намда Долгор, Ханда гэжэ найзанарни ехэ туһалаа. Тэндэ Гэлэг-Нима, Гунгаа, Дамбии-Жалсан гэжэ ламбагайнартай танилсаа, хөөрэлдөө нэм. Тэндэхи ламбагайнарһаа хуушанай ламбагайнарһаа хураггүй залуунууд, 1929-1932 онуудай зон байба.

Гэбэшые баһал хэнээлтэ хамалганда орохо болоходоо, айл боложо, аюулһаа зайлаһан байна. Дамбии-Жалсан гэжэ ламбагай мэдэсэ ехэтэйл хүн ха, тездэ 3-4 хоног соо тэндэ байхадаа, гансал танилсажа үрдэбэ. Энэ ажалье яарангүйгөөр, нара жэлээр тэндэ байрлажа, найнаар шудалаа хаа, туһатай байха нэн.

- Тездэ, Та мүнөө гурбадахи номоо бэшэжэ эхилэ гүт?

- Үгы, гасаатай юумэн гэхэдэ, баруун гарни үбшэнһөө боложо, юушые хэдэггүй. Оронгоорхин намда номоо бэшэгты гэжэ тусгаар машинка абажа үгөө юм, тездэ мүнөө хуу компьютер болоод, бэшэдэг машинкын лентэ гаргахаа болёо юм гү, одооногуй.

- Компьютертайл хаа, аятай нэн бээ. Нютагайтнай захиргаан, мүн танай ажалье сэгнэгдэг зомнай аргыень оложо, хамтын хүсөөр компьютер абажа үгэжэ аргатай ха гээд ханагдана. Тийгээ хаа, ёһотойл буян болохо бэлэй. ханаһан хүсэлтнай бэлхэнь болтогой гээд хүсээл даа, Любовь Бимбаевна! «Мүнгэн эрхи» мүндэлхэнь болтогой!

Галина ДАШЕЕВА.

PS: Л.Б.Намжилоной гэрэйн утаһан: 43-36-40.

XVII ЖАРНАЙ ГАЛ УЛААН НОХОЙ ЖЭЛ

**НАЖАРАЙ НҮҮЛ ХҮХЭГШЭН ХОНИН,
НАМАРАЙ ЭХИН УЛААН БИШЭН НАРАНУУД**

Буряад литэ	28	29	30	1	2	3	4
Европын литэ	21	22	23	24	25	26	27
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабба Лара понед.	Мяемар Марс вторник	Лэгба Меркури среда	Лурдэ Юпитер четвере	Баасан Солбан пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	хара Морин	харагшан Хонин	хүхэ Бишэн	хүхэгшэн Тахяа	улаан Нохой	улаагшан Гахай	шара Хулгана
Мэнгэ	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан
Һуудал	түмэр	огторгой	уһан	уула	могон	хиц	гал

Гарагай 2-то хуушанай 28 (августын 21).
Хара Морин, 7 улаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр.
Бурханда мүргэхэ, зальбарха, Наранда, парада, бусад юртэмснүүдтэ шүтэхэ, номнол хэхэ, тэрэниие шагнаха, модо сабшаха, хубсаһа оёхо, гэр бариха, ада шүдхэр дараха мэтын үйлэнүүдтэ байн.
Зүгөөр энэ үдэртөө мори худалдаха, худалдажа абаха, мал үүсэлхэ, үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ холо ябуулха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, хэрүүл болохо.
Гарагай 3-да хуушанай 29 (августын 22).
Харагшан Хонин, 6 сагаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр.
Бальжиниматай, тон хайн үдэр гэжэ харагдана.
Бурханда мүргэхэ, аршаанаар бээе арюудхаха, хэшэг дуудаха, нүгэлөө наманшалха, нүүхэ, ехэ хүниие бараалхаха, буянта хэрэгүүдые үүсхэхэ, гүрэм уншуулха, эльбэ дараха, бурханай шэрээдэ Мандал табиха мэтын үйлэнүүдтэ байн.
Хүнэй үһэ абалгы хойшо-луудха шухала.
Гарагай 4-дэ хуушанай 30 (августын 23). Дүйсөн.
Хүхэ Бишэн, 5 шара мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр.
Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, лусууда тахиха, Намсарай бурханай зарсанарта үргэл үргэхэ, абанаһаа бусааха, түмэрөөр уранай зүйл бүтээхэ, ноёдто мэдүүлгэ, гуйлта барюулха, дасан (дуган), сэргэ бурхан арамнайла, номнол хэхэ, бурханай ном оршуулха, эхээбэри табиха (гараг, айраг), элшэниие зархагшын үйлэнүүдтэ байн.
Харин нүүхэ, замда гараха, хубсаһа эсхэхэ, ехэ уһа гаталха, заргаһа бариха мэтын үйлэнүүдэ сэртэй.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, эрдигтэй ушарха.
Гарагай 5-да шэнын 1 (августын 24).
Хүхэгшэн Тахяа, 4 ногоон мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр.

Модон хохитэмдэгтэй, тон муу үдэр байна.
Иймэ үдэр ямар нэгэ хайн үйлэ үйлэдэлтэггүй, муу хойшололтоной байха.
Онсолон тодорхойлолбол, гэртэ асарагдаһан бэри үри бэегүй байха; наһа утагдабал, ута болохогүй; таряа таривал, юумэн ургахагүй; мал адууһа абаа хаа, хэрэг болохогүй; нэрэ соло абанаһан хүндэ баһал муу гэнэ; шэнэ гэр, багааһа баряа хаа, түймэртэ шатажа хосорхо үзэлтэй.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, наһан богони болохо.
Гарагай 6-да шэнын 2 (августын 25).
Улаан Нохой, 3 хүхэ мэнгын, модондо һуудалтай үдэр.
Бурханда мүргэхэ, зальбарха, сахюусанда, лусуудата, тэнгэринэртэ үргэл үргэхэ, шүтэхэ, ута наһанай ном уншуулха, даллага абаха, балин шатааха, үрһэ тариха, тушаал эзэлхэ, дасан (дуган), бурхан арамнайла, эмшэдтэ ошохо, тогтоол тунхаглаха, эхээбэри табиха, лүн абаха, мори, үхэр һургаха, гэрий һуури табиха, эм найруулха, эм залаха, модо һуулгаха мэтын үйлэнүүдтэ байн.
Гэхэ зуура газар малтаха, модо сабшаха, хюрөөдэхэ, модо отолохо, замда гараха, нүүхэ, үһээ угааха мэтын үйлэнүүдэ тон хорюултай гэнэ.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, хэрүүл шууян болохо.
Гарагай 7-до шэнын 3 (августын 26).
Улаагшан Гахай, 2 хара мэнгын, хийдэ һуудалтай үдэр.
Дашанима, бальжинима, тэрсүүд тэмдэгүүдэй хабсаралдаһан үдэр байна. Бальжинима, дашанима тэмдэгүүдэйн булиһан хада юрын үдэр гэжэ тоолохоор.
Бурханда мүргэхэ, номнол хэхэ, тэрэниие шагнаха, тарнинуудые уншаха, даллага абаха, эм найруулха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, буян үйлэдэхэ, ута наһанай ном уншуулха, эд бараа абаха, абанаһаа бусааха, ада шүдхэр зайлуулха, хардал сараха мэтын үйлэнүүдтэ байн.
Гэхын хажуугаар бэрин үйлэ үйлэдэхэ, тангариг үгэхэ, суглаа

зарлаха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, гарза болохо.
Гарагай 1-дэ шэнын 4 (августын 27).
Шара Хулгана, 1 сагаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр.
Няммэшэ барилдалгатай ехэ бүтээлэй, тон хайн үдэр байна.
Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бурхан, лусууда тахиха, номнол хэхэ, тэрэниие шагнаха, буян үйлэдэхэ, үндэр тушаал эзэлхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, нахилда хүртэхэ, модо сабшаха, модоор дарха эрхилхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ мэтын үйлэнүүдтэ байн.
Зүгөөр үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ холо эльгээхэ, хэрүүл шууяа үүсхэхэ, үхибүү үргэжэ абаха, хүндүрсээ алаха мэтын үйлэнүүдэ тон сэртэй.
Энэ үдэр гэрий һуури табиха гү, али шэнэ гэр барижа болохогүй.
Тийгэбэл түймэртэ шатаха аюултай гэнэ.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, хоолой, шүүэн үбшэлхэ.
Намарай эхин улаан Бишэн нара.
Энэ шэнэ нара 8 сагаан мэнгэтэй, галда һуудалтай байна.
Хүнүүдэй байдалда абажа үзэбэл, Хулгана, Луу жэлтэнэй ажал хэрэг урагшатай хайн байха гэжэ ехэ зурхайшад тооложо гаргаһан байна. Зүгөөр Бар жэлтэнэйхи тиймэшые пайн байхагүй. Дасан (дуган) ошожо, заһал хүүлэбэл, дээрэ байна. Тийхэдэ Морин, Могой жэлтэй хүнүүд бээдэ тон анхаралтай, һэргэг байха зэргэтэй. Яахадааб гэбэл, эдэ хүнүүдтэ үбшэн бэлээр аһалдаха хараатай. Бишэн нарын 17-до (сентябриин 9-дэ) Наран Арсаланай «гэртэ» шэлжэн орохо. Тиймэһээ энэ үдэр бороо оробол, үбшэн дэлгэрхээ ядахагүй гэжэ агуу зурхайшад уридшалан хануулна.
Юрэнхы дээрэн хэлэбэл, намарай эхин нара галда һуудалтай нэн хойнонь, алибаа барилгы тэбшээ хаа, гэжэ заагдана.

«Жэгтэй ушарал болоһон юм» гэхэн конкурсно

Зуһаламнай Булагшын хүндэдэ нэн. Эндэ тала газар үгы, хадын майлаар хонидоо бэлшээдэг нэмдэ. Булагтын эхээр дабхар зэргэлээ хаданууд олон юм. Хабартаа ургы халбаржа байһан хаһада хонидоо хадын майлаар гаргахадашни, хонид одоол ухаагаа алдаха, амтатай эдээн байгаа ёһотой.

УРРЫН ОХИНДО НОГТООД...

Дурамбайгаар харахада, зэргэлээд байһан хадануудай эгээн саада захын хада бүри холоһоо хүхэ сэнхирээр харагдана. Нэгэ үдэр морёо унажа, тэрэ хадын хүхэрөөд байһан майлада хүрэнэмни, хөөрүү хүнэй хэлэнээр, ургынуудай дундуур хүлөөшые табиха зайгүй гэхээр байба. Ургынуудые хаража байгараа, хажуу тээшээ харан гэхээм, хоёр гүрөөһэд тарайлаажа, хүлнүүдээ жиинхэй хэбтэнэд, Ангуушадта буудуулаад, юундэ хоюулан нэгэ газар унаа юм, юундэ тэрэ хүн буудалһан гүрөөһэнүүдээ абаагүй юм гэжэ ханажа байнаб. Дүтэлжэ ошоходом, хоюулан даб гэжэ нэгэ зэргэ һуурин дээрээ дүрбэн хүлнүүдээ сэхэлээд; бүмбэгнэлдэн нуг харайжа далда орошобо. Гэрэй үхэр мал хэбтэжэ байгаад бодоходоо, хүлнүүдээ тэниилгэжэ бододог шуу.

Нэгэ зэргэ дүрбэн хүлнүүд дээрээ гэнтэ бодоод, һуурин дээрэнээ һүршэдэг амитаниие түрүүшынхэе харабаб. Ямар шуран солбон амитад байдаг юм. Зэрлиг хадаа зэрлиг. Эдэ хоёр гүрөөһэнүүд ургы эдижэ садаад, ургын охиндо ногтошоод унтаһан байгаа ха. Гүрөөһэнүүд ургы эдижэ ногтоод унтаһадаг юм гэжэ дуулаһан хүнби.

Энэ майлада хонидоо асаржа, нэгэ үдэр ургы садааха гэжэ шидэбэб. Гансааран иишэнь хонидые туужа асарбал, буалтыень тараажа үгы болгохош. Нуралсалайнгаа жэлые түгэсхөөд, гурбан хүбүүдээр нэгэ үглөөгүүр энэ майлада хонидоо бэлшээһээр туужа асараад, ургыгаар садхаабабди. 800 гаран толгой һубай хонид богонихон болзор соо ургыһаа энэ хадын үбэрые «сэбэрлээ» нэн. Садатараа эдээлээд, зариманиин хэбтэсэгээн байгаад нэн.

Ким БУДАЕВ.

АМАРШАЛГА

«Бурятэнерго» гэхэн нээмэл акционернэ бүлгэмэй Зүүн зүгэй электросетьнүүдэй Хэжэнгын РЭС-эй начальник Мунко-Булат Гутабболович ДОНДОКОВ үнэн сэхэ ажалал үрэ дүн туйлажа, үргэмжөөр ехэ дэбжэлтын соло - «Буряад Республикын габыяата инженер» гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Хүндэтэ манай Мунко-Булат Гутабболович! Залиршагүй мүнхэ заяатай, Зайн галай элшээр!

Арад зоной амидаралда Аза жаргал дэлгэнэлта.

Ошон мэтэ халуухан Нюдэндөө гал сасаруулжа, Одон мэтэ харуулахан Сэдхэхэдээ баяр мандуулжа,

Олон залгаа жэлнүүдтэ, Омог дорюун ажаллажа, Түхэрээн баян Хэжэнгэдээ Түбшэн амгалан нууыгт даа.

Амаршалагшад: Улаан-Үдэ хотодо ажаһуудаг түрэл гаралтай.

БАЯРАЙ ҮГЭ

Түрэл найхан Түнхэн нютатни Түүхэ домогоор баян юм даа. Түбхэн дорюун омог нүхэдни Тулга болон ябахал юм даа. Алдарта Саяан ууластай тоонтомни Аршаан булгаар баян юм даа. Алтан шэнги арюун нүхэдни Алыга дэлгээн угтахал юм даа. Саяан уулын шобхо оройдог Ухаан бодолын хурса юм даа. Газарһаа бурьялхан аршаан булгаар

hanaan сэдхэхэнь арюун юм даа. Эбэрээд ябаһан эльгэ зүрхнэ. Эдгээхэ арга шадалтай юм даа. Мохотоог ябаһан ханаа зоригьем Ошотоогоод табиха аргатай юм даа,

гээд, энэ зун Түнхэнэй Аршаанда амархам, туһа хүргэһэн «Бурятзолотын» хүдэлмэрилэгшэ Ася Аюшеевнада, Аршаанай лицейн буряад хэлэ ба литературын багша Дашима Гылыковнада, хэлхээ холбооной оператор Светлана Данзановнада болоод Баяр Жаповичта халуун баяраа дуулаганаб.

С.БАЛДАНОВА

УРАН НАЙХАНАЙ ХАТАН - ХАТАР

«Буряад найхан оромнай баян жаргал байдалтай» гэжэ Анатолий Карповай гүйсэдхэдэ дуун 1950-яад оноор радиогоор ходол шахуу дамжуулагдадаг байгаа. Энэ дуу Баргажанай багашуул баһал дуулагша хэн. Саян Раднаев, Владимир Буруев, Олег Будаев болон бусад эдир наһанайн хаһа энэ дуунай аялга хүтжэм доро үнгэрөө.

- Нэгтэ Саямнай Улаан-Үдэ ошоожо, конкурсдо хабаадаһан байгаа. Бидэ гэртэ радиогоор дуулахыень шагнаа бэлэйбди. Айхабтар ехээр омогорхожо, Саянаа амиды бурхан мэтээр ханаа нэмди, - гэжэ мүнөө Буряад Республикын габыяата артист Олег Базарович Будаев дурсана.

Он жэлэй ошоодо, бага наһанайн нүхэд аялга дуунай харгы шэлээ. Олег Будаев 8-дахи класста үндэрэн яһатанай 1-дэхи интернат-хургуулида нуража захалхадаа, хатарай багша Федор Сергеевич Ивановтай танилсажа, наһанайнгаа уран найханай харгы хатарай юртэмсэ руу залаа.

Хургуулиа дүүргэхэ үедөө Москвада үнгэргэгдэһэн Буряадай соелой ба искусствын декадада хабаадаһан юм. Ташкентдэ хореографическа училищи дүүргээ, хүүлээрнэ Н.Крупскаягай нэрэмжэтэ соелой дээдэ хургуули түгсэжэ, бүхы наһаяа хатар наадаһангай холбоо гээшэ. «Байгал» ансамбляда 1962 онһоо эхилжэ балетмейстер - багшаар хүдэлөө. Дүй дүршэлтэй мэргэжэлтэниие Улаан-Үдын 56-дахи хургуулиин директор А.В.Мархаев урижа, ритмикин ба хатарай хэсгэлүүдые үнгэргэдэг болохыень дурадаха бэлэй. Тэрэ гэхээр аяр арба гаран жэл үнгэрөө. Эхин классай үхибүүдолоон хоногой нэгэ удаа 45 минутын туршада хатарай томо харуул таһаг соо орожо, хонирхолтой хэсгэлтэй танилсадаг шуу. Эндэ муу сэгнэлтэнүүд табигдадаггүй, тиймэһээ үхибүүд зоригтойгоор хатарай онсо шоуануудай зарим оньһонуудые таажа абадаг, тэрэндэ нурадаг. Хүндэрэн лэ аабза, тээд даруу номгон хандасатай, дээдэ категориин багшын хүтэлбэри доро шадал хүсэн заатагүй бэлүүлэгдэдэг бээ. 56-дахи хургуулиин хургуулида багшалаһан «Сэлэнгэ» ансамбль республиканска олон хэмжээ ябуулануудга хабаададаг, хари гүрэн ошожо үзэһэн юм. Олег Будаевай хани нүхэр Дарима Доржиевна Найданова мүн лэ энэ хургуулида багшаладаг юм. Хоюулан үхибүүдтэ элдэб яһатанай хатарнуудые заадаг, хамтаараа концерт наадаһа ябадаг заншалтай.

Олег Базарович Будаев сүлөө сагтаа «Тоонто» ансамбляда ябахадаа, 2002 оной Агада үнгэргэгдэһэн «Алтарганда», энэ жэлэй «Алтарганда» хабаадаа, гадна үнөөхил зандаа хатардаг «Байгалай» ветерануудай ансамбляда.

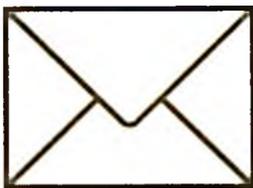
Ешигма ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Олег Будаев хатарай хэшээлдэ.

Советы доктора ПОПОВА

Исцеляющие письма

КАК РАЗБУДИТЬ КОЖУ И НЕРВНУЮ СИСТЕМУ

Утро. Нужно вставать. Но так хочется хотя бы еще минутку полежать в постели - вот тут и начинайте эту гимнастику.

Сначала слегка потираем ладони, руки, затем - запястья. И уже теплыми руками начинаем растирать лицо, шею, уши, волосы и вдруг ловим себя на мысли, что хочется открыть глаза. Открываем глаза, садимся, еще зеваем, но уже более энергично растираем руки, запястья и энергично, с удовольствием растираем все тело. Но не забываем, с каким чувством и с каким настроением вы себя растираете. Что вы втираете в тело? Радость и удовольствие? Правильно! Ничего другого и нельзя втирать.

Растираем шею, растираем энергично уши, кожу на голове, грудь и чувствуем, что мы уже совсем проснулись, потому что кожа и нервная система - это самые близкие родственники. А если проснулась кожа, то проснулась и вся наша нервная система. И нас ждет замечательный день!

УТРОМ РАСТИРАЕМ ВСЕ ТЕЛО

Сегодня утром повторим вчерашнюю гимнастику, которую делали еще в постели.

Полупроснувшись, начинаем растирать руки, запястья, голову, уши, шею, лицо. И вдруг замечаем, что уже проснулись. Встаем, еще энергичнее растираем руки, шею, грудь, все тело.

Растираем тело с удовольствием, энергично, до красноты. Особенно суставы, колени и голени. И чувствуем, как совсем проснулись. Проснулась вся кожа, проснулись все нервы, и мы чувствуем, что готовы к чудесному ра-

Дорогие мои читатели! Прежде всего мне хочется рассказать вам о прекрасном лекарстве, которое не устаревает с годами. И запастись его можно впрок.

Бывают дни, когда мы переполнены энергией и радостью. И хочется с кем-то разделить их. А порою такого настроения недостает. Вот когда каждому может помочь совершенно бесценное лекарство. Это лекарство, которое люди хранят всю жизнь. Чтобы спасти его, человек бросится в горящий дом. Бросится ли вы в огонь ради анальгина или панагола? А ради этого лекарства - бросаются.

Речь идет о лекарстве, которое исцеляет от всех болезней. Это - слово. Это - письмо. Давайте вспомним, как часто самым большим счастьем для нас бывает - получить письмо. Письмо от любимого, близкого человека. Письмо от друга. Получишь такое письмо - и все преобразуется: грусть уходит, и хочется жить!

Каждый знает по себе: годами мы живем иногда рядом с человеком и не находим минуты, чтобы сказать ему доброе слово, которое он, может быть, давно ждет от нас. А мы эти добрые слова все откладываем и откладываем на потом.

Не откладывайте! Возьмите и напишите письмо своим близким. Признайтесь им в любви, расскажите о своих чувствах к ним. Или попросите прощения за нанесенную им обиду.

Вы даже не можете себе представить, какой чудесный эффект произведет ваше письмо. Потому что добрые, сердечные письма - исцеляют.

Вот почему я пишу вам свои врачебные советы в форме писем. Я очень надеюсь, что они вам помогут!

Ваш доктор Попов.

бочему дню. Никогда не забывайте по утрам делать эту гимнастику!

СЛАДКО ПОТЯНЕМСЯ!

Как известно, все новое - это очень хорошо забытое старое. И, наверное, многие из нас забыли, как в детстве, рано утром, хорошо выспавшись, просыпаясь и сладко-сладко потягиваясь. А это - прекрасное упражнение. Давайте потянемся и доставим удовольствие каждому суставу, каждому позвонку.

И шею потянули. В одну сторону: раз, два, три. В другую: раз, два, три. И удовольствие с каждым упражнением растет.

Раз, два, три - потянулись назад, потянулись вперед - раз, два, три. Потянулись вверх - раз, два, три, наклонились назад - раз, два, три.

Потянули плечи к ушам (сладко-сладко!): раз, два, три.

Потянулись вверх, наклонились вперед - раз, два, три. Потянулись назад - раз, два, три. И опять вспомнили, как в детстве сладко-сладко потягивались.

Не забывайте делать по утрам эту гимнастику для верхней части тела!

ХАШАГНАА НЭРГЫЛЫТ

Хягтын аймагай 45 наһатай ажаһуугша хашагта хазуулжа, наһа бараба. Тэрэ энэ үбшэнһөө нэргылэмжын тарилга абаагүй ой модо руу ябажа, гоого мандираа түүдэг байгаа. Эмшэлэгын газар руу оройгожо, хазууланайнгаа хүүлээр табан үдэр боложо, хандаа юм. Мүнөө жэл нимэ ушар түрүүшынхэе тохөөлдөө.

Зүгөөр манай республикын олон аймагуудай газар дэбисхэртэ хашагай энцефалит үбшэндэ дайрагдахаар гэжэ тоологдодог шуу. Улаан-Үдын

929 хүн, Кабанскын аймагай 572 хүн, Баргажанай - 177 ажаһуугшад гэхэ мэтэ бусад аймагуудаар мүнөө жэл хашагта хазуулжа, олохон лэ хүн больнида хандаһан байна.

Хүндэ аһалдаһан хашагуудай экспресс-шэнжэлэг мэргэжэлтэдэй хэхэдэни, 293 хашагай 48-ниинь хашагай энцефалит үбшэнэй халдабаритай байба.

Ешигма ЦЫБЕНОВА

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директорэй - ахамад редакторай уялгануудые дүүргэгшэ Т.В.САМБЯЛОВА. Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, С.Г.ЕФИМОВ, И.Б.ДАГБАЕВ, В.Б.ПРОКОПЬЕВ, М.В.КАЛАШНИКОВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), А.А.АНГАРХАЕВ (генеральна директор - ахамад редактор), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), Т.Б.ГЫРГЕНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соелой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершинь» журналуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутдай ажабайдалай болон олонинтын хүдэлмэрин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээлэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалал - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд шүүмжэлэгдээдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнуудэй бэшэлгые хазгайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакцийн нанамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.